

35

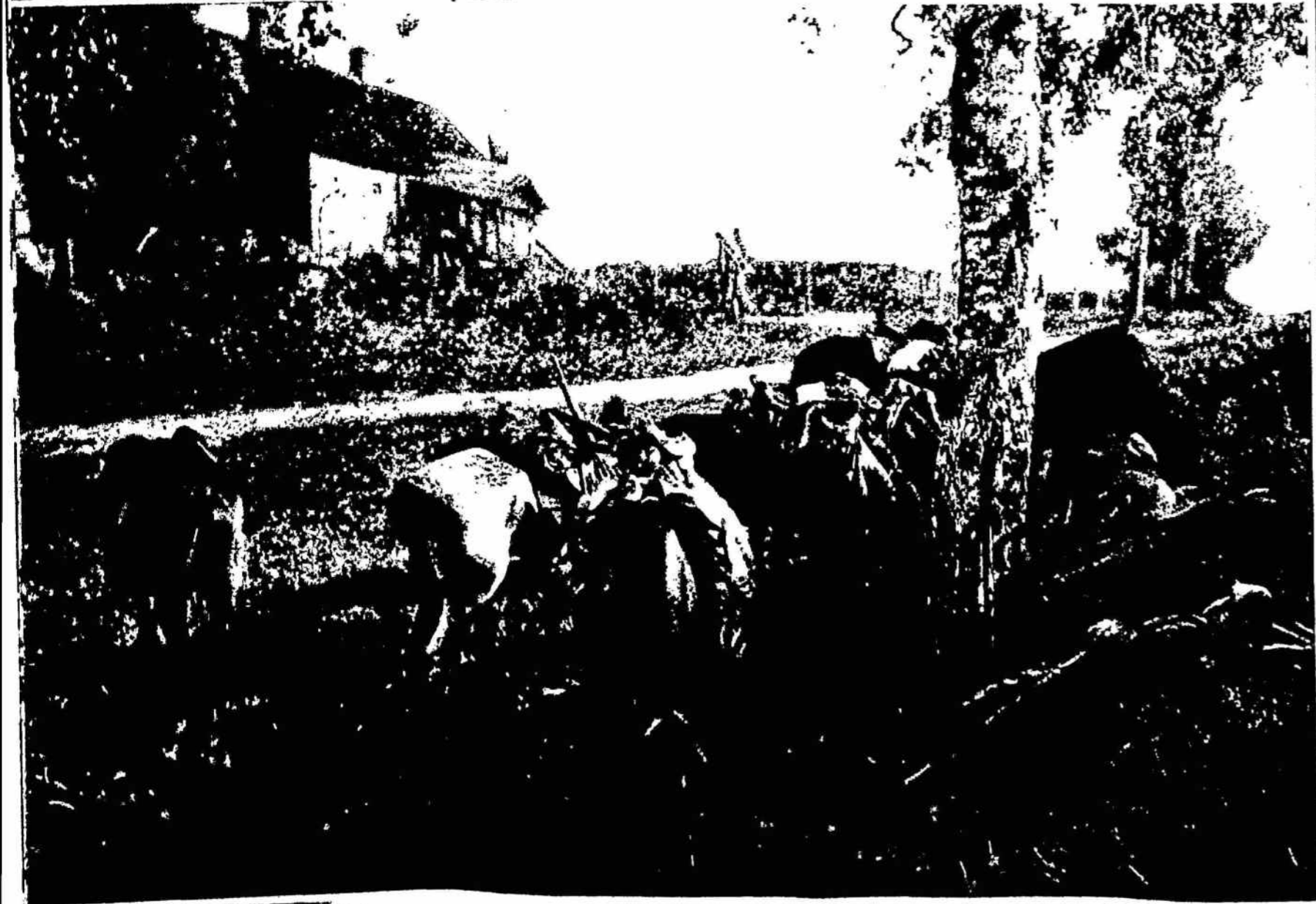
KARL

Kariuomenės vadas gen. Žukauskas 1921 m. apžiūri gusarų pulką, išvykstantį į Ukmergės—Utenos barą

Viršuje: Plk. Jackevičius, buv. 1. gusarų pulko vadas pirmosiomis Nepriklausomybės kovų dienomis ir vėliau. Kaireje: Gusarų poilsis pafrontėje 1919 m.

Rugsėjo mėn 1 d. 1. gusarų pulkas švenčia savo gyvavimo 20-ties metų sukaktuves.

Pirmasis raitininkų pulkas formavosi truputį kitokia tvarka, negu pėstininkų dalys, tad norint pateikti skaitytojui jo istorinę apžvalgą, pirmiausia tenka pradėti nuo jo eskadronų įsisteigimo, kiekvieną apibūdinant atskirai.

1. eskadronas. 1-mojo eskadrono kūrimosi akstinu buvo visuomenei mestas Kauno komendanto Mikuckio atsišaukimas „Piliečiai! Prie Kauno miesto komendantūros tveriasi 1-as lietuvių raitelių eskadronas. Kviečiame visus piliečius, tarnavusius rusų armijos raitelių dalyse, tuojaus stoti į eiles tveriamojo prie Kauno miesto komendantūros raitelių gusarų eskadrono. Tie, kurie turi tinkamus raiteliams arklius ir balnus, privalo tuoju pristatyti Kauno miesto komendantūron, kur, susitarus su savininku, bus tinkamai užmokėta už arklius ir balnus. Kauno miesto komendantūros antrašas: Kaunas, Eichorno g-vė (buv. Petrapilio g-vė) N. 2, antrasis aukštas.

1919 m. sausio m. 9 d.
Kauno miesto komendantūra

Šis atsišaukimas paveikė pasiryžėlių savanorių dvasią, tad netrukus pradėjo rinktis į 1. gusarų eskadroną paskiri bei grupėmis raitininkai su savo žirgais. Grįžusieji iš vokiečių nelaisvės bei iš Rusijos raitininkai stojė savanoriais į 1-mąjį gusarų eskadroną ir šiuo savo garbingu žygiu sustiprino 1-mojo eskadrono eiles.

Laikas bėgo ir dirbo gusarų-kūrėjų naudai. Pradžioje 1. gusarų eskadrono vadu buvo paskirtas (Įsak. kom-rai Nr. 1 § 9 1919 m. sausio 9 d.) rusų tarnybos karininkas Kasiulis ir aplanai visą kadrą sudarė karininkai ir puskarininkiai, tarnavusieji rusų armijoje. Kasdieną į eskadroną atvykdavo po kelis bei keliolika savanorių-gusarų, kurių tarpe beveik pusė buvo inteligentų: inžinierių, mokytojų, klierikų, moksleivių, pasiturinčių ūkininkų ir kt. Vienas charakteringiausių faktų buvo tai, kad pradžioje buvo daugiau pėsčių, o ne raitų.

Sausio 15 d. eskadronė buvo trys karininkai, 34 kareiviai ir 9 arkliai. Eskadronui sustiprinti buvo supirkinėjami arkliai, tinką jojimui. Mokėta iki 1.200 vok. markių už vieną jojamąjį arklį. Vargais negalais buvo išsiderėta iš vokiečių okupacinės valdžios arkli-dės (Savanorių prosp. 9 nr., Ragučio fabriko rajone) ir būstinės žmonėms, kuriose šiaip taip sutilpę, apsigyveno pirmieji gusarų pulko pionieriai.

Pirmiesiems Lietuvos raitininkams trūko visko: ginklų, municijos, munderuotės, maisto, todėl eskadrono išvaizda buvo gana marga. Panašus vaizdas buvo ir su žirgais: vieni balnoti vieno tipo balnais, kiti kitais, o dar treči dar margiau. Apie užsiėmimus nebuvo nė laiko pagalvoti, pagaliau ir nebuvo kada, nes eskadronui teko saugoti svarbesnius miesto pastatus, gatves, tiltus ir kitas strateginiu atžvilgiu svarbias vietas.

Skaitant komendantūros 1919 m. sausio 20 d. 12 Nr. 21 § įsakymą, matome štai ką: „Nuo šios dienos 1-me gusarų eskadronė skaityti šiuos ginklus: 1) rusiškų šautuvų — 15 ir 2) raitelių kardų — 1. Pamatas: ginklininko raportas Nr. 12“.

Iš šio įsakymo matyti, kad ginklų būta neperdaugiausia. Su vienu raitininkų kardų pradžioje tekdavo svarbesnėse vietose eiti sargybą ir vykdyti gusarų mokymą visame eskadronė, jei pasitaikydavo atliekamo laiko. Žinoma, tokia būseną ilgai trukti negalėjo, todėl savanoriai-gusarai už paskutines savų sutaupas pirkdavo iš piliečių ginklus, gaudavo iš pažįstamų arba vokiečių kareivių.

1919 m. sausio 20 d. Kauno miesto komendantūros įsakymu Nr. 12 § 3 1-jo gusarų eskadrono vadu skiriamas karininkas Vladas Bielinskas, o būrių vadais — Buterlevičius, J. Kasiulis, G. Goštautas ir V. Vasiliauskas. 1. gusarų eskadronui teko eiti garbingas, drauge ir atsakingas pareigas. Tekdavo raitiems ir pėstiems patruliuoti Kauno gatvėse, saugoti užsienių misijas ir vykdyti kitus atsakingus uždavinius.

Vasario 2 d. 1-mame gusarų eskadrone buvo: karininkų — 13, puskarininkų — 9 ir 154 kareiviai. Eskadronas galutinai susiformavo 1919 m. vasario 2 d.

2. eskadronas. Baigus formuotis pirmajam eskadronui, Kauno miesto komendantas 1919 m. vasario 4 d. išleido tokio turino komendantūrai įsakymą Nr. 27 § 2: „Sudarau prie komendantūros 2-ji gusarų eskadroną; jo vadu skiriu 1-mo gusarų eskadrono karininką Laidkūną Aleksandrą nuo vasario 4 d. ir įsakau jam tuojau sutvarkyti 2-ji eskadroną ir pradėti apmokymą kareivių“. Kauno m. komend. karin. Mikuckis.

Bematant susiformavo ir 2. gusarų eskadronas. Pusei mėnesio praėjus, eskadronas buvo jau perpildytas ir savanorių daugiau nebepriiminėjo. Visas antrasis eskadronas buvo ginkluotas vokiškais šautuvais. Arklius turėjo tik karininkai ir tai ne visi. Kaip 1., taip ir 2. eskadronui teko eiti sargybas, kurių metų įvykdavo įvairiausių įvykių ir tekdavo susidurti su įvairaus plauko žmonėmis ir ne kartą nekaltai nukentėti.

3. eskadronas. Aplinkybės vertė organizuoti ir 3. gusarų eskadroną, todėl birželio mėn. pradėtas formuoti 3. eskadronas. Eskadrono vadu skiriamas 2. eskadrono karininkas Teodoras Engmanas.

4. eskadronas. Spalių mėn. formuojamas 4. gusarų eskadronas. Eskadrono vadu skiriamas karininkas Kalino, Lietuvos totorių kilmės.

Mokomasis eskadronas. Gruodžio 8 d. buvo įkurtas mokomasis eskadronas. Padidėjus eskadronų skaičiams, drauge ir gusarų eilėms buvo būtinas reikalas turėti ir savo puskarininkių kadrą. Eskadrono vadu paskirtas karininkas Šileris.

Atsargos eskadronas. Aplinkybės privertė įkurti dar papildomą eskadroną — atsargos eskadroną. Todėl 1920 m. rugsėjo mėn. Kaune buvo sudarytas atsargos eskadronas, kurio vadu paskirtas kpt. Alfredas Engmanas.

Kulkosvaidžių komanda. 1921 m. atsargos eskadronas likviduojamas, ir vieton jo suformuojama kulkosvaidžių komanda, kuri vėliau virto kulkosvaidžių eskadronu.

1. gusarų pulkas. Susiformavus 1. ir 2. eskadronams prie Kauno m. komendantūros, karo vadovybė 1919 m. gegužės 12 d. iš visų raitųjų dalių sudaro 1. lietuvių raitelių pulką, kurio vadu paskyrė švedų kariuomenės majorą Hoegerį, o pulko vado padėjėju karininką Jackevičių, kuris faktiškai vadovavo pulkui ir leido

Gen. št. plk. Kraunaitis, dabartinis 1. gusarų pulko vadas

jam įsakymus. Pulko štabas steigėsi Kaune, Radvilėnų gatvėje, dabartinio pulko kareivinių rajone. Liepos 1 d. karininkas Jackevičius skiriamas faktiniu pulko vadu, kuris rūpinasi tolimesniu pulko formavimo darbu. Jam vadovaujant, susiformavo 3., 4. ir mokomasis eskadronas. Liepos 25 d. pulkas pavadintas 1. raitelių pulku, o vėliau 1. kavalerijos pulku. 1922 m. balandžio 1 d. pulkas gauna pavadinimą: 1. gusarų pulkas.

Respublikos Prezidento aktu 484 Nr. 1927 m. rugsėjo 25 d. 1. Gusarų Pulko šefu skiriamas Didysis Lietuvos Etmonas Kunigaikštis Jonušas Radvila ir pulkas nuo to laiko turi pavadinimą: 1. Gusarų D. L. Etm. Kun. Jonušo Radvilos Pulkas. Pulkui vėliau įteikta 1927 m. rugsėjo 25 d.

Kautynės su bolševikais. Susiformavus prie Kauno miesto komendantūros pirmiesiems dviem eskadronams, 1919 m. vasario 11 d. vadovybės įsakymu 1. eskadrono karininkas Dobkevičius vyksta į frontą prieš bolševikus su 70 eskadrono rinktinių vyrų. Su bolševikais susiduria Prienų rajone. Eskadronas, susiremęs su bolševikais, užpuolė jų gurguolę, išblaškė bolševikų rezervą ir paėmė įvairaus karo grobio.

Eskadronas grįžo iš Prienų rajono Kaunan tais pat metais vasario 22 d., bet netrukus, po 5 dienų, vėl buvo išsiųstas Jonavon ir į jos apylinkę naikinti komunistų lizdus, kur jų buvo gana daug. Šiam žygiui vadovavo eskadrono karininkas Bielinskas. Kovo 19 d. eskadronas grįžo į Kauną.

Balandžio 1 d. 40 geriausių gusarų su arkliais perėjo tiesioginai Kauno m. komendanto žinion sudrausti nedrausmingus vokiečius ir neleisti organizuoti visokiems tamsiems gaivalams. Šie drąsūs vyrai buvo pavadinti žandarais. Likusioji eskadrono dalis (48 raitieji ir 84 pėstieji gusarai ir 4 gurguolės vežimai) išvyko Žiežmarių miestelin. Išvykstant į frontą jiems vadovavo karininkas Tumas. Atvykus į Žiežmarius, pėstieji gusarai perėjo karininko Nagrodskio žinion, o raitieji užėmė barą Strošiūnų kaimo rajone. Strošiūnų kaime eskadronas išbuvo apie tris savaites, kol buvo gautas įsakymas pereiti Vilniaus bataliono vado valdžion. Vėliau eskadronas gavo įsakymą pereiti 1. pėst. pulko vado valdžion. Eskadronui atvykus paskyrimo vieton, 1. pėst. pulko vadas eskadronui davė uždavinį saugoti pulko kairiąją sparną: — Nidokų, Cesarkų, Kurklių, Traupių, Traškūnų kryptimi. Bematant eskadronui teko susidurti su bolševikais Troškūnų rajone. Susirėmime dalyvavo 2. pėst. pulko dalys, 1. pėst. pulko dalis ir vokiečių pėst. būrys. Po trumpo susirėmimo bolševikai pasitraukė rytų kryptimi. Eskadronas jokių nuostolių neturėjo.

Veikdamas su 1. pėst. pulku, 1. gusarų eskadronas užėmė poziciją Aluntos rajone: Bujėnų, Mažejūnų, Atkosių linijoje. Vos tik užėmus nurodytą poziciją, anksti rytą apie 4 val. eskadronas (iš 46 raitininkų) ir 4. baterijos 3 pabūklai gavo įsakymą pulti bolševikus. Puolimas nepavyko ir gusarai su baterija buvo priversti pasitraukti. Tuoju pasiūsta joja į Bujėnų kaimą, kur gusarai sučiupo raitąjį bolševikų komisarą ir jį paėmė nelaisvėn. Kitos dalys irgi neišlaikė stipraus bolševikų spaudimo ir pasitraukė Balninkų link. Kitą dieną bolševikai buvo nublokšti iki Daugailių. Po šių kautynių eskadronas grįžo Kaunan ir 1919 m. birželio 4 d. perėjo naujai formuojamo 1. lietuvių raitelių pulko vado valdžion. Kaune eskadronas išstovėjo iki spalio 12 dienos.

Pirmąjį kautynių krikštą 2. eskadronas gavo ties Pajautiškių kaimu ir Žaslių stotimi. Į Pajautiškių kaimą eskadronas išvyko 1919 m. kovo 31 d. Beveik visas eskadronas vyko pėsčias su Vilniaus batalionu. Karininko Kasiulio vadovaujamas būrys buvo apsuptas Žasliuose ir vos nepateko nelaisvėn. Tik skubi 2. eskadrono ir Vilniaus bataliono pagalba išgelbėjo būrį iš susidariusios keblios padėties. Žaslių fronte 2. eskadronas išbuvo neilgai. Bolševikai buvo nustumti į rytus. Pėsčias eskadronas grįžo Kaunan, bet po Velykų vėl gavo įsakymą vykti Žiežmarių rajonan.

Tuo laiku eskadronė buvo jau 18 raitų gusarų. Tuo būdu, be pėsčiųjų susidarė ir vienas nepilnas raitininkų būrys. Pernakvojus Žiežmarių dvare, raitam būriui buvo duotas įsakymas švintant užimti Vievio stotį ir miestelį. Vievis buvo užimtas be kautynių, nes bolševikai jau iš yakaro buvo pasitraukę. Apie 14—15 val. pasirodė lenkų pėstininkų dalys, o vėliau ir lenkų ulonų pulko pusė eskadrono. Lenkų pėstininkai nuėjo rytų kryptimi, o ulonai sustojo kitame miestelio gale. Lenkai išstatė savo sargybą irgi stotyje, bet gusarai sargybą iš stoties išvijo ir daugiau į stotį jos nebeįleido.

Užėmus Vievi, tą pat vakarą atvyko ir 2. eskadrono pėstieji gusarai, kurie sustojo Auseniškių kaime. Eskadronas gaudė miškuose pasislėpusius bolševikus ir atiminėjo ginklus iš įtariamų apylinkės gyventojų. Gegužės 2 d., 2. eskadronas grįžo Kaunan. Kaune visi gusarai buvo aprūpinti arkliais, mundiruote ir vieno dais ginklais. Kiek pasitobulinęs, 2. eskadronas išvyko į bolševikų frontą Antalieptės rajone. Eskadronas pa-

darė nemažą žygį: Kaunas, Jonava, Ukmergė, Utena, Antalieptė, o po žygio buvo konstatuota vos keli nežymūs arklių primušimai. Eskadronas apsistojo Koniuokų dvare. Karininkui Šileriui vadovaujant, eskadronas dalyvavo smarkiose kautynėse ties Naujasodžiu, Vienasuvais, Degučiais, Salaku ir kt. Kautynėse ties Naujasodžiu buvo smarkiai sužeistas 1. raitelių pulko vadas, švedų kariuomenės majoras Hoegeris, kuris tuo laiku buvo atvykęs į 2. eskadroną.

Bolševikams pasitraukus, raiti gusarai buvo pasiūsti persekioti pasitraukiančius bolševikus. Pavakary eskadrono priešakinė sauga pateko į bolševikų sunkiųjų kulkosvaidžių ugnį, tačiau nukentėjo tik du arkliai.

Liepos ir rugpiūčio mėn. eskadronas dalyvavo smarkiose susirėmimuose su bolševikais ties Degučiais, Grencenu, Althofu, Steinzee, Zarasais, Smalvais, Žagarine, Turmantu ir Kalkūnais. Puolant Zarasus, buvo sunkiai sužeistas į galvą gusaras Vincas Šiporaitis, kuris 1919 m. lapkričio 27 d. nuo žaizdų mirė. Drąsumu kautynėse ypatingai pasižymėjo gusaras Petras Bindokas, kuris rugpiūčio 26 d. puolant Smalvos miestelį, nežiūrėdamas prieš ugnies, su kitais drąsiais vyrais įlėkė į miestelį, padarė sumišimą ir palengvino miestelio užėmimą. Gusaras Petras Bindokas apdovanotas III ir II laipsnio Vyčio kryžiais. Kautynėse nuo Utenos iki Dauguvos krantų pasižymėjo šie 2. eskadrono gusarai: Starkus Antanas, Kraunaitis Izidorius, Našliūnas Alfonsas, Indrišiūnas Julius, Blokas Gustavas, Pečkauskas Antanas, Šiporaitis Vincas, Jablonskis Juozas, Maciejauskas Juozas ir kiti. Visi jie apdovanoti Vyčio kryžiais. Kautynėse dalyvavo šie karininkai: Šileris, Teodoras ir Alfredas Engmanai, Goštautas, Simanaitis ir Eidukaitis.

Bolševikams pasitraukus už Dauguvos, 2. eskadronas ilgesnį laiką stovėjo Kalkūnų rajone, Kondrašėlių ir Birkinėlių dvaruose. Lenkams areštavus Birkinėlių dvare mūsų pėst. brigados štabą, 2. eskadronui buvo įsakyta vykti į Birkinėlius. Pakeliui eskadronas sutiko lenkų sunkiosios baterijos municijos vorą, kurią suėmęs nusivedė su savimi. Likvidavus ginčą su lenkais, vora iš 22 vežimų buvo gražinta lenkams.

Spalio mėnesio pabaigoje 2. eskadronas buvo perkeltas į bermontininkų frontą.

Kautynės su bermontininkais. Išstovėjęs Kaune ligi spalio 12 d, 1. eskadronas, karininko Tumo vadovaujamas, gavo įsakymą vykti į Baisogalą, 1 pėst. divizijos vado valdžion. Atvykus į Baisogalą, divizijos vadas išskirstė eskadrono 4 būrius į 1., 2., 4. ir 7. pėst. pulkus.

Su tais pulkais eskadrono būriai ir dalyvavo kautynėse iki bermontiados pabaigos. Radviliškio, Pakruojaus, Lygumų, Meškuičių, Jonišio ir Šiaulių apylinkėse. Gruodžio mėn. pabaigoje eskadrono būriai Šiauliuose perėjo vėl eskadrono vado valdžion. Iš Šiaulių eskadronas išžygiavo į Tauragės apylinkės ir apsistojo Kalpokų kaime, kuriame ir išstovėjo iki 1920 m. gegužės 1 d., būdamas 5. pėst. pulko vado valdžioje.

2. eskadronas 1919. m spalio mėn. irgi buvo perkeltas į bermontininkų frontą, kur jis dalyvavo kautynėse ties Radviliškiu, Pakruojumi, Lygumais, Meškuičiais, Joniškiu ir Šiauliais. Po kautynių to eskadrono 2. būrys su ltn. Labučiu (dabartinis ulonų pulko vadas) buvo paskirtas Zarasų komendanto valdžion ir išsiūstas Salako-Smalvos baro saugoti. Būrys sustojo Šiaulių kaime. 1920 m. kovo mėn. tarp 16—18 d. įvyko smarkesnis susirėmimas su lenkais ties Žagarine ir

Drobiškiais. Būrys iš 12 žmonių ne tik kad atsispyrė, bet privertė pasitraukti pusę lenkų eskadrono. Būrys neteko 4 gusarų, kurie pakliuvo nelaisvėn, ir 1 nukauto arklio.

3. eskadrono du būriai 1919 m. lapkričio 1 d. irgi buvo išsiųsti į bermontininkų frontą dalyvauti kautynėse Kėdainių, Ariogalos, Lydavėnų apylinkėse. 1920 m. vasario mėn. pabaigoje, 1. būrys su ltn. Vedeckiu buvo išsiųstas į Raseinius. Iš Raseinių jis buvo perkeltas į Kėdainių-Baisogalos apylinkes. Birželio mėn. 1. būrys vėl keliamas į naują vietą — Salaką, kur ir užėmė 2. eskadrono 2. būrio barą — Salakas-Smalvai. Būriui dažnai tekdavo susiremti su lenkais. Lenkams traukiantis nuo bolševikų, būrys užėmė Karytiškį, Lingmenis, Kaltinėnus ir Kobylninkus. Rudenį būrys prisijungė prie eskadrono branduolio Sen. Švenčionyse.

Gusarų žygis į Vilnių. 1920 m. liepos 12 d., 1. gusarų pulko vadas plk. Jackevičius iš vadovybės gavo įsakymą su antru, trečiu eskadronais ir mokamąja komanda žygiuoti į Vilnių. Kaune liko tik 4. eskadronas, o 1. eskadronas nuo tų metų gegužės mėn. saugojo demarkacijos liniją Kaišiadorių rajone, veikdamas su 8. ir 1. pėst. pulkais.

Pulkininko Jackevičiaus vadovaujamas pulkas vykdė žygį per Rumšiškės, Žiežmarių, Melagėnus, o vėliau Vievio kryptimi, kur vienas eskadrono būrys pasikrovė į vagonus ir perėjo Vilniaus komendanto žinion. Likusieji eskadrono būriai su kitomis pulko dalimis vyko į Rikontus. Šiame žygyje pulko vadovavimą iš plk. Jackevičiaus perėmė plk. Litvinas.

Rikontai buvo užimti lenkų. Po dviejų valandų kautynių lenkai pasitraukė, palikdami nemaža nukautų ir sužeistų. Eskadronas turėjo tik vieną nukautą arkli. Naktį lenkai atsiuntė savo delegaciją, kuri prašė leisti jiems pasiimti savo nukautuosius ir sužeistuosius. Išaušus eskadronas vykdė žygį Lentvaravos kryptimi. Čia buvo sutikti bolševikai, kurie iš vakaro jau buvo Vilniuje. Netoli Lentvaravo pulkas sutiko lenkų brigadą, kuri ir buvo išivėlusį į kautynes su mūsų dalimis ties Rikontais. Kelios lenkų kuopos buvo nuginkluotos. Į Vilnių pulkas žygiavo liepos 15 d. Pulkas sustojo Dominikonų kareivinėse. Bolševikų buvo pilnas miestas. Naktis praėjo ramiai, bet kitą dieną pasklido gandai, kad bolševikai nori gusarus nuginkluoti. Tuo laiku likęs Lentvaravoje gusarų pulko vadas plk. J. Litvinas liepos 16 d. grįžo į Vilnių, bet pakeliui buvo bolševikų sučiuptas ir vos nesušaudytas. Tačiau 8. pėst. pulko vado mjr. Čapliko dėka liko gyvas. Kitą dieną gusarų pulkas, aplinkybių verčiamas išžygiavo iš Vilniaus.

Tuo pat metu 1. eskadronas, buvęs Kaišiadorių rajone, vykdė žygį Vilniaus link. Eskadronas žygiavo dviem vorom: 1) per Alytų, Daugus, Valkininkus, 2) per Butrimonis, Onuški, Jezną, Aukštadvarį, Valkininkus. Eskadronas susirinko Valkininkų stotyje ir apsistojo Zacharo dvare. Lenkams pasitraukus, pradėjo rodytis bolševikų kavalerijos dalys. Gusarai pranešė jiems, kad lenkai pasitraukė ir kad ši rajoną užėmė Lietuvos kavalerija. Priešakinėms bolševikų dalims praėjus, pasirodė visas bolševikų Gajaus korpusas.

Praėjus lenkams ir pasitraukus bolševikų kavalerijai, buvo griebtasi organizuoti vietos įstaigas. Todėl Zacharo dvare eskadrono vadas gavo įsakymą išsiųsti vieną gusarų būrį į Eisiškės. Būrio vadas Eisiškėse sušaukė vietos gyventojus ir po trumpo pasikalbėjimo buvo išrinkta valsčiaus valdyba, kuriai buvo įpareiguo-

ta rūpintis valsčiaus reikalais. Po kelių dienų būrys vėl grįžo į eskadroną. Išvykus būriui, Eisiškėse vėl išivėspatavo bolševikų gaujos. Bolševikų šeiminkavimas Eisiškėse buvo nepakenčiamas, todėl 1. pėst. pulko vadas įsakė visam eskadronui žygiuoti į Eisiškės rajoną ir apvalyti jį nuo bolševikų. Vienas būrys vėl užėmė Eisiškės, o likusieji būriai apsistojo Horodno dvarties Rodūne. Iš Horodno dvaro 40 gusarų su karininkais buvo išsiųsti į Naująją Vileiką 4. pėst. pulko vado valdžion.

Eskadronas išstatė sargybą Valkininkų—Bobriškių plente, kad plentu nepraleistų bolševikų, o priverstų juos eiti Varėnos kryptimi. Sargybos viršininkui pareikalavus, ištisos bolševikų brigados be protesto pasukdavo į smėliuotą kelią Varėnos kryptimi.

Iš Vilniaus 1. gusarų pulko sudėtis, plk. Litvino vadovaujama, šitaip išsiskirstė įvairiomis kryptimis: 1) štabas liepos 23 d. išvyko Kaunan, 2) liepos 25 d. 2. eskadronas iš Vilniaus buvo perkeltas į Suvalkų frontą ir bolševikams stumiant lenkus, liepos 28, 29 d. užėmė Suvalkus, paimdamas iš lenkų didelį karo grobį. Stovėdamas Suvalkuose, eskadronas siuntinėjo jojas įvairiomis kryptimis. Liepos 31 d. 3. būrys pasiekė bolševikų užimtą Augustavą, pasikrovė į vagonus ir iš po bolševikų panosės išvažiavo į Suvalkus, drauge pasiimdamas su savimi ilgą vagonų eilę. Suvalkuose eskadronas išbuvo iki rugpiūčio 25 d.

3) 3. eskadronas nužygiavo į Vaką. 1. būrys tuoj perėjo I pėst. divizijos vado valdžion. Vakoje eskadronas išstovėjo apie 10—12 d. Vėliau eskadronas pasikrovė vagonus Lentvaravos stotyje ir per Kauną, Radviliškį, Panevėžį buvo atvežtas į Ilaukę, o iš ten į Dūkštus. Tą pat dieną eskadronas gavo 9. pėst. pulko vado įsakymą vykti į Gereišius. Eskadronas žygiavo naktį ir atvykęs į Gereišius sustojo Birkenhofo dvare. Iš Birkenhofo eskadronas perėjo į Bohiną, o paskui į Murniškius ir į Obsą. Eskadronas išstatė saugą nuo Drujos iki Kozėnų ir liko pasienio apsaugos dalimi nuo bolševikų. Rugsėjo mėn. pabaigoje eskadronas pasikrauna į vagonus ir kitą dieną atvyksta į Vilnių.

4) Mokomoji komanda, išvykusi iš Vilniaus, apsistojo ties Rodūnės miesteliu, Horodno dvare, kur tęsė eilinių gusarų mokymą.

Kautynės su lenkais. Bolševikam laimingai sekėsi stumti lenkus iki Varšuvos, bet vėliau bolševikai neatlaikė lenkų pasipriešinimo ir pradėjo smarkiai trauktis atgal. Lenkai, vydami bolševikus, pradėjo brautis ir į Lietuvą, tad gusarų pulkui teko susidurti ir su lenkais.

1. gusarų pulko 1. eskadronas susidūrė su lenkais Nočios, Rodūnės ir Eisiškės rajone. Lenkams spaudžiant, eskadronas pasitraukė Vievio, Aukštadvario, Semeliškių rajonan. Eskadronas nuolat buvo blaškomas iš vienos vietos į kitą. Eskadronui teko pabuvoti: Rudziškių, Lentvaravo, Naujųjų Trakų, Semeliškių rajone su 1. pėst. pulku; Aukštadvaryje su 6. pėst. pulku; Vievy su 5. pėst. pulku; Musninkuose su 4. pėst. pulku; Širvintuose su 7. pėst. pulku. Iš Semeliškių rajono eskadronas buvo išsiųstas į Širvintus 7. pėst. pulko vado valdžion, kur jis ir dalyvavo kovose iki 1920 m. lapkričio 20 d.

2. eskadronas, perkeltas iš Vilniaus, liepos 25 d. atvyko į Suvalkų frontą. Bolševikam pradėjus trauktis nuo Varšuvos, rugpiūčio 25 d. 2. eskadronas išvyko į Ščerbų rajoną, prie Augustavo perkaso. Šitame rajone eskadronas, vienos pėstininkų kuopos padėdamas, nuginklavo bolševikų brigadą. Rugpiūčio 26 d. ties Pron-

kais, eskadronas paėmė daugiau kaip 350 arklių, apie 100 vežimų, daug ginklų ir kito grobio. Tą pat dieną trečiasis būrys nuginkluotus bolševikus nulydėjo Gardino link. Rugpiūčio 28 d. eskadronas pasiekė Dombrovą. Eskadronui buvo įsakyta saugoti dešiniąją 6. pulto sparną, bet dėl ryšių stokos eskadronas savo uždavinio neatliko ir savarankiškai pradėjo trauktis į Lipską. Visi mėginimai koku nors būdu susisiekti su mūsų dalimis ėjo veltui, nes lenkai jau buvo prieję iki Seinų ir Suvalkų. Eskadronas pateko lenkų žiedan, kuriame išbuvo apie tris dienas. Pagaliau eskadronui pasisekė susirišti su Marijampolės grupės vadovybe, kuri įsakė eskadronui užimti gynimosi barą paliai Juodosios Ančios upę, nuo Pronckų iki Augustavo perkaso. Po to paaikėjo ryšių nebuvimas su kariuomenės vadovybe, nes išsiųstus su pranešimais ryšinius kiekvieną kartą sučiupo lenkai. Eskadronas užėmė nurodytą barą, bet vėliau buvo priverstas trauktis į Gybų rajoną. Vykdamas Gybų rajonan, 2. eskadronas pasiekė Novosierkų kaimą, bet čia nesusirišęs su mūsų kitomis kariuomenės dalimis, pradėjo vykdyti žygį Beržininkų kryptimi. Per visą tą laikotarpį eskadronas neteko kelių arklių ir vieno sužeisto gusaro.

Iš lenkų apsakto žiedo eskadronas laimingai išėjo. Šiuo sunkiu momentu eskadronui vadovavo ltn. Labutis, kuris pavadavo tikrąjį eskadrono vadą, karininką Goštautą, išvykusį tarnybos reikalais į užfrontę.

Rugsėjo pradžioje eskadronas dalyvavo kautynėse ties Lipinu ir Olšanka, Cipliškių rajone. Kautynės truko porą dienų. Eskadronas nustojo trijų sužeistų ir kelių nelaisvėn patekusių gusarų. Iš Cipliškių rajono eskadronas buvo išskirstytas: 2 būriai saugojo pėstininkų dalių sparną Vyžainių rajone, kiti du veikė Kaletnikų rojone. Rugsėjo pabaigoje eskadronas vėl susirinko Punsko rajone. Eskadronas neteko vieno nukauto gusaro.

Spalių mėn. pradžioje 2. eskadronas buvo perkeltas Vilniun, bet spaudžiant Želigovskio stiprioms jėgoms, spalių 9 d. eskadronas su kitomis mūsų kariuomenės dalimis pasitraukė iš Vilniaus Širvintų kryptimi ir sustojo Paberžės rajone.

2. eskadrono vienas būrys buvo išsiųstas Nemenčinės rajonan pėstininkų sparną saugoti. I 6. pulto divizijos įsakymu šis būrys sudegino tiltą per Nerį. Spalių 22 d. lenkai su visu eskadronu atakavo šį būrį. Būrys neteko 9 arklių, 9 patekusių nelaisvėn gusarų ir vieno sužeisto gusaro. Tą pačią dieną lenkų kavalerija padarė gilų mūsų I 6. pulto divizijos sparno apėjimą ir paėmusi divizijos štabą, pasitraukė

Mūsų dalims besitraukiant, eskadr. buvo paskirtas 9. pulto pulko užpakalinėn saugon. Kitą dieną eskadronas ties Kernavę persikėlė per Nerį ir perėjo III 6. pulto divizijos vado valdžion; eskadronas gavo uždavinį Mitkiškių-Padolesių bare saugoti persikėlimą per Nerį. Šiame bare eskadronas išstovėjo iki kautynių su lenkais pabaigos — 1920 m. gruodžio 1 d. Po to perėjo I. raitelių pulko vado valdžion ir buvo atitrauktas Ukmergės rajonan.

3. eskadronas, būdamas Drujos, Kazėnų rajone, rugsėjo mėn. geležinkeliu atvyko į Alytų, iš kur per Seirijus ir Leipalingį atžygiavo į Kapčiamiestį. Kapčiamiestyje eskadronas buvo išskirstytas: trys būriai 8. pulto pulko vado valdžion, o vienas būrys ltn. Gudelio vadovaujamas, išsiųstas į Kecus — 2. bataliono vado valdžion. Būriui buvo duotas įsakymas žvalgyti Augustavo mišką iki Augustavo perkaso ir Juodosios

Ančios. Ltn. Gudelio būrys su 8. pulto pulko 2. batalionu pateko į smarkias kautynes ties Gibais. Būrys nuostolių neturėjo. Kadangi Seinai jau buvo lenkų užimti, tai būrys pasuko Beržininkų link, stiprios lenkų kulkosvaidžių ugnies apšaudomas. Negalėdamas prasimušti į Beržininkus, būrys pasuko į Lazdijus. 5 trečiojo eskadrono gusarai drauge su pėstininkų kuopa pakliuvo lenkų nelaisvėn, bet po trijų dienų visi 5 iš nelaisvės pabėgo ir laimingai grįžo eskadronan. Ltn. Gudelis ir ltn. Vedeckis su būriais laimingai perplaukė Nerį ir žygiavo toliau, tačiau tirštoje migloje susimaišė su lenkų batalionu ir vienu kavalerijos eskadronu. Manydami, kad tai savieji, pradėjo su jais kalbėtis, bet paaikėjus, kad tai priešas, prasidėjo šaudymas ir sąmyšis. Gusarai pradėjo trauktis Neries link. Plaukiant per Nerį, buvo apšaudyti dviejų lenkų kuopų ugnimi, bet dėl miglos niekas nenukentėjo.

Iš Rikontų eskadronas perkeliamas į Vievį, o vėliau į Naujuosius Trakus. Trakai jau buvo lenkų užimti, todėl eskadronas atvyko į Strauką, o iš čia į Rudziškius 6. pulto pulkui sustiprinti, kuris puolė lenkus. Eskadronas saugojo 6. pulto pulko dešiniąją sparną.

6. pulto pulkas, dienos metu pasislinkęs apie 3—4 km pirmyn, naktį vėl pasitraukė atgal. Eskadronas apie tai nieko nežinodamas pasiliko savo vietoje, bet sužinojęs, kad lenkai yra pusės kilometro atstume nuo eskadrono, tyliai paliko naujai užimtą poziciją ir atvyko į Strauką. Iš čia jį pasiuntė į Aukštadvario rajoną. Eskadronas apsistojo Skiedriūnų vienkiemyje. Kitą dieną eskadronas išvyko į Vievį, kur išbuvo 10 dienų. Iš čia eskadronui buvo įsakyta skubiai vykti į Bobriškį, kur lenkai paėmė nelaisvėn mūsų pėstininkų vieną kuopą. Eskadronui atvykus Bobriškin, jau lenkų neberasta. Bobriškėse eskadronas gavo įsakymą vykti į Norvidiškių dvarą paliai Valkininkų stotį ir vėl saugoti 6. pulto pulko dešiniąją sparną. Rudziškyje stovėjo lenkų „Tatarska jazda“, su kuria eskadronas kasdien susiremdavo.

Lapkričio mėn. eskadronas gavo įsakymą saugoti 70 km pločio barą: Leipūnai, Merkinė, Nedzingė, Daugai, Varėna, Valkininkai, Biekšiai. Tame bare eskadronas išstovėjo tris mėnesius. 1921 m. vasario mėn. eskadronas išvyko į Butrimonių rajoną, vasario mėn. pabaigoje išvyko į Simną, balandžio mėn. viduryje į Alvitą, gegužės mėn. į Veiverius; vėliau vėl į Alvito dvarą, į Jakimiškių dvarą ir liepos mėn. viduryje Anykščių, Kurklių rajonan.

4. eskadronas rugsėjo mėn. pabaigoje iš Kauno išvyko į Vilnių, bet spalių mėn. pradžioje eskadronas išsiunčiamas Suvalku rajonan ir čia su kitais eskadronais sulauko besitraukiančius bolševikus. Po kelių dienų eskadronas pereina Vilniaus Lydos rajonan prieš želigovskininkus. Stiprioms prieš jėgoms spaudžiant traukiasi į Širvintus. Spalių 20 d. eskadronas randasi Kiauklių, Giedraičių, Dubingių rajone, kur drauge su 2. pulto pulku dalyvauja Giedraičių kautynėse. Eskadronas šiose kautynėse žymesnių nuostolių neturėjo.

Ties Giedraičiais eskadronas visą laiką veikė 2. pulto pulko kairiajame sparne. Giedraičius paliekant 4. eskadrono būriai dengė pasitraukimą ir naktį pulkui pasitraukus į Bekupių dvaro rajoną, per nesusipratimą buvo savųjų apšaudyti. Laimė eskadronas jokių nuostolių neturėjo. Mūsų dalims besitraukiant Nidokų kryptimi, eskadrono būriai visą laiką buvo užpakalinėje saugoje. Paskutinę dieną prieš 2. pulto pulko pa-

sitraukimą iš Giedraičių, 2. eskadrono būrys, ltn. Kraunaičio vadovaujamas, ir 1. būrys, ltn. Babarskio vadovaujamas, gilioje tamsoje, lietui lyjant, lenkų užnugaryje atliko tolimą žvalgybą. Ltn. Kraunaitis vyko šią kryptimi: 2. pėst. pulko apkasai, Našūnai, Pokinčiai, Sužonys; ltn. Babarskis vyko per Sidabrus, Dirmantus, Rokšėnus, Sužonis. Abu būriai turėjo susitikti Sužonyse.

Apie 16 val. abu būriai išvyko iš Giedraičių ir prisidengdami pėstininkų apkasais, pasiekė Gižų vienkiamį. Ltn. Babarskis perėjo apkasus ir pasuko Papiškių, Lipčiūnų, Rokšėnų kryptimi o ltn. Kraunaitis Sidabru, Pokincų, Sužonių kryptimi.

Ltn. Babarskis apie 23 val. ties Dirmantais susidūrė su žygiuojančios lenkų kuopos dešiniojo sparno sauga. Pagriebęs du belaisvius, paspruko už mūsų pėstininkų apkasų linijos. Ltn. Kraunaitis, mokėdamas lenkiškai ir vietos gyventojų palaikytas lenku, nežiūrėdamas tamsos ir nuovargio, apie 1 val. puolė Sužonis. Sužonyse buvusi lenkų ulonų sargyba pasitraukė. Būrys, būrininko psk. Veberio vadovaujamas, užėmė miestelį ir miestelio pakraščiuose išstatė ant kelių sekikus, o ltn. Kraunaitis, 1 puskarininkio lydimas, nuėjo į kleboniją. Klebonas buvo lietuvis ir turėjo žemėlapį. Orientavęsis vietovėje, būrys po 20 minučių paliko miestelį ir pasuko Dirmantų kryptimi.

Kadangi žmonės ir arkliai buvo labai išvargę, tai būrys apsistojo poilsiui Stankaučiznos kaime. Būrys ilsėjosi iki aušros. Vos tik išėjus iš kaimo šiaurės kryptimi, būrys pateko į lenkų kulkosv. ugnį iš Dirmantų pusės. Kadangi būrys turėjo tik vienintelį išėjimą per Sidabrus, tad nekreipdamas dėmesio į lenkų ugnį, dengdamasis vietovės nelygumais, slinko Sidabru link. Lenkų ugnis nutilo, tačiau pasiekus tarpuežerę, būrys vėl buvo apšaudytas. Būrio vadas nusprendė, kad tai šauda mūsų 2. ir 9. pėst. pulkų dalys, todėl paslėpęs būrį už uždangos, išsiuntė vieną gusarą su pike, ant kurios buvo prišta balta nosinė. Būrys Giedraičiuose prisijungė prie eskadrono.

Mūsų 2. ir 7. pėst. pulkams palikus Širvintus ir Giedraičius, susitvarkęs Nidokų rajone ir vėl perėjęs puoliman, eskadronas sudarė 2. pėst. pulko šoninę apsaugą. Vos tik 2. pėst. pulkas užėmė Želvą, kariuomenės vadas gen. Žukauskas eskadronui įsakė skubiai vykti į Ukmergę ir likviduoti lenkų kavalerijos reidą, nukreiptą Kėdainių kryptimi. Eskadronas dieną ir naktį sekė lenkų kavalerijos brigadą. Eskadronas perėjo Ukmergę, Siesikus, Pagirius, Vadoklius, Traupį, Troškūnus, Andrioniškį, Leliūnus. Perėjus plentą ir sustojus poilsiui, eskadronui buvo duotas įsakymas baigti persėkiojimą ir vykti Ukmergėn.

1923 m. vasario 14 d. 3. eskadronas su priskirtomis kitomis eskadrono dalimis, mjr. T. Engmano vadovaujamas, vėl buvo išsiųstas lenkų frontan, kur dalyvavo kautynėse. Kautynėse pasižymėjo grandinis Jatulis ir gusarai Martynas Petkevičius ir B. Statkevičius. 1923 m. kovo 2 d. eskadronai grįžo Kaunan.

Pulko vadai. Pulkuui nuo įsikūrimo vadovavo: švedų kariuom. mjr. Hoegeris, plk. Jackevičius, plk. Litvinas, b. gen. Plechavičius, plk. ltn. Engmanas, gen. št.

plk. Valušis, gen. št. mjr. Bačkus, plk. ltn. Labutis ir dabartinis pulko vadas gen. št. plk. Kraunaitis Izidorius.

Dėl Lietuvos Nepriklausomybės žuvo šie 1. gusarų pulko kariai: gusaras Vincas Šiporaitis 1919 m. XI. 27 d., gusaras Bernardas Mačiulis 1919. IV. 7. ties Semeliškiais, gusaras Juozas Norvaiša 1920 m. IX. 27 Seinuose, gusaras Jonas Simonavičius ir gusaras Kostas Šimėnas 1923 m.

Ltn. Cininas

RAITININKAI GIMTINĖJE

*Lekia aidas už girių giružių,
Gelsvos smiltys viršūnėse pinas
Plieno raiteliai vėjais atūžia
Net palinksta žalieji beržynai.
Dunda žemė po žirgo kanopom,
Plieno pasagos kibirkštis skelia.
Jie prajojo ir gluosnius ir topolius,
Jiems toks dulkstantis tėviškės kelias.
Statūs kalnai seniai jau prajoti,
Prieš akis tiesios lygumos kelias.
Jiems širdingai pamoja mergiotės,
O žirgai-sakalai ir laukuos ir takeliuos.
Leidžias saulė, užukalnės dažos,
Toliu linksta beržynų viršūnės
Ir sustoja prie gimtinės ežių
Narsieji šių lygumų sūnūs.
— O sveika būk, šalie pasipuošus!
— Kaip pavasari paukščiai sugrįžtam.
Ir pasipila dainos laukuose
Apie raitelių smagią jaunystę.*

A. Trumpis

Už ką jam statomas paminklas?

Šiuo metu Zarasų miesto aikštėje, ties bažnyčia, statomas didingas Dr. Domininko Bukanto atminimui paminklas.

Kas toksai buvo D. Bukantas ir kodėl jis vertas didingo paminklo, manau, nedaug kas iš jaunujų ir apskritai, iš kitų Lietuvos vietų gyventojų apie tai gerai žino. O apie tai žinoti verta ir net būtina, norint tinkamai suprasti mūsų kultūrinio brendimo etapus, sunkų lietuvių kelią dėl lietuviybės ir atskirų pasiryžėlių, koku buvo D. Bukantas, didelę veiklą ir nuopelnus.

D. Bukantas buvo didžiųjų mūsų visuomenininkų ir kultūros darbuotojų amžininkas — P. Višinskio, Pr. Mašiot, J. Jablonskio ir kitų. Lietuvos visuomenės labui jis visą savo gyvenimą atidavė, beveik visiškai pamiršęs pats save.

D. Bukantas kilimo buvo žemaitis, iš bajorų. Tačiau savo veikimui pasirinko Rytų Lietuvos pakraštį, kuris daugiau sulenkintas ir daugiausia nuskurdęs, tiek kultūriškai, tiek ekonomiškai. Didžiausia jo veikla pasireiškė Zarasų apskrityje, tame mieste jis mirė ir ten palaidotas.

D. Bukantas jaunystėje buvo linkęs į gamtos mokslus. Stojęs į universitetą jis juos ir studijavo, buvo pasiryžęs ištirti Lietuvos žemės turtus. Tačiau didelis užsidegimas dirbti žmonių sąmonės ir gerovės kėlimui pasuko jį kitą kryptimi. Jis aiškiai suprato, kad kaip gamtininkas negalės Lietuvoj gyventi ir sėkmingai dirbti. Tinkamiausia jo darbui profesija buvo gydytojo darbas. Todėl ir tapo gydytoju, kad galėtų tarp savo žmonių gyventi, su jais bendrauti ir juos pažinti, o pažinęs padėti ir veikti dėl jų gero.

Su D. Bukanto gyvenimu ir veikla pakankamai susipažinsime, perskaitę knygutę: Juozas Žagrakalys, Dr. Domininkas Bukantas, monografija. Kaina 1 lt.

Gerai padarė Dr. Domininko Budanto paminklui statyti komitetas, išleidęs šią knygutę. J. Balčiūnas

Rimtą valandą visi kaip vienas narsiai ginsime Lietuvos žemę!

Eskadronai gusarų kol jos — Tėvynėje laisvė bujos!

Kai Tėvynės padangę sudrumstė juodi Didžiojo karo debesys, orą suvirpiño patrankų kanonados, o žemę draskė artilerijos sviediniai, po Lietuvą pasklido gandas, kad atėjo lemiamoji valanda:

„Dabar arba niekuomet!“

Šimtmečius svetimųjų naguose ir įtakoje buvusi tauta milžinu pakilo. Jos sūnūs virto dvasios galiūnais. Surūdijęs šautuvas ar kardas jų rankose lenkų legijonams, bolševikų pulkams ir bermontininkų gaujoms buvo nenugalimas ginklas.

Per 1918—1923 — Nepriklausomybės kovų metus iš visų kampų ir kampelių savanoriais traukė, šaukiantį Tėvynės balsą išgirde, sūnūs žaliųjų Lietuvos laukų. Namie jų nesulaikė nei nuolatinis patrankų gaudimas, nei kruvinai raudonos karo gaisrų pašvaistės naktimis. Jų pasiryžimo nepalaužė nei priešų platinami šmeižtai apie jaunutės Lietuvos kariuomenės pralaimėjimus, nei vargas ir pavojai, kurie fronte kiekvieną pasitinka. Jie nepabūgo net pačios mirties, karo lauke aukas ryte ryančios.

Ilgomis žiemos naktimis pūgoms siaučiant ir tyliais vidurnakčiais žvaigždutėms danguje mirksint, speigams tvorose pyškant ir mėnuliui kelią apšviečiant, gusarai jojo ginti atbundančios Tėvynės.

Gyvybė alsuojanti pavasarį lakštingaloms alksnyuose suokiant ir gegutėms beržnyuose kvatojant jie prisiekė:

„Nugalėsime ar mirsim!“

Kaitriomis vasaros dienomis saulutei žeme ritinėjantis putoti žirgai nešė Tėvynei laisvę.

Per kelis Nepriklausomybės kovų rudenius auktinės kviečių varpos jiems mojo paskutinį Sūdiev ir dar žemiau nusviro, netekusios jaunojo kirtėjo. Žvengė žirgas be raitelio, rūdijo arklas be artojo, liko dalgis be piovejo.

Išjojo septyniolikametis moksleivis su ūsotu Rusų-Japonų karą mačiusiu vyru. Jojo brolis su broliu, išjojo tėvas ir sūnus.

Tėvynės ir gimtojo kampelio meilė jų akyse uždegė galingus drąsos ir pasiryžimo žaibus. Gilus laisvės troškimas skatino juos joti ir išspręsti laisvės problemą. Visur laimėdami, gusarai ant putas drabstančių žirgų atnešė skaisčią laisvę Tėvynei.

Pagaliau nutilo dudenusios patrankos, liovėsi kvatoję kulkosvaizdžiai, nustojo ugnį spiaudę šautuvai, nebegirdėti kulky žvimbimo. Visame krašte išviešpatavo taika.

Bet gusarų būriai ir dabar nenustoja joję! Esfaltu dundančiomis Kauno gatvėmis ir rugių siūbuojančiais Pažaislio laukais jie joja dainuodami skyriais, būriais ir eskadronais.

Ir taikos metu jie neleidžia ginklui rūdyti. Gusarai budi dieną ir naktį, jie kiekvieną minutę pasirengę už pareigą ir gyvybę paaukoti. Jie kasdien lavinasi vartoti ginklą, kazematus kasmet pripildo vis nauji vyrai, naujos jėgos. Gusarai myli ir brangina savo kovos draugus žirgus.

Švenčių bei paradų metu jie ir visuomenei parodą moka ir gali. Plieninėmis grandinėmis jie joja ir žaibo greitumu veikia manevruose. Drausmė, tvarka ir klusnumas vadams padaro jų eiles geležinėmis. Jėga dvelkiančios gusarų voros ir jų putoti žirgai grįžtant iš manevrų ar paradų nelieka gėlių lietaus neapiberti.

20-ies metų pulko sukaktį švėsdami, Jonušo Radvilos vėliavą aukštai iškėlę, griausmingų maršų lydimi, gusarai joja ir joja vis pirmyn ir pirmyn.

Atsakingiems ateities uždaviniams jėgos gusarai sems iš didingos Didžiosios Lietuvos kunigaikštijos istorijos, iš jos vado Jonušo Radvilos žygių, ir iš žūtusių Nepriklausomybės kovų

Kautynių lauke miršančio savanorio žodžius:

„Aš mirštu už Tėvynę, bet mano vietoj šimtai stos!“ — gusarai išgirdo 1918—23 metais, girdi šiandien, išgirs ir vykdys ir ateityje Jie savo žodį ištesės.

Gusarai nugalės ar mirs!

O jeigu kada nors Laisvės Varpas sugaus, pranešdamas, kad Tėvynė pavojuje ir paskutinį kartą primins, kad laisvės nevertas kas negina jos, gusarų eskadronai, jo balsą išgirde, žygiuos ten, kur vado mostas juos ves!

Gusarai jojo Laisvės kovų metu!

Gusarai joja Laisvę atgavus!

Gusarai jos ir vadui ženklą davus!

St. Šimkūnas

Gusarų puskarininkių ramovė

Anksčiau, kada liktiniai puskarininkiai, kaip ir kareiviai, buvo maitinami bendroje pulko virtuvėje, lyg nebuvo reikalo turėti savo ramovę. Vėliau, liktiniams puskarininkiams pradėjus mokėti maistpinigius ir jiems maitinantis nuo kareivių atskirai, ramovės steigimo reikalas pasidarė labai aktualus.

Matydamas tai pulko vadas 1932 m. spalio 16 d. šiems reikalams sutvarkyti paskyrė visuotinį puskarininkių susirinkimą. Tame susirinkime buvo išrinkta pirmoji ramovės valdyba, nutartas ramovės nario mokesčio didumas ir smulkios ramovės vidaus taisyklės. Be to, čia pat buvo nutarta įsteigti puskarininkiams 4 kl. cenzui išigyti kursus. Tuo būdu minima diena laikoma 1. gusarų pulko puskarininkių ramovės įsteigimo diena.

Pirmosios puskarininkių ramovės valdybos darbas buvo sunkus, nes pulke trūkstant valdinių butų, ramovės būstinėms reikėjo susirasti ir išnuomoti butą kitur ir tai buvo nelengva. Nuomojamas ramovės būstinės teko keisti net tris kartus. Ir tik tuo laiku vadovavusio pulkui gen. št. plk. Valušio dėka 1937 m. buvo šiam tikslui išrūpintas Savanorių pr. 70 nr. valdinis butas ir jame įkurta puskarininkių ramovė. Šiose būstinėse tais pat metais spalio 30 d. buvo suruoštos ramovės atidarymo iškilnės. Iškilnėse dalyvavo kavalerijos viršininkas, pulko vadas, eskadronų vadai ir kviestieji puskarininkių svečiai. Ramovės būstinės nors ne didelės, bet kuklios ir labai geroje vietoje. Ramovės namas yra 2 aukštų. Ramovė kol kas naudojasi tik vienu aukštu.

Prie puskarininkių ramovės yra gražus sodas ir darželis. Darželyje netrūkusi manoma įrengti įvairių sporto aikštelių, o patį sodą iš pagrindų pertvarkyti. Ramovė turi išsigijusi du gražius paveikslus. Vieną cemento, dail. Bučaus darytą ir antrą, būtent P. L. P. Karo Mokyklos kariūnu, aviacijos j. ltn. Juodžio pieštą. Tenka pasakyti, kad j. ltn. Juodis, kaip tarnavęs 1. gusarų pulke, ši paveikslą nupiešė atostogų metu, būdamas Karo Mokykloje kariūnu, ir už tai jokio atlyginimo neėmė. Be šių paveikslų, dail. Bučaus yra padaryti dar 4 bareljefai. Respublikos Prezidento A. Smetonos, kav. viršininko b. gen. Tallat-Kelpšos, buvusio pulko vado gen. št. plk. Valušio ir dabartinio pulko vado gen. št. plk. Kraunaičio. Ramovė taip pat yra išsigijusi saliono papuošimui ir atitinkamus baldus. Visuose balduose daugiausia vyrauja juoda azuoto, plieno ir kitos rimtumą išlaikančios spalvos. Šiems paveikslams ir baldams išigyti daugiausia trūso ir pastangų dėjo ramovės narys kavalerijos štabo psk. Petkevičius. Puskarininkiai yra pasidirbę bendrą vinjetę ir 15 metų sukakties minėjimui prisiminti išgiję gražų albumą, kuris visų puskarininkių paveikslais ir iš pulko gyvenimo surinktais vaizdeliais gražią puošmeną sudaro ramovėje. Iš ramovėje esamų žaidimų, kol kas, yra mažas stalo biliardėlis ir šachm. Be to, ramovėje yra išrašyta nemažas kiekis lietuviškų ir keletas užsieninių laikraščių.

A. G.

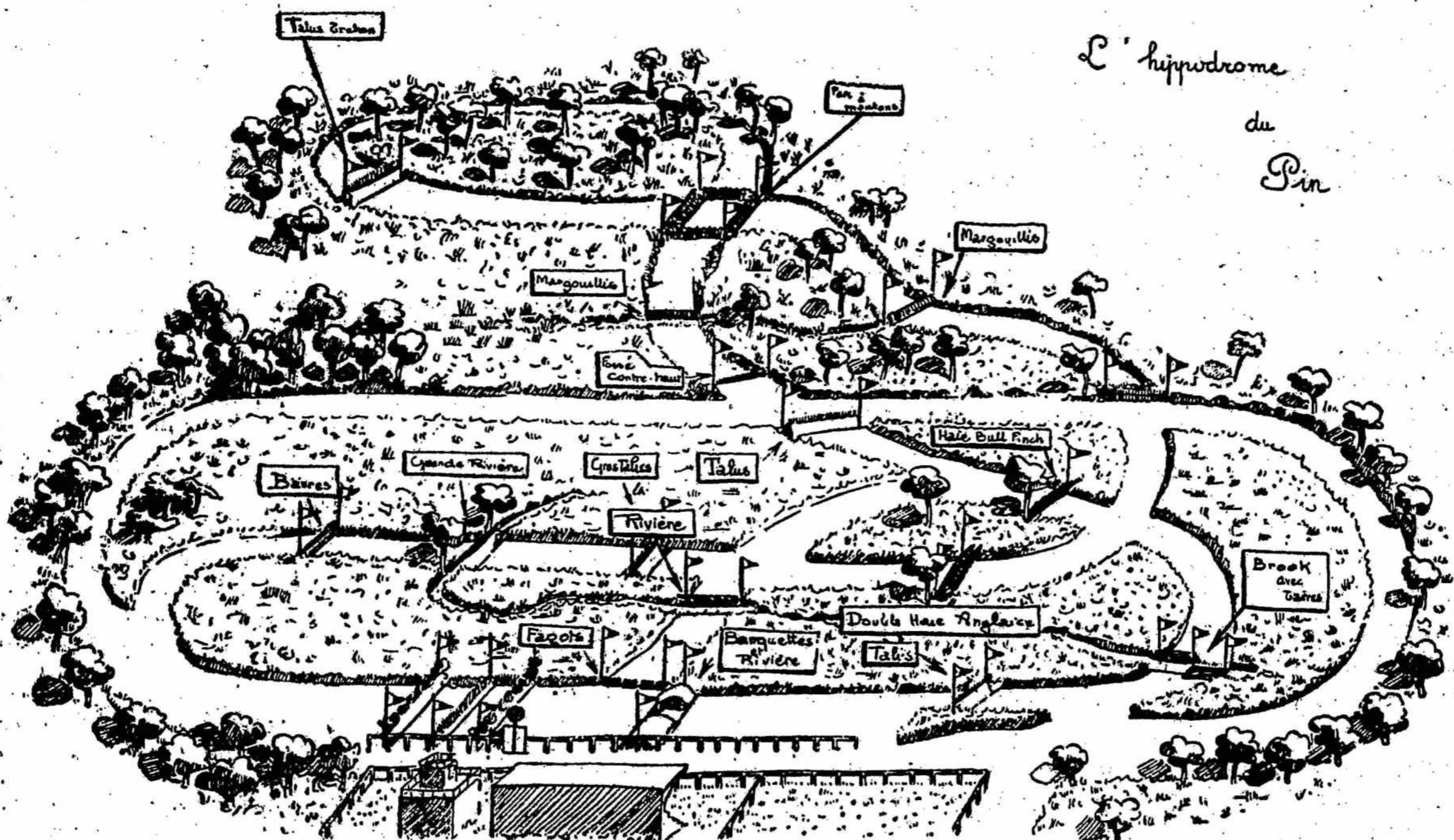
Patarimai rungtynių rengėjams

Rungtynėms vykdyti reikalinga parinkti patogi ir graži vieta: netoli didesnės gyvenamos vietos, vidutinio kietumo dirvoje. Nereikalinga ieškoti, kaip pas mus įprasta, lygios vietos. Lenktynės reikalinga atlikti kiek galima būdingesniame žemės paviršiuje. Taip išvesti lenktynių taką, kad jis beveik banguotų tai nežymiai pasikeltų į kalniuką, tai leistųsi žemyn, tai vėl eitų lygia vieta. Toks bangavimas reikalingas žirgo raumenims, alsavimui, geram širdies veikimui, patvarumui ir lygsvarai išplėsti. Tako plotis priklausys nuo to, kiek arklių lenktyniaus vienu kartu. Kiekvienam arkliui reikalinga ne mažiau kaip vieno metro tako.

Takas turi būti aplinkinis. Nereikalinga ieškoti taisyklingų figūrų, kaip elipses, tik reikia vengti labai staigių posūkių. Posūkių daryti, jei vieta leidžia, nestai gesnį kaip 70 metrų spinduliu.

Baigmę pažymėti dviem abipus tako išmeigtomis kartelėmis arba vidurinėje tako pusėje padaryti baltą sienelę su juodu statmenu brūkšniu, o išorinėje pusėje palikti kartelę, kad per šias dvi linijas būtų galima stebėti atvykimo eilę.

Pradmes, dėl įvairių atstumų, irgi pažymėti kartelėmis, su vėliavėlėmis iš vidurinio tako pusės ir 25 m tarpu, kuriame ir turi prasidėti lenktyniavimas.

Br. 1

Reikėtų daryti 5 metrų taką, nes daugiau kaip 5—7 arkliai vienu kartu nesirungs. 5 metrų pločio taku gali lenktyniauti ir 10—15 arklių, tik pradžioje, apie 200 metrų, reikalinga padaryti 10 metrų takas. Po 100 ar 200 m nuo pradžios žirgai išsitiesia į ilgą saują, o kartais net į vorelę.

Lenktyniauti galima kiekvienoje dirvoje ir didelio parengimo nereikia. Patartina vengti gilaus ir lengvo smėlio, kuris labai vargina plaučius, širdį, raumenis ir sausgysles, o taip pat ir kieto molio, kuris ardo sąnarius. Visi kiti dirvožemiai lenktynėms tinka. Lenktynių takus reikia kruopščiai išlyginti, kad nebūtų duobelių ir kurmerausių arba akmenų. Vengti labai klampių vietų, bet mažas klampumas leistinas, kad tik žirgas neklimptų giliau kanopų.

Mūsų tikslas lenktyniaujant ne greičio ieškoti, bet patvarumo. Atsižvelgdami į tai, kad turime lenktyniauti nuo 1500 iki 4000 m ir tolimesniuose atstumuose. Tuo būdu takas neturi būti trumpesnis kaip 1500 m. Ilgesnis kaip 2500 m irgi nereikalingas, nes tą patį taką gali kartoti pora ir daugiau kartų.

Žiūrovams labai įdomu, kai pro juos tie patys lenktynininkai pralekia keletą kartų. Taip galima sekti žirgo pajėgumą pradžioje, lenktynėms įpusėjus ir jas baigiant.

Nuošalesnėje vietoje, netoli baigmės, įrengti arkliams pastatyti vietą, kad būtų apsaugoti nuo skersvėjo. Būtinai reikia turėti čia pat gero vandens. Taip pat prie baigmės pažymėti vietą žirgams parodyti prieš lenktynes. Tai paprastas takelis ratu arba elipse, kuriuo vedžiojami arkliai prieš lenktynes ir kur juos visi galėtų gerai pamatyti, įvertinti, o vėliau galėtų lažytis.

Prieš pat baigmę padaryti svečiams sėdimas vietas; labai gerai su pastoge nuo lietaus.

Tribūnomis reikalinga parinkti pakilesnę vietą, iš kur matytųsi visas lenktynių laukas. Tribūna patogesnė aukštėjant laiptais.

Išorinėje tako pusėje, tarp tribūnos ir baigmės kartelės, padaryti vietą teisėjams. Tai yra kopečių pavidalo aukštėjančios sėdynės bent trims asmenims, arba pakili aikštelė. Netoli baigmės pastatyti dešimtines arba svirtines svarstyklės raiteliui svirti prieš ir po lenktynių. Reikia įrengti kelias kasas lažyboms ir prie įėjimo porą kasų įėjimui.

Stengtis parinkti tokią vietą, kad iš pašalies nebūtų matomos lenktynės. Jei leidžia lėšos, tai net aptverti visą aikštelę, nes vėliau keleriopai tai apsimokės.

Taip parengtas takas tiks zovado ir risčios lenktynėms (žiūr. brėžinį 1 — aplinkinis takas).

Lenktynėms per žabtvores irgi tiks tas pats takas, tiktai reikia turėti paruoštą pastatomų žabtvorių skersai tako ir dar iš šonų užtvary, kad arkliai nebandytų aplenkėti kliūtį (žiūr. brėžinį 1 — aplinkinis takas; pastatomos kliūtys brėž. 2).

Lenktynėms per kliūtis minėtas takas tiks tiktai dalimis, taip, kad reikės daryti dar ir kiti takai, ant kurių bus padarytos nuolatinės tvirtos kliūtys, dažniausiai sutinkamos gamtoje: upės arba platūs grioviai, žabų tvoros, žabų ir karčių tvoros, pylimai, mūrai ir t. t.

Šios rūšies lenktynėms reikalinga daryti plačias ir lengvai šokamas kliūtis (žiūr. brėž. 1 — kliūčių takas).

Lauko perbėgimai — tai bus bene paprasčiausios rungtnės parengimo atžvilgiu. Bet jos yra labai įdomios ir labai naudingos galutiniam raitelių išmokymui. Tokiomis rungtnėmis geriausiai išlaikysime žirgų atsargą karo reikalams, palaikant juose šokimo, kliūčių jutimo, patvarumo ir aplamai jojimo skersai laukus gabumus. Šios rungtnės daromos nuo 3 iki keliasdešimt kilometrų kelyje.

Vieta reikalinga parinkti kuo budingiausia mūsų kraštui. Kalvos, skardžiai, upeliai, miškeliai, pelkės, grioviai, lauko tvoros. Per tokias vietas reikalinga paženklinėti takus popieriaus kaspinėliais arba rodyklėmis, arba dar kaip nors kitaip, tik kad kelias visiems būtų lengvai įmatomas. Kelias paprastai dalinamas į dvi dalis.

Pirma dalis didžiausia, kur įtraukiamas į darbą žirgas ir į pabaigą jau gerokai įvarginamas. Šis kelias perjomas kintamu greičiu, risčia ir zovada, kaip vietovė ir dirva leidžia. Antra kelio dalis bus jau baigmė — vienas kilometras arba keli šimtai metrų su kliūtimis arba be jų. Ši trumpą kelią reikia perjoti kuo greičiausiai ir tuomi patikrinti žirgo patvarumą, ką jis gali mums duoti jau po tokios sunkios kelionės.

Antros kelio dalies riboje arba surenkami visi ir paleidžiami lenktyniauti kaip lenktynėse, arba pirmas ją pasiekęs joja toliau prie tikslo, prie baigmės.

Pradmę ir baigmę reikalinga parinkti aukščiausiam vietovės taške, iš kur galima būtų matyti beveik visas arba dalis rungtnių kelio. Šiam reikalui tinka aukšti kalnai, piliakalniai ir t. t. Čia pat įrengti ir žiūrovams vietas, kaip buvo nurodyta lenktynėms.

Medžiokliniais perbėgimais vadiname lauko perbėgimus, kur kelias yra pažymėtas popieriais gabaliukais arba kaspiniukais, juos išbarstant, nelyginant prabėgimo žvėries pėdsakus. Šiais pėdsakais ir sekamas kelias: kuris greičiau kelią išseka, tas ir laimi medžioklinį perbėgimą.

Tokių rungtnių baigmėje leidžiama dalyviams rungtis greičiu be arba su kliūtimis iki 1000 metrų atstume.

Medžiokliniai perbėgimai skiriasi nuo lauko perbėgimų tik tuo, kad pirmuose jočiai iš anksto nežino rungtnių kelio, o lauko perbėgimuose prieš rungtnes kiekvienas jotis gali pėsčias apžiūrėti visą rungtnių kelią ir kliūtis.

Pas mus įprasta daryti atskiri lauko perbėgimai, kur jočiai leidžiami iš eilės kas 5—7 min.

Br. 2

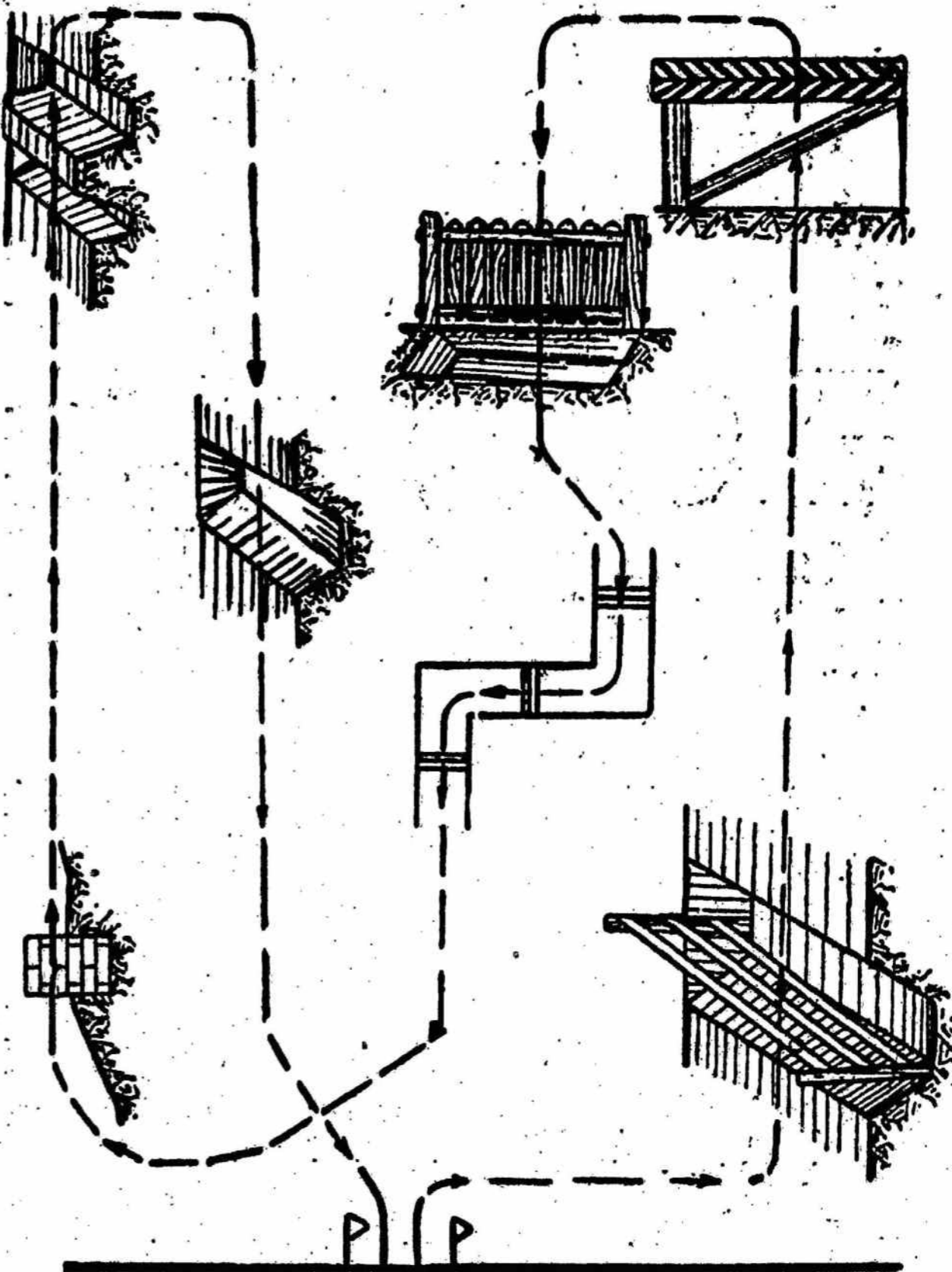
Rungtnėms laukas parengiamas kaip ir kituose lauko perbėgimuose. Laimi greičiausiai atėjęs į baigmę.

Rungtnės per kliūtis (Concours hippiques) plačiai išgyvenę mūsų kavalerijos pulkuose arba bendrai mūsų kariuomenėje. Šios rungtnės reikalauja gerai išjodintų žirgų ir gerų jodikų ir dėl to kaime jos negali taip greit prigyti. Paskiausiai ir kaime atsiranda šių rungtnių mėgėjų.

Rungtnėms per kliūtis reikalinga mažiausia vieta iš visų čia minėtų rungtnių, užtenka 50×150, 100×300 m aikštės. Aikštę reikia gerai išlyginti, kad nebūtų bangų ir duobelių. Paviršių suspausti ritiniu, kad būtų vienodo kietumo. Tinka kiekviena dirva, be lengvo smėlio ir molio. Geriausiai juodžemis su žvyru. Tokią aikštę geriausiai aptverti, kad pašaliniai nematytų. Įrengti svečiams, teisėjams ir žirgams vietas, kaip ir lenktynių lauke, ir turėti pakankamai pastatomų kliūčių vienokio ar kitokio pobūdžio rungtnėms per kliūtis.

Kaip išstatyti kliūtis ir parengti rungtnės kelią, galima matyti iš pridėto brėžinėlio 3 nr.

Rungtnių per kliūtis yra vairių, kurias aptaria taisyklės.

Br. 3

Žaidimai. Žaidimų tikslas lavinti žirgą ir joti jojimo mene ir savo grožiu skatinti jodinėti. Vienas žinomiausių žaidimų tai bene bus „polo“. Šis žaidimas panašus į futbolą.

Žaidimas vyksta 160×300 m aikštėje su 7 m dydžio vartais abejuose galuose. Aikštės paviršius išlygintas ir užželdintas velėna. Esmė: raitiems su mediniais plaktukais įplakti į vartus 5 cm skersmens rutulį.

ESKADRONE, PIRMYN!

(RADIJO VAIZDELIS)

(Girdėtis duslus arklių trypimas vietoje, prunkštimas, žven-gimas ir ginklų žvangėjimas).

LEITENANTAS

Eskadronas ramiai! Pagarba dešinėn! (pauza). Tamsta kapitone, Jūsų įsakymu eskadronas žygin pasirengęs!

KAPITONAS

Laisvai!

LEITENANTAS

Pagerbta-a-a!

KAPITONAS

Klauskite, vyrai! 2. eskadrono vadui... Įsakau tamsta tuo-jau vykti į Seinus. Gurguolę ir viską, kas kliudo skubiam žy-giui, palikti vietoje. Padidinti šovinių ir rankinių granatų skai-čių kiekvienam gusarui. Seinuose laukti tolimesnių mano įsa-kymų, neatsižvelgiant į jokias kautynių aplinkybes. Mano įsakymą gausite reikiamu momentu. Tikju, kad gusarai, kaip visuomet, gerai pasirodys. Brigados vadas.

Girdite, vyrai, brigados vado įsakymą mūsų eskadronui. Kaip jūs manot, ar mes po Žiežmarių, Žaslių, Naujasodžio, Dusetų, Degučių, Zarasų, Grenpilio, Radviliškio, Šiaulių, Vilniaus ir Augustavo miškų kautynių galime dar sykį būti gu-sarais ar ne?

VISI

Būsim! Kaip gusarai kovosim! Būsim kaip ties Zarasais!

KELI KARTU

Mes gusarai esame ir tik jais norime būti!

KAPITONAS

Dėkui, vyrai! Žygi pradėsime!

Gretomis po du, risčia, marš!

(Girdėti skardus arklių bildesys, plento dundėjimas, pikių ir kardų barškėjimas. Kada ne kada suprunksčia ir linksmai sužvengia žirgai. Triukšmas palengva nutyla, lyg tolyn nu-jojus).

SKAITYTOJAS

Eiklūs žirgai žiežirbas pasagomis skeldami lėkė jau tre-čią dešimtį kilometrų. Putoti žirgai sunkiai alsavo. Sukandę dantis, gusarai lėkė vis pirmyn ir pirmyn. Kaip gi jie nesku-bės, jei jų broliai pėstininkai pavojuje. Jau netoli tikslas. Miestely girdėti pragariškas kovos triukšmas. Tai mūsų ir prieš artilerijos šūviai susilieja į kažkokį vieną milžinišką baubimą. Ore užia ir zvimbis. Tartum katilė verda, net žemė dreba.

GUSARAS II

Girdi, Vinciai, nieko sau pragariukas?!

GUSARAS III

Spiaut! Pirmyn! Trumpiau, Kazy, pavadžius, kad Prauri-ma nesukluptų. Suspausk kardą ir karabiną, jau netoli... Tuoj pradėsime...

SKAITYTOJAS

Gusarai lekia pirmyn dešiniąja plento puse fronto link, o iš fronto kita puse kelio sanitariniais vežimais ir sodiečių pastotėmis ir pėsti traukia kruvini pėstininkai. Čia su ske-veldros išdraskyta krūtine guli eilinis, ten su nutraukta ran-ka, sukandęs dantis, dejuoja puskarininkis. O ten štai be ko-jos guli išbalęs kaip drobė viršila. Kulkos pervertais plau-čiais nusišypso prajojantiems gusarams karininkas. Stipresni sužeistieji, pakėlę rankas, mosuoja eskadronui.

PĖSTININKAS

Greičiau, vyručiai, neilgai galėsime išlaikyt. Priešo trigu-bai... Šėtoniškai spaudžia...

Pušbolas irgi labai panašus į futbolą: didelis 1 m skersmens sviedinys, varomas į vartus. Aikštės — kaip ir polo. Sviedinys varomas arklių kojomis ir krūti-nėmis.

Raitas krepšinis — analoginis paprastam krepši-niui, tik veikia raiti.

Yra labai daug dar įvairių raitųjų žaidimų ir be to, jų visuomet galime sugalvoti ir naujų.

Kpt. Andriūnas

GUSARAS II

Nesirūpinkit, vyrai, mes laiku nuvyksim, tik jūs greit pasveikit.

KAPITONAS

Eskadronas stok! (Trimitas). Išsiskirstyt būriais ir skyriais, arklius laikyti rankose. Visiems būti savo vietose. Laukti įsakymo!

SKAITYTOJAS

Seinai. Eskadronas sustoja, Nulipa nuo arklių. Kartūs tiršti dūmai slenka ties žeme. Kairiajame miestelio šone į padanges kyla liepsnos. Visur švilpia artilerijos sviediniai, ardo plentą, griaua medinius namukus. Šaligatviais slenka sužeistieji.

GUSARAS IV

Kas tau taip ranką sudraskė?..

GUSARAS I

Šrapnelis... Už keliolikos žingsnių sprogo... O tau kas taip veidą suaižė?

GUSARAS IV

Šautuvinė granata... Gerai, kad uždangoj buvau, nes jau seniai būčiau sustingęs.

SKAITYTOJAS

Maži gusarų būreliai pasislėpė už namų, medžių, tvorų. Ore vis užia, švilpia, dejuoja. Kyla vis nauji gaisrai. Pake-liais slenka vis nauji sužeistieji, bet štai ant putoto arklio, kruvinas, iš pirmos linijos zovada atūžia raitas pėstininkų žvalgas. Peršauta jo dešinioji ranka tabaluoja, arklių valdo kairiaja. Voką laiko dantyse. Kapitoniui pranešimą įteikęs, sukniumba ant arklio karčių. Išbalęs slysta nuo arklio, bet eskadrono vadas pagriebė jį į savo glėbį. Pranešimą atplėšęs skaito.

KAPITONAS

6. mūsų baterija pavojuje. Įsakau atakuoti. Trims būriams rikiuotėje pulti išilgai plento, pirmam būriui apjoti miestelį iš dešinės pusės ir raitųjų rikiuotėj atakuoti kairįjį priešo spar-ną. Skubiai vykdyti. Brigados vadas. (Trimitas „Ant arklių“).

SKAITYTOJAS

Kaip skruzdės iš visų priedangų pasipylė gusarai. Šaltai skamba viršininkų komandos.

KAPITONAS

Grandžių voromis, risčia maaarš!

SKAITYTOJAS

Čia pat prie plento didvyriškai ginasi mūsų 6. baterija. Su išmuštais arkliais, su pusiau sumažėjusia patrankų tarny-ba, negalėdami išvežti brangių pabūklų, artilerininkai spiaudo ugnimi į priešų puolančias grandines. Pėstininkų eilės vis rė-tėja ir rėtėja. Nutyla artilerininkų netekęs čia vienas, čia kitas pabūklas. Eskadrono vadas akimirksniu įvertina fronto padėtį. Išvaduoti apsuptą bateriją, leisti nuvargusiems pėstininkams susitvarkyti ir pailsėti, štai šios dienos eskadrono uždavinys. Bet kaip? Priešas sėdi apkasuose ir iš jų pila kulkosvaidžių ugnimi. Toliau vielų kliūtys. Raitų ataka neįmanoma, kul-kosvaidžiai visą eskadroną nušluotų. Kas daryt? Bet vadas ilgai negalvoja.

KAPITONAS

Antras būrys vykdyti ataką raitųjų rikiuotėje, Gibų mies-telio kryptimi. Kiti būriai nul-i-i-pti!

SKAITYTOJAS

Gusarai jau pėsti eina. Eina paniurę, rankose kietai su-spaudę karabinius. Neįslydo, dar per anksti! Tyliai slenka trys būriai. (Girdėti kulkos zvimbimas). Staiga Jonuška griebia už peties, krintantį karabiną nutveria kita ranka ir vėl pirmyn, o ten sugriuvo psk. Veberis. Du gusarai puola prie jo ir nori atgal nešti.

PSK. VEBERIS

Palikt mane! Pirmyn ir nė žingsnio atgal.

SKAITYTOJAS

Norėjusieji jį nešti gusarai bėgte pasiveja grandinę, o psk. Veberis, kraujais apsipykęs, vis ragina.

PSK. VEBERIS

(silpnai) Pirmy-y-y-n! Pirm... Pirm...

SKAITYTOJAS

Eskadrono vadas ramiai eina priešakyje. Jis nė neatsi-grižta. Kam? juk ne vienas gusaras neatsilikęs (girdėti tra-

tenimas). Štai prieš kulkosvaidžių ugnis dar labiau atgyja. Ir vėl suklypo vienas gusaras. Bet apkasai jau čia pat. Priešas ima netvarkingai šaudyti.

KAPITONAS

Durtuvus uždėk! Granatas parenk!

VISI

Valio! Valio!..

KAPITONAS

Granatas! (Išmeta).

VISI

Valio! (Girdėti sprogimai).

SKAITYTOJAS

O iš kairiojo sparno 2. eskadrono antras būrys puola raiti. Sudunda žemė, orė pakyla dulkių debesys ir nuaidi.

VISI

Kirsk, durk, kapok, kapo-k-k!

SKAITYTOJAS

Raitų atakos metu vėl ne vienas gusaras susvyravo balne, nukniubo žirgū ant kaklo ir nukrito. (Girdėti ilgas ir liūdnas arklio žvangimas). Tai raitininkų netekę žirgai gailiai žvengia. Po trumpos, bet sunkios pėsčių ir raitų atakos apkasai jau mūsų rankose. Baterija vėl atgyja. Besitraukiantį priešą lydi smarki ir taikli karabinų ugnis. Per tą laiką pėstininkai susitvarkė ir įsitvirtino pozicijose. Besitraukiant: —

GUSARAS!

A-a-i-i-i!

SKAITYTOJAS

Sudėjavo Našliūnas. Prieš kulką jam pervėrė krūtinę. Eskadrono vado ordonansas prišliaužė prie jo ir pradėjo jį nešti; bet ir jis sugriuvo su persautu petimi.

KAPITONAS

Vyrai, sužeistųjų nepalikti!

SKAITYTOJAS

Ir leitenantas Labutis su 4 gusais puola atgal. Čia pat Indrišiūnas apspila krauju, susvyruoja, bet nubraukęs nuo akių kraują, griebia Našliūną už kojų... Ant rankų išnešė gusarai savo draugus, tarp jų vieną jau mirusį. Bet savo uždavinį jie įvykdė. Prieš puolimas sustabdytas. Baterija išgelbėta.

Naktį eskadronas žingsniu grįžo į Seinus, kur jį sutiko pats brigados vadas.

BRIG. VADAS

Tikri gusarai esate! Už narsų žygį Tėvynės vardu dėkoju!

VISI

Tėvynės labui!

Asp. kand. St. Šimkūnas

Radvilėnų pulko pranešimas

1. gusarų D. L. E. K. Jonušo Radvilos pulko 20 metų sukakties minėjimas rugsėjo 1 d. neįvyks. Minėjimas nukeliamas vėlesniam laikui.

Kada jis įvyks, apie tai bus pranešta spaudoje.

Gen. št. plk. KRAUNAITIS
Pulko vadas

Svečių kambarys gusarų pulko puskarininkių ramovėje

Gyvoji gusarų enciklopedija

Kas gusarų pulke nepažįsta civilinio tarnautojo atsargos viršilos Petro Riboko? Arba ko jis nežino ir neprisimenai! Tai yra žmogus, kuris nuo pat pulko įsikūrimo dienos atmintinai atsimena kiekvieno pulke tarnavusio kario vardą, pavardę, kilimo vietą, kiek brolių ir seserių turi ir net kokias pareigas, tarnaudamas pulke,ėjo.

Ats. vrš. P. Ribokas

Taip pat atmintinai žino visus kariuomenę liečiančius įstatymus pagal jų paragrafus ir raides. Jei pulke kam tenka susidurti su įstatymais, kreipiasi tik į Riboką. Jis tai jau neapsiriks ir puikiausiai atmintinai pasakys Vyriausybės Žinių ar Įsakymo Kariuomenei metus, Nr. ir §. Dėl visų įstatymų gero žinojimo kartais viršininkų gyvąja enciklopedija pavadinamas.

Civ. tarn. P. Ribokas, e. štabo viršilos pareigas, rašo įsakymo pulkui projektą ir redaguoja svarbesnius,

ypač iš senesnių laikų, raštus. Kokių atsidavimų civ. tarn. P. Ribokas dirba šį darbą, galima spręsti iš šių jo darbų. Jis dėl menkiausio niekniekio, kartais dėl nepastatymo kabliuko, naktį prisiminęs šią klaidą, netingi atsikelti ir nubėgęs į pulko štabą šią klaidą atitaisyti. Kad atbėga į štabą tokios klaidos atitaisyti, gal ir netektų per daug stebėtis, bet svarbiausia, kad kartais net atostogų nebaigęs grįžta į pulką vien tik, kad galėtų atitaisyti menkiausią klaidą.

Buvo taip. Kartą civ. tarn. P. Ribokas, nuvykęs į savo tėviškę atostogauti, išėjo medžioti. Ant kelmo jam besėdint ir belaukiant zuikio, atėjo į galvą mintis, kad kažin kokio leidžiamo įsakymo pulkui vienas paragrafas įdėtas visai ne toje vietoje, kurioje turėtų būti. Nieko nelaukdamas, iš miško tuojau parbėgo į namus ir užragino brolių greit jį vežti į stotį, net jam nieko apie tai nepranešdamas.

Civ. tarn. P. Ribokas prieš stosiant į kariuomenę buvo įsirašęs į partizanus ir kuo tik galėdamas padėdavo mūsų kariuomenei. Kartą jo dėka gusarų daliniai, kad nepakliūtų bolševikams į nagus, naktį pelkėmis buvo išvesti į gerą kelią ir nuo gresiančio pavojaus išgelbėti.

P. Ribokas į pulką savanoriu įstojo 1919 m. liepos 16 d. Pulke kurį laiką tarnavo 3. eskadr., rikiuotėje, bet kaip buvo baigęs Zarasų miesto mokyklos 4 kl. ir okupacijos mokytojų kursus, ilgai tarnauti ten neteko, nes greit buvo perkeltas į pulko štabą. Jam ir eskadr. būnant daugiau tekdavo raštininko, maistinininko ar pašarininko pareigos eiti, negu rikiuotėje būti.

Anksčiau leidžiami įsakymai pulkui nebuvo spausdinami mašinėle, kaip dabar, bet ranka rašomi. Todėl P. Ribokui, kaip turinčiam gražią rašyseną, tekdavo ranka parašyti įsakymo pulkui nuorašus ir juos atspaudinus išsiuntinėti eskadronams. Už gerą pareigų žinojimą ir tinkamą jų atlikimą, P. Ribokas 1920 m. sausio 1 d. pakeliamas į ner. jaun. puskarininkio laipsnį, sausio 15 į puskarininkio ir tų pačių metų vasario 1 d. į viršilos laipsnį.

Viršilą P. Riboką, kaip tuo laiku turinti pakankamą mokslo cenzą, norėjo paskirti į karo valdininkų kursus, bet jis nuo jų atsisakė. Nuo 1919 m. liepos 16 d. iki 1922 m. balandžio 1 d. vrš. Ribokas tarnavo pulke savanoriu, nuo 1922 m. balandžio 1 d. iki 1925 m. balandžio 1 d. laisvai samdomu, nuo 1925 m. balandžio 1 d. iki 1932 m. sausio 11 d. liktiniu ir nuo 1932 m. sausio 11 d. iki šiol tarnauja pulke civ. tarnautoju. Tarnaudamas pulke, 1920 m. liepos mėn. yra dalyvavęs kautynėse su lenkais.

Apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės 10 metų medaliu, Vytauto Didžiojo ordino III laipsnio medaliu ir Gedimino ordino II laipsnio medaliu. Civ. tarnautojas P. Ribokas gimęs 1896 m. Zarasų aps., Antalieptės vl., Mikučių km.

Ag.

Rugsėjo 3 d. 19 val. 30 min. per radiją bus transliuojamas gusarų pusvalandis.

TAIKLIA UGNIMI IŠVIJO PRIEŠĄ

Ats. eilinis Juozas Skučas gimė 1897 m. Prieniškių k., Gudelių vl., Marijampolės aps. Išgirdęs apie „savanorių pulkus“, rūpinosi gauti tikslesnių žinių ir pats norėjo įstoti į tuos pulkus. Tais laikais „žinia žiniai prieštaravo, bet vienas dalykas buvo aiškus: Lietuvai reikėjo kovojančių vyrų“, — sako Skučas. Vargais negalais pasiekė A. Panemunę ir 1919 m. sausio 9 d. įsirašė savanoriu į 2. pėst. pulką. „Nerimavom, norėjom įsitikinti, kaip gi priešas atrodo“, — sako Skučas. Susitvarkę išvyko į Kėdainius, o iš jų į Subačių. Čia buvo „pirmoji pažintis“ su bolševikais, kuriuos sėkmingai išvarė. Kupiškyje irgi pasisekė bolševikus nugalėti. „Apie Kamariškius buvó jau sūriau“, — sako Skučas. — „Bežvalgydamas taip buvau tarp bolševikų pakliuvęs, kad vos nuo jų pabėgau“. Nepabūgęs, jau su didesniu prityrimu, Skučas vėl ėjo žvalgybon. Su draugais priėjo ūkininko namą. Buvo vakaras, todėl iš lauko pusės lempos apšviestame viduje aiškiai matė keturis bolševikus. Buvo pasiruošta mesti į vidų granatas, bet tuo laiku pradėjo klykti vaikai, kurių mūsų kariai pasigailėjo ir granatų nemetė. Buvo reikalaujama, kad bolševikai išeitų lauk. Nusigandę bolševikai nesipriešino ir pasidavė. Taigi vaikai ne tik savo ir tėvų gyvybę išgelbėjo, bet ir bolševikų.

Eil. Juozas Skučas

Pasitaikydavo iriems bausių dienų. Skučo kuopa buvo sumušta ir vienas būrys priešų supamas. Tas būrys be įsakymo nesitraukė ir drąsiai gynėsi. Eil. Skučas, besisaugodamas nuo kulku, bėgo su įsakymu pas likusį spąstuose būrį, kad jis trauktųsi atgal. Bolševikai buvo jau čia pat, tačiau būrys, gavęs įsakymą, nepakriko, atsisaudydamas išsivadavo iš žnyplių ir tvarkingai pasitraukė.

Ties Suvėkais pamatė bolševikus varant iš ūkininkų atimtus gyvulius. Tuoju priešui užkirto kelią ir jis, metęs gyvulius, išsislapstė. Netrukus bolševikai susigriebė ir pradėjo mūsų žvalgybą pulti. „Nors buvo nepavydėtina padėtis, tačiau atkakliai gynėmės“, — sako Skučas. Išvarę iš kaimo bolševikus, mūsiškiai įsitvirtino ir toliau laikėsi. Sulaukus paspirties, bolševikai dar toliau buvo nuvaryti.

Radviliškio fronte eilinis Skučas pateko į sviedinių ugnį. Bermontininkų patrankos be paliovos šaudė, bet Skučas laimingu būdu liko sveikas ir atlikęs uždavinią grįžo į dalį.

Kuopa buvo įsitvirtinusi kapinėse. Eil. Skučas buvo siunčiamas su pranešimu į tas kapines. „Jau vien kapinių vardas nemaloniai skamba, o kelias per lavonus, kulku zvimimas priversdavo ir pagalvoti ar nusinešiu pats save į kapines, ar čia kur krisiu...“ — sako Skučas. Įteikęs pranešimą vadui ir gavęs nuo jo atsakymą, laimingai grįžo atgal.

„Man teko ir nemalonų įsakymą nešti“, — sako Skučas. — „Naktį buvau siunčiamas su įsakymu nutraukti kautynes. Mūsų kariai tokiu pasiryžimu kovojo, jog buvo galima bermontininkus visiškai nuginkluoti, o čia Santarvės misija juos užsistojo. Kad ir nemaloni pareiga buvo, bet ją vis tiek turėjau įvykdyti: įsakymą įteikiau vadui“.

Nuo 1920 metų pavasario jau buvo lenkų fronte. 1921 metais išėjo į atsargą. Dvejus metus tarnavo eigučiu. Iš valdžios gavo Mozūriškių dv., Marijampolės aps., 12 ha žemės.

Vyčio kryžiumi apdovanojimo lape pabrėžiama, kad eiliniai Juozas Skučas ir Adomas Andriulaitis kautynėse su bolševikais ties Daburaisiais pirmieji puolė priešus iš dešiniojo sparno ir apšaudė juos išilgai apkasų. Jų taiklios ugnies dėka priešas apkasuose nebeišsilaikė ir pradėjo bėgti.

P. Vaitiekus

SALAKO ŠAULIAI STATO ŽUVUSIAM KARŽYGIUI PAMINKLĄ. Salako šaulių būrys, vietos visuomenės padedamas, pradėjo statyti 8. pėst. pulko (buv. Ukmergės bataliono) 1. kuopos skyrininko savanorio Alekso Katino žuvimo vietoje paminklą. Šis karžygys yra pati pirmoji 8. pėst. pulko auka. Jis žuvo 1919 m. rugpiūčio 23 d. kovoje su bolševikais netoli Salako, prie vieškelio.

Statomas paminklas turės apie 5 metrus aukščio. Jis bus sukrautas iš akmenų, kuriuos šauliai ir vietos gyventojai į žuvimo vietą gabena talkos būdu. Paminkle bus įdėta lenta su žuvusiojo vardu, pavarde ir žuvimo data, o taip pat ir atitinkami žuvusiojo garbei šūkiei. Paminklą manoma baigti iki rugsėjo 8 d.

Gražus salakiečių darbas tegu bus paskatinimu ir visiems kitiems pagerbti žuvusiuosius karžygius, įamžinant jų vardus paminkluose ir širdyse.

Pr. K-ca

ŽUVO SKLANDYTOJAS P. KVIETKAUSKAS. Rugpiūčio 24 d. žuvo LAK sklandytojas Pranas Kvietkauskas.

Jis tą dieną atlikinėjo sklandymo pratimus su mokomuoju sklandytuvu „Šilkasparniu“. Būdamas 350 m aukštumoje, perėjo į neigiamą kampą ir buvo inercinės jėgos iš sklandytuvo išmestas. Krisdamas pataikė į medžio šaką ir trenkė į žemę, užsimušdamas vietoje.

Pranas Kvietkauskas buvo dar jaunas, gimęs 1919 m. lapkričio 1 d. Kybartuose. Mokėsi Klaipėdos valstybinėje amatų mokykloje, metalininkų skyriuje. Lankė Nidos sklandymo mokyklą ir gavo „B“ piloto laipsnį.

25 d. 17 val. įvyko iškilmingos laidotuvės į Kauno kapines. Į amžiną poilsio vietą palydėjo, be velionies artimųjų, ir gausus aero klubo būrelis su savo viršininkais. Atsisveikinimo žodį tarė LAK pirmininkas prof. Z. Žemaitis. Karo aviacijos viršininko ir karininkų vardu tarė žodį kpt. Rimas Laidotuvėjų metu skraidė sportinės eskadrilės lėktuvų grandis, kurie plėvesuodami gedulo kaspinais, pagerbė jauną erdvių sūnų.

C. S.

KULTŪRINGASIS PUSKARININKIS

(Žiūr. „Kario“ Nr. 30)

5. BAŽNYČIOS, MALDOS NAMAI, MUZIEJAI, GALERIJOS

Vietos rimtumas bei šventovių orumas reikalauja joms prideramos pagarbos ir atitinkamo elgesio.

Šventovėj, pav., neturi turėti įtakos net ir tai, kad esi netikintis, nepraktikuojas, arba net visai kitos tikybos. Prieš einant į kitos tikybos šventovę tenka iš anksto pasiteirauti apie tai, kaip joje reikia elgtis, kokios laikytis tvarkos, ir pav., reikia žinoti, kad sinagogoje kepurės nuimti nereikia ir t. t.

Su šventovėj sutiktais vyresniaisiais (pažįstamais, draugais) galima pasisveikinti mažu galvos linktelėjimu, tačiau tai nėra būtina.

Į suolus sėsti tik tada, jei jie yra laisvi. Tačiau visad reikia atminti, kad jie pirmiausia priklauso moterims ir senesnio amžiaus žmonėms. Labai netinka šventovėj kalbėtis, o dar blogiau — juoktis. Kalbama tik tiek ir tai, kas yra būtinai reikalinga.

Lankant muziejų, galeriją ar parodą, reikia iš anksto susipažinti su šių įstaigų tvarkos taisyklėmis ir jų griežtai laikytis. Šios taisyklės paprastai būna iškabintos prieškambariuose ar šiaip viešesnėse vietose.

6. ĮSTAIGOS

Viešojoje įstaigoje (pašte, banke, biure, kontoroje ir kt.) puskarininkis yra lygiateisis (išskyrus ypatingus atvejus) su kitais interesantais. Dėl to, nors ir uniformuotas, jis turi stovėti eilėj. Nuo stovėjimo eilėj atleidžia tik ypatingos tarnybinės pareigos. Tokiu atveju puskarininkis mandagiai atsiprašo prieš jį stovinčių asmenų, paaiškindamas tarnybinio reikalo skubotumą. Jeigu ir tuomet pasigirstų nemalonus pastabas, protestai bei grasinimai iš čia pat stovinčių asmenų tarpo, reikia kreiptis į policiją.

Priiminėjančių interesantus valdininkų atžvilgiu puskarininkio elgesys turi būti mandagus, taktiškas. Reikia atminti, kad mums patarnaujantis valdininkas nėra mūsų tarnas, o garbingas valstybės pilietis, atliekantis jam skirtą darbą. Jei valdininkas netinkamai elgiasi, reikia pasiskųsti jo viršininkams, bet jokių būdu netinka pačiam daryti pastabas bei užmėtimus.

7. TEATRAI, KONCERTAI, IVAIRŪS MINĖJIMAI, KINAI

Į teatrą bei kitas kultūrinių pramogų vietas lankytis tik gerais ir tvarkingais drabužiais apsirengus. Kokia kur tinka uniforma — paprastai nustato komendantas.

Teatre užimti atitinkamą savo karinei padėčiai vietą. Netinka puskarininkiu labai prastos, užpakalinės vietos, tačiau kiekvienas puskarininkis taip pat turi atsiminti, kad veržimasis į pirmas, pačias geršias vietas, yra nesuderinamas su garbinga, bet kuklia puskarininkio padėtimi.

Į teatrą (kiną ir kt.) visad atvykti keletą minučių anksčiau, taip, kad iki vaidinimo pradžios būtų galima spėti užimti savo vietą. Jei pavėluojama — neiti į vidų, o palaukti pirmos pertraukos. Neleistina vaidinimo metu garsiai judėti kėdėj, valgyti saldainius, šokoladą, kalbėtis ir t. t. Pastabas apie veikalą pasilikti sau, bet neskelbti jų garsiai, kad netrukdytum savo kaimynams ir jų nenervuotum.

8. IVAIRŪS ĮVYKIAI VIEŠOSE VIETOSE BEI BŪSTINĖSE

Puskarininkis niekad nesukels triukšmo ir, apamai, viešoj vietoj vengs pasielgti taip, kad į save atkreiptų kitų dėmesio. Tačiau, būdamas kokio svarbesnio įvykio (gaisro, katastrofos, muštynių ir kt.) liudininku, jis neturi likti tik pasyviu stebėtoju. Tokiais atvejais jis stengsis padaryti visa, kas nekenkiant uniformos orumui reikalinga ir tinkama padaryti.

Jei yra reikalo, jis elgiasi energingai ir griežtai. Tačiau, jei tektų pavartoti ginklą, jis turi gerai įsidėmėti, kad ginklas vartotinas tik tada, kai tikslo nebegalima pasiekti jokiais kitomis priemonėmis. Panaudojęs ginklą, puskarininkis, paprastai, traukiamas atsakomybėn. Mušimas, o ypač beginkliu, nesuteikia mušančiajam garbės. Tai galima pavartoti blogiausiu atveju ir tai tik tada, kai reikalinga pačiam apsiginti.

Puskarininkis, dalyvavęs bet kokiam viešame įvykyje, turi tuoj po įvykio žodžiu ar raštu pranešti betarpiškam savo

viršininkui. Jei buvo pavartotas ginklas, apie tai būtinai paminti.

Aplamai, reikia pasakyti, kad puskarininkis stengiasi neprileisti prie viešų įvykių. Pastebėjęs įtartinus žmonių susibūrimus, išgirdęs valdžios pareigūnų įžeidinėjimus, neleistinus šūkavimus ar kita, tuojau apie tai praneša saugumo organams.

9. PARDUOTUVĖS

Įeidamas į parduotuvę, puskarininkis visad pasisveikina, o kultūringesnėse bei švaresnėse parduotuvėse nusilima ir kepurę. Pirkti pageidautina tik savo krašto gaminius, kurie dažnai yra neblogesni už užsieninius ir be to, pigiau kainuoja. Neleistinas dalykas peržiūrėti prekes, nemanant jų pirkti. Norint prekes tik pažiūrėti, geriausia apie tai pardavėjus iš karto įspėti.

Su pardavėjais (savininku ir jo tarnautojais) elgtis rimtai ir mandagiai. Jei tarnautojų elgesys pasirodytų netinkamas, puskarininkis tučtuojau palieka parduotuvę ir, jei tai atrodo reikalinga, praneša savo tiesioginiams viršininkams, kurie, jei bus reikalinga, uždraus karjams joje lankytis.

10. VIEŠIEJI SODAI, PARKAI, ŽVĖRYNAI IR KT.

Sodų bei parkų paskirtis teikti malonumo visai plačiajai visuomenei. Taigi, visiems be išimties turi rūpėti, kad jų švara liudytų apie juos lankančių asmenų kultūringumą bei švaros pamėgimą.

Taigi reikia žiūrėti ne tik švaros, bet vykdyti ir visas tvarkos taisykles.

Pastebėjus ką nevykdant (vaikščiojant uždraustomis vietomis, laužant medelius ar kt.), reikia apie tai tuojau pranešti sodo administracijai arba, jei tai patogiau, policijai.

11. RESTORANAI, KAVINĖS IR KT.

Puskarininkis turi labai atidžiai pasirinkti tik tokią lankymo vietą, kuri atitiktų garbingam puskarininkio pašaukimui, o taip pat jo užimamai vietai bei laipsniui. Jo šūkis turėtų būti: „Geriau rečiau nueiti į gerą kavinę ar restoraną, negu dažniau, bet į blogesnę“. Atvykęs į naują vietą, jis turi tuojau pasiteirauti, kurios vietos tinkamiausia yra lankyti, o į kurias užėiti yra visiškai uždrausta.

Įėjus į būstinę, bendrai pasisveikinama su joje esančiais kariais bei civiliais. Kepurė drauge su viršutiniais drabužiais paliekama drabužinėje. Tačiau vasaros metu ją ir karda galima pasiimti drauge su savim. Jei drabužinės nėra — drabužiai kabinami ant čia pat (prie staliuko) esančių kablių. O jei ir jų nebūtų, dedami ant laisvos, tam staliukui, prie kurio sėdime, priklausančios kėdės. Ant stalo dėti netinka.

Dažnai atsitinka, kad nerandama laisvo staliuko: tuomet galima prisėsti prie to staliuko, kur yra laisva vieta; geriausia, žinoma, jei jis yra draugų, pažįstamų ar kitų, nors ir nepažįstamų puskarininkių, užimtas. Žinoma, prieš užimant tokią staliuką, reikia gauti jį užimusių asmenų sutikimą.

Tose vietose, kur dažniau susirenka didesnis tos pačios dalies ar įgulos puskarininkių skaičius, naudinga pareikalauti, kad būtų paliktas atskiras, laisvas staliukas.

Su patarnaujančiais (kelneriais, padavėjais) puskarininkis neturi susidraugauti, skolintis iš jų pinigų, tęsti ilgus ir bereikalingus pasikalbėjimus. Arbatpinigių jiems neduodama, nes jie yra įskaityti į sąskaitą. Už drabužinę tačiau reikia užsimokėti atskirai. Atsiskaitymą su draugais galima atlikti tuojau išėjus iš salės, tik ne gatvėj.

Pastebėjęs neblaivų karį, puskarininkis turi padaryti visa, kad jis būtų pašalintas iš žmonių akių. Jei neblaivusis priešintųsi, reikia imtis kuo griežčiausių priemonių, kad tikslas būtų pasiektas. Syki pradėjus, palikti nebetinka. Geriausia neblaiviam draugui išvesti priemonė būna, kitos, „geresnės“ vietos aplankymo pasiūlymas. Jei pats puskarininkis yra įsigėrusioj draugijoj, jis turi taip elgtis, kad nekreiptų į savę dėmesio.

1500 METŲ FORTIFIKACIJOS. Neseniai ties Kampiškių, Kernuvių, Papienės ir Škivonių kaimais buvo surasta metalinių senienų ir akmens gėdynės likučių. Dabar ten tapytas Šimonis aptiko senovinius pylimus, kuriuos, vadovaujant prof. Voltėriui, ištyrus pasirodė, kad tie pylimai yra senovės fortifikacijos. Jos prasideda nuo aukšto kalno, kur netolį yra Kernuvių pilis ir pasiekia beveik Nemuno krantą. Iš senienų spėtina, kad ten gyventa akmens gėdynėje ir kad tos fortifikacijos yra supiltos beveik prieš 1500 metų. Jų likai siekia apie pusantro km. Prof. Volteris žada tą vietą smulkiai iširti.

VINIEMIS ŽUVANT, KITI KILO IR ĖJO

(Iš ats. kpt. Kugrio atsiminimų)

Nors jau nemaža laiko praslinko, kai palyovė baubė mūsų ir priešo patrankos, nutilo kulkosvaidžiai, ir hustojo tratėję šautuvai. Tačiau dar ir šiandien tų kovų dalyviui ne viskas išnyko iš atminties. Be vieno kito kajmo, upelio ar ežero vardo, pačių kautynių eiga, atrodo, lyg vakar buvo.

Ypač išliko gyvi tie Nepriklausomybės kovų epizodai, kurie daugiau ar mažiau buvo charakteringi, sunkūs ar daugiau rizikingi.

Kiek prisimenu, tai buvo 1920 m. spalio mėn., kada mūsų 3. pėst. pulkas stovėjo Vievio rajone. Tarpfrontėje, arčiau lenkų apkasų, buvo, rodos, Vileniškių dvaras. Šio dvaro nelygūs laukai puikiai tiko mūsų žvalgyboms. Kadangi dvarą neretai aplankydavo ir priešo žvalgybos, tai mūsų vyrai, vykdamy žvalgybon, kai kada savo kepurų kokardas apsilypindavo švininiu nuo šokolado popieriumi, kad iš toliau kokarda baltai blizgėtų ir būtų panaši į lenkišką. Mat, tada lenkai, pastebėję tokį kepurės ženklą, kartais mūsų palaidydavo savais ir neretai prakišdavo.

Vienos dienos popiečiu į žvalgybą išvyko 12 vyrų su vienu raitininku, kuris turėjo tarp persiskyrusios į dvi dalis žvalgybos palaikyti ryšį. Kurį laiką mūsų raitininkas laikėsi prie vienos žvalgybos grupės, o vėliau jam reikėjo surasti antrąją grupę. Raitininkas arklių špustelėjęs pentiniais, zovada pasileido šiais dvaro laukais. Slėniais kiek pajojėjęs, staiga pasuko į kalnelį. Tuo pačiu momentu, iš antros kalnelio pusės, kaip žaibas užlėkė lenkų žvalgybos raitininkas ir viena akimirka abu žvalgai atsistojo prieš vienas kitą taip arti, kad abiejų priešų arkliai, nosis susikišę, pradėjo uostytis ir žvengti.

Abiejų priešų kardai blizgėjo jų rankose, o pakabininti šautuvai tysojo įstrižai nugarų. Abu priešai vienas kitam lengvai pasiduoti negalvojo: mūsų žemaitis, įsmeigęs akis į savo priešą, griežtai tarmiškai lenkui įsakinėjo mesti kardą ir lipti nuo žirgo. Lenkas to paties reikalavo iš mūsų, ir taip ginčas plėtėsi vis karšty. Kažin kuo ši dvikova būtų pasibaigusi, jei šią sceną nebūt pastebėjęs viena mūsų žvalgybos grupė.

Mūsų žvalgai, pastebėję ant kalnelio du raitininkus, kurių laiką nekreipė dėmesio, nes galvojo, kad abu mūsų mūsiškiai susijoję tik kalbasi. Bet kada abu raitininkai vienoj padėty išstovėjo jau gana ilgai, tada mūsų susidomėjo, kas ten yra. Iš tolo išžiūrėję ir pagaliau suprato, kad raitininkai kalbasi ne geruoju, pora mūsų žvalgų nusprendė susiginčijusius „sutaikinti“. Mūsų žvalgai į ginčo vietą ėjo pykdami ir neskubėdami, nes vis dar tebemanė, kad abu raitininkai yra mūsų. Jie ėjo taikinti ir galvojo dar gerai iškolioti-pabarti, kad ne vietoje ir nelaiku sprendžia kažkokius savo ginčus. Bet kada mūsų vyrai, jau prisiartinę, pamatė ti-

krają padėti, tai į kalnelį šoko kaip kurtai ir lenkui įsakė nultipti nuo žirgo.

Abu raitininkai ginčo metu nieko nematė, kad prie jų atžygiuoja pora pėstininkų. Abu iš naujo nutirpo, išgirdę mūsų vyrų balsus. Lenkas krūptelėjo ir nulipo nuo arklio, o mūsų raitininkas atitoko ir nusibraukęs nuo kaktos prakaitą, paėmė savo priešų žirgą.

Kol buvo mūsų fronte ramu, tol vis tenkinomės tik žvalgybų panašiais triukais ir gyvenome kasdieniniais ir vis naujais išpūdžiais, kol sužinojome, kad lenkai ties mumis susikoncentravo labai gausingas jėgas. Iš tokių jėgų sutelkimo tuoj supratome, kad priešas rengia puolimą.

Reikėjo greit nuspręsti, kas daryti: ar mums pirmiau priešą pulti, ar laukti jo puolimo. Rytojaus dieną, tai buvo spalio mėn. pabaigoje, mūsų pulko 3. batalionas gavo įsakymą pakeisti 6. pėst. pulko dalinį, stovėjusį viename dvare. Saulei leidžiantis mūsų batalionas išžygiavo į dvarą, o mes sujudome tvarkytis, ir laukėme bet kokio įsakymo. Netrukus tame sparne, kurin išžygiavo mūsų pamaina, pasigirdo smarkios kautynės, kurios nutilo tik jau gerokai sutemus. Pasirodo, kad mūsų batalionas, vieton 6. pėst. pulko dalinio, dvare rado stiprias lenkų jėgas, su kuriomis susikovė. Čia batalionas gavo pasitraukti net su nuostoliais, nes žygio rykiuotėje mūsų batalioną lenkai prisileido visai arti ir tik paskui puolė. Mat, mūsų pakeičiamasis 6. p. pulko dalinys strateginiais sumetimais tik prieš kokį pusvalandį buvo palikęs priešui dvarą be jokio šūvio ir apie pasikeitusią padėtį dar nebuvo suspėjęs pranešti kitiems. Po to padėtis dar daugiau įsitempė. Dabar tikėjome, kad lenkai, paskatinti mūsų dalinio atrėmimu, gali tuoj mus pulti. Bet tuoj gavome įsakymą, kad jei priešas nakčia nepuls, tai jau apie 5 val. ryto mes turime juos staiga pulti.

Apie vidurnaktį mūsų baterijos pasislinko kiek arčiau apkasų ir pasirengusios laukė ryto. Kurį laiką dar svyravome, ar kareiviams ši įsakymą perduoti anksčiau ar tik prieš patį puolimą. Bet žinodami, kad mūsų vyrams lindėti vietoje jau gerokai nusibodo, tai kad pataisytumėm jų nuotaiką, apie šį žygį tuoj buvo visi painformuoti.

Mūsų vyrai tuoj ėmė tvarkytis: apžiūrinėjo savo kuprines, jas palengvindami nuo bereikalingos naštos. Kas turėjo didesnę produktų atsargą — pasidalino tarp draugų. Produktų vietoje prisidėjo daugiau šovinių. Mūsų mokomoji kuopa, kuri stovėjo kiek kairiau, taip pat rengėsi šiam puolimui. Prieš mokomosios kuopos apkasus tekėjo nedidelis upelis. Per šį upelį, kiek toliau, tysojo geležinis tiltas. Aname tilto gale buvo nuolatine lenkų sargyba, kuri saugojo tiltą ir geležinkelį. Dar prieš mūsų puolimą, mūsų mokomiečiams kilo min-

tis tiltą iš priešų apsaugos išlaisvinti, kad būtų galima vėliau patiems netrukdomai per jį pereiti. Priešų sargybą buvo svarbu pašalinti be šūvio, todėl prie jos reikėjo prieiti tiltą aplenkiant. Tuo būdu kelias prie priešų sargybos buvo tik vienas: bristi per upelį ir sargybą pulti iš ano galo tilto. Šią operaciją gal jau netaip sunku būtų buvę atlikti, jei upelis nebūtų patvinęs, arba jei būtų buvęs koks nors luotelis. Mat, upelis teka iš ežerų, kurių čia apščiau buvo, ir tuo laiku kažkodėl gerokai buvo patvinęs. Šios visos kliūtys mūsų mokomiečių pasiryžimo neslopino. Ltn. Kvedaras tuojau pasiėmė apie 15 vyrų, žinoma, kurie savo noru sutiko spalių mėn. pabaigoje bristi, o jei reikės, ir plaukti per šį upelį. Kai kurie vėl apsilipinę savo kepurių kokardas švininių popierių ir nepamiršę nei savo elektros lemputėlių, skubiai nušliaužė prie upelio.

Iki upelio slinkti vargo nebuvo, bet bristi į šaltą kaip ledą vandenį, nors menkas buvo malonumas, tačiau visi vyrai susmuko iki juostos. Truputį pabridę,

... Truputį pabridę, turėjo plaukti...

turėjo plaukti, nes tuoj vienas kitas pasinėrė iki kaklo ir dar giliau. Mokomiečiai šautuvus laikydami vienoj rankoj, su kita tyliai yrėsi vandens paviršiumi, kol vėl kojom pradėjo pasiekti dugną. Taip vargais negalais visi laimingai pasiekė kitą upės krantą ir tuoj paviršutiniškai drabužius nusigręžę, vėl šliaužė į tilto pusę.

Tiltas jau čia pat. Sarginėje (sargybos būdelėje) buvo matyti silpna švieselė. Ltn. Kvedaras tuoj pasiuntė vieną lenkiškai mokantį vyrą apžiūrėti, kiek priešų kareivių saugoja tiltą, kad būtų galima padaryti sargybos nuėmimo tinkamesnį planą. Apsukrus ir linksmas mūsų mokomietis nusiėmęs kepurę apžiūrėjo savo kokardą ir įsitikinęs, kad ji „lenkiška“, nusirito ir dingo nakties tamsoje. Žvalgybos vadovas su likusiais vyrais liko visai netoli sarginės ir nekantriai visi laukė grįžtant su žiniomis. Mūsų mokomietis slinko prie tilto, apšukdamas kiek didesnę lanką, kad galėtų prie sargybos prisiartinti iš lenkų pusės. Vadovas su savo vyrais, ilgai nesulaukdamas grįžtančio, prislinko dar arčiau priešų sargybos. Po kurio laiko mūsų mokomietis net krūptelėjo, kai čia pat pašokęs lenkų sargy-

binis paklausė: „Kas čia?“. Priešų sargybinis taip garsiai šuktelėjo, kad jo balsą išgirdo visi netoliese buvusieji mūsų žvalgai.

Mūsų mokomietis greit susigriebė ir atsakė lenkiškai. Lenkas, žybtelėjęs mūsų šūviui į akis elektros lemputė ir pastebėjęs kepurės baltą kokardą, matyt, palaikė savuoju ir tuoj nurimo. Kad lenkas nesuorientuotų ir nepakeltų triukšmo, kiti mūsų vyrai tuoj šoko prie lenko ir šis nė neaiktelėjęs metė šautuvą ir iškėlė rankas.

Tuojaus visi mūsų vyrai susmuko į sargybines. Ten rado vienus lenkų sargybinius visai miegančius, o kitus tik snaudžiančius, kuriuos gražiai bė triukšmo suėmė. Taip iš viso 15 lenkų sargybinių laisvai per tą patį geležinį tiltą mūsų mokomiečiai atsigabeno į savo apkasus. Iš jų buvo sužinota, rytojaus dieną apie 12 val. jiems turi ateiti pamaina. Vadinasi, iki mūsų puolimo tiltas bus laisvas, — džiaugėsi mokomiečiai.

Netoli jau ir 5 valanda, bet visame fronte ramu. Mūsų kulkosvaidininkai, jau prieš valandą apkasus palikę, užėmė nurodytas vietas. Naktinė sargyba laimingai grįžo su žiniomis. Jau buvo tik kelios minutės iki 5 val., kai sučiškė apkasų telefonas. Baterijos vadas pranešė, kad lygiai 5 val. pabūklai pradės šaudyti į lenkų pozicijas. Vadinasi, tą patį valandą kylame iš apkasų.

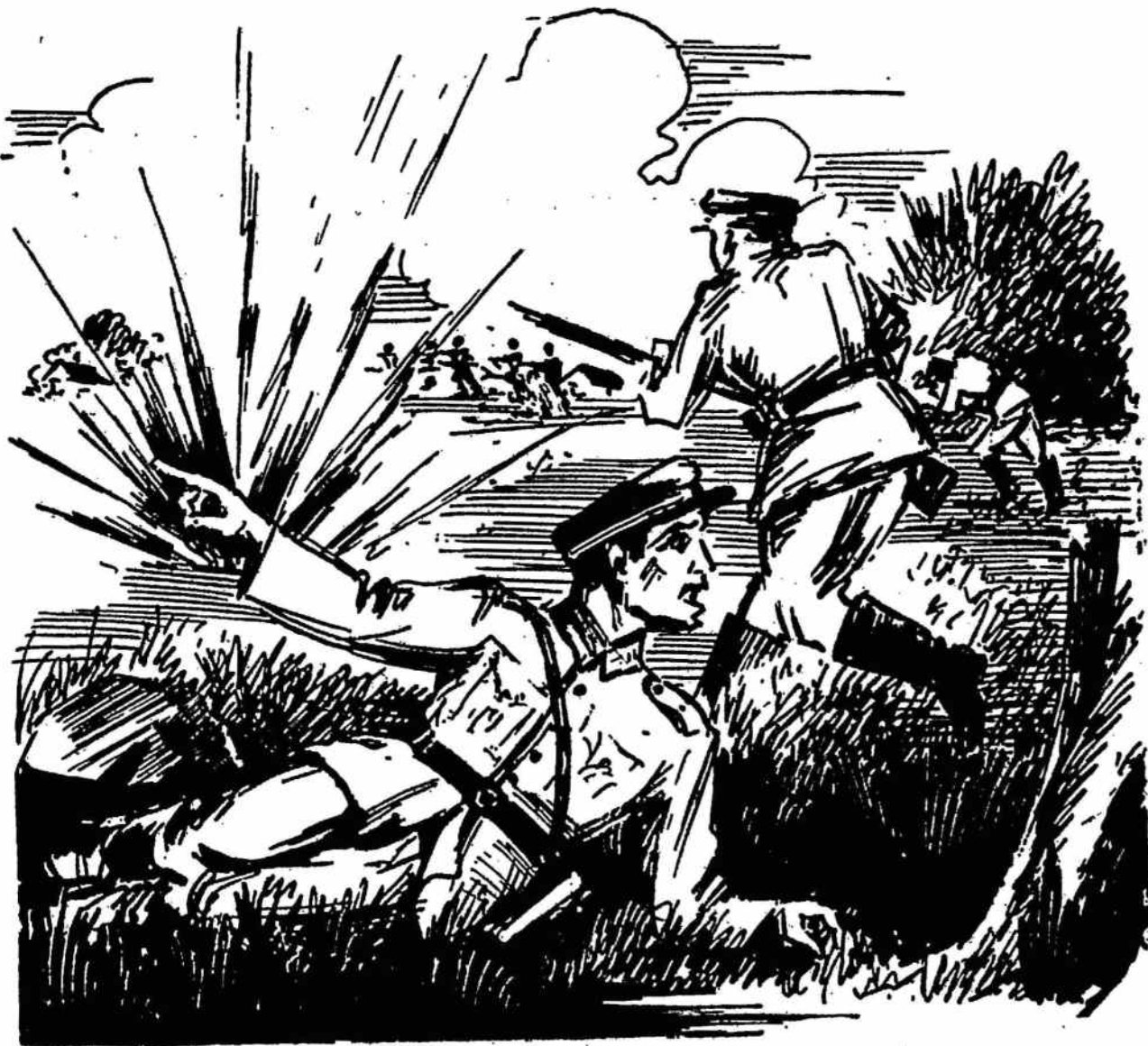
Jau lygiai penkios. Pabūklai nežinia kodėl dar tyli, o mes jau gavome įsakymą pirmyn. Viršila su būrininkais perbėgo išilgai apkasų ir visi kaip vienas juos palikome. Nors patamsy vos matome tik savo kaimyną, tačiau žinome, kad pirmyn slenkame ne mes vieni.

Kurių galą paslinkę sustojome ir tuoj šiek tiek apsikasėme. Ryšininkas su aparatu taip pat neatsilieka ir kol kas viskas vyksta tvarkingai. Bataliono vadas vėl įsakė pasilikti vietoje, kol prabilis mūsų baterijos. Ilgai laukti nereikėjo. Staiga sužabavo mūsų užnugaryje keletas šviesų ir paliai mus sudrebėjo žemė. Didžiausiu triukšmu viršum mūsų galvų nulėkė į priešą keletas sviedinių, kurių sprogo aidas tuoj pasiekė mūsų ausis. Tuoj pat antroji pabūklų salvė sudrumstė ramų nakties orą. Staiga priešų pusėje iškilo raudona rakieta ir iš visų pusių sukalo mūsų kulkosvaidžiai ir triukšmingai ėmė trakti šautuvai. Tuojaus užvirė ir priešų ginklai, kurių traktėjimas buvo girdėtas tik trumpu mūsų pertraukų metu.

Kas minutė mūsų patrankų blygčiojančios pašvais-tės vis silpnėjo, nes jau pradėjo švisti. Koks pašėliškas ūpas, kokia pakilusi nuotaika užviešpatavo mūsų karių tarpe, kai jau galėjome matyti, kas dedasi abiejuose fronto sparnuose. Per slėnis ir kalnelius su perbėgimais sparčiai slinko mūsų linija pirmyn. Kulkosvaidžiai kaleno beveik be pertraukos. Baterijos nuostabiu tempu papildydavo bendrą triukšmą taip, kad atrodė, jog priešas visai tyli. Balsai „Pirmyn!“ nesiliovė, nors priešas dar nejuda iš vietos. Kada jau aiškiai girdėjom priešų šautuvų tratėjimą, kada jau triukšmas maišėsi išvien, tada pasigirdo mūsų linijoje komanda: „Užsidėti durtuvus!“ Viena minutė, ir durtuvai blizgėjo kairėje ir dešinėje. Tik kulkosvaidžių kuopos ltn. Andriulis, į šią komandą nekreipdamas dėmesio savo trumpu karabinu, priklaupęs, atidžiai taikydamas, leido retus šūvius į pasirinktą taikinį.

Po kelių savo šūvių ltn. Andriulis sušuko: „Jau nū tildžiau vieną lenkų kulkosvaidį, netrukus turi būti gailas ir kitam!“ Mat, ltn. Andriulis buvo pastebėjęs du

greta venas kito priešo kulkosvaidžius, kurie savo ugnimi sėkmingai trukdė mūsų puolimą. Ltn. Andriulis, ypatingai taikliai šaudydamas, iš kelinto šūvio nutildė priešo kulkosvaidį ir šis jau nė šūvio daugiau nepaleido. Bet greta jo dar visu smarkumu veikė antrasis, kurį ltn. Andriulis pasiryžo tokiu pat būdu nutildyti. Priklaupęs vėl ėmė leisti savo taikliusius šūvius. Bet šį kartą nelaimingai. Po kelių savo šūvių pats sukniubo mirštamai sužeistas. Dvi kulkosvaidžio kulkos perėjo per jo vidurius. Ltn. Andriulis mirdamas džiaugėsi sėkminga mūsų ataka ir gėrėjosi nuostabiu savo kulkosvaidžių veikimu. Sustingo jo lūpos, nepabaigusios sakinio: — „Vyrai, pirmyn, telaimina jus“... Ir ltn. Andriulio palaiminimas ir mirtis dar daugiau sustiprino mūsų pasiryžimą.

... Vyrai, pirmyn! Telaimina jus...

Per nepaprastą kulku lietų mūsų kariai kaip proto netekę veržėsi pirmyn, kol lenkai neišlaikę išsivertė iš apkasų ir pradėjo trauktis. Mums to tik ir reikėjo. Dabar net be komandos, be įsakymo vyrai šoko pirmyn ir kai kas šūvius ėmė leisti net stačiomis. Jau priešo apkasai buvo vos tik už kelių žingsnių, kai visu smarkumu prabilo priešo artilerija. Pirmieji sviediniai praužė virš mūsų galvų ir sprogo tolokai užnugaryje. Bet ko ilgiau šaudė, to sviediniai krito arčiau. Bataliono vadas nurodė mūsų kuopai užimti kalnelį. Visa kuopa bemačiant ritosi į ją. Šiose kautynėse žuvo ir kitas mūsų karininkas ltn. Styra.

Nė tokios aukos nesumažino mūsų vyrų ryžtingumo bei naršumo, kol priešo artilerija visai užkirto mums kelią į priešakį. Kurie pasiekė priešo apkasus, tie jautėsi šiek tiek saugiau. O mes priešo nepaprastos ugnies buvome kurį laiką priploti prie žemės, kol pavyko ir mums susmukti į apkasus.

Užėmę priešo apkasus, suradome ir paliktų ginklų. Netrukus atvilko ir du lenkų kulkosvaidžius. Vienas jų buvo ltn. Andriulio peršautas, o kitas sveikas, nuo kurio vėliau jis pats žuvo. Prie šių dviejų kulkosvaidžių buvo palikta nemaža šovinių, todėl sveikąjį tuoj galėjome atkreipti į jo buvusius šeimininkus. Netrukus priešo ir mūsų pabūklai nutraukė šaudymą. Aptilo šautuvų bei kulkosvaidžių ugnis ir vėl prasidėjo tylą prieš naują audrą.

Priešo apkasai buvo užimti. Tolimesnis mūsų puolimas dabar galėjo būti nenaudingas, nes pajutome, kad savo stipresnėmis jėgomis priešas jau pradeda atsisipirti. Nieko mums daugiau neliko, kai tik geriau išitvirtinti naujuose apkasuose, kad galėtume lengviau atremti jų revanšą. Priešas savo priešpuolį vis dėsė ir laikas slinko mūsų naudai: kai saulė pakrypo į vakarus, mūsų išitvirtinimo darbai buvo baigti.

Kad tolimesnis laimėjimas būtų mums tikresnis, reikėjo daugiau sumanumo, o ypač drąsių vyrų. Tokių vyrų šį kartą mums netrūko. Viršila Žalkauskas troško ramiai sulaukti tik nakties, o paskui su savo pasirinktais vyrais surizikuoti net savo gyvybėmis ir bandyti priešo revanšą paversti niekais. Per savo ilgalaikinį apkasų gyvenimą viršila panašiose operacijose jau buvo prityręs ir jo dažni pasisekimai išugdė jį geležiniu. Mums netrūko ir daugiau panašių vyrų, kurie iš beviltiškos būsenos dažnai išeidavo laimėtojai.

Pradėjo temti, frontas, palyginti, buvo ramus. Viršila ar tai iš džiaugsmo, ar rūpesčio rūkė papirosus vieną po kito. Jis laukė tamsios rudens nakties, kuri jam ir jo šauniems kulkosvaidininkams galėtų patarnauti naujai sugalvotam planui. Mūsų vyrų planas nors buvo paprastas, bet už tai drąsus. Jie galvojo su keliais kulkosvaidžiais nusidanginti į priešo pusę ir ten išitvirtinti taip, kad tinkamu momentu galėtų sėkmingai retinti tirštas priešo voras jų puolimo metu. Nakčia bataliono vadas telefonu pranešė, kad kiti fronto sparnai taip pat laukia tik priešo revanšo. Kai keletas mūsų drąsuolių su kulkosvaidžiais paliko apkasus, apie tai tuoj buvo painformuotas bataliono štabas ir mokomoji kuopa. Pasirodė, kad panašiai padarė ir mokomiečiai.

Kaip buvo tikėtasi, taip ir įvyko. Lenkai rytojaus dieną paryčiu pradėjo mūsų apkasus apšaudyti iš pabūklų ir kur ne kur tarpais pasigirdo kulkosvaidžių bei šautuvų ugnis. Mūsų baterijos tuo tarpu tylėjo.

Nežiūrint priešo ugnies, bataliono vadas su ryšininku perėjęs apkasus, tinkamoje vietoje apsistojo ir su žiūronais žvalgė priešo pusę. Kurį laiką mums nieko neatsiliepus, lenkai pradėjo kilti iš apkasų ir perbėgimais pradėjo mus pulti. Į pasirodžiusius priešus, tuoj pasipylė mūsų ginklų ugnis. Lenkai jos nepabūgę, ėmė veržtis dar sparčiau pirmyn. Kas minutė priešo voros tirštėjo ir slinko į mus. Mūsų smarki ugnis priešo slinkimą taip sulėtino, kad kurį laiką sunku buvo numanyti, į kurią pusę lenkai slenka. Pagaliau jie visai sustojo ir šaudymą tęsė tik iš vietos. Mūsų artilerijos šaudymas tuo tarpu buvo skystokas, tačiau už tai kulkosvaidžiai bei šautuvai neleido priešui pakilti nuo žemės. Taupydami šovinius, pradėjome rečiau šaudyti. Tempą padidindavome tik tada, kada pamatydavome aiškius taikinius. Dažnai dingtelėdavo mintis, kad mūsų vyrai, kurie dabar nežinia kur buvo, parodys savo, ir todėl priešo ataka nebuvo baisi. Tų minčių padrasinti, mūsų vyrai kulkosvaidžių kaspinus taisė ir iš jų tratino su šypsena veiduose. Netrukus priešas dar daugiau sutirštino ugnį ir savo artilerijos priedangoje ėmė sparčiau veržtis į priešakį. Užvirė visas frontas, kad nebuvo įmanoma susikalbėti net su savo kaimynu. Bet kalbėtis ir nereikėjo. Kiekvieno veide spindėjo nepaprastas pasiryžimas ir viltis priešą ne tik atremti, bet dar būtinai užimti naujas pozicijas.

Pagaliau priešas, nesigailėdamas aukų, jau tiek arti prislinko, kad trumpų pertraukų metu buvo girdėtis jų balsų triukšmas. Dar, rodos, minutė kita, ir vis tiek neišlaikysime. Lenkai vėl minutę nepakyla ir šaudymas sulėtėjo. Mūsų artilerija jau taip pradėjo šaudyti, kad visiems pakėlė nuotaiką, nes sviediniai pradėjo kristi pirmose priešo eilėse. Vienu momentu lenkai pakilo, bet taip greit vėl sukrito, kad nebesu-
pratome, į kurią pusę jie pasistūmėjo. Tuojaus pakilo ir vėl... bet kažkaip, rodos, nė kelių žingsnių nepadarę, dingo iš akių. Ar tik ne mūsų vyrai pradėjo „krikštyti“, — kiekvienas pagalvojome. Staiga su-
čirškė telefonas, vadas stvėrė triūbelę ir greitai padėjęs sušuko, kad mokomoji kuopa jau eina pirmyn, nes priešas ties jais neišlaikęs, pradėjo trauktis. Po šio vado pranešimo, visa kuopa pradėjo nerimauti ir dar labiau sutankinus ugnį, jau norėjo šokti iš apkasų ir kaip apakę veržtis pirmyn, nežiūrėdami, kad priešas čia pat ir palyginti vis dar savo vietoje. Taip vyrai savo nervus valdė, kiek galėdami, kol pagaliau pasigirdo komanda: „Pirmyn!“

Dabar jau aiškiai buvo matyti, kad priešo voros krinka. Lenkai pradėjo trauktis, gana smarkiai lakstydami į visas puses. Visi jau supratome, kad jie karščio gauna iš mūsų drąsiųjų kulkosvaidininkų. Nors bataliono vadas dar rodė puolimo ženklą, tačiau jo jau niekas nebematė. Visi kaip vienas šaukdami „valio“ ritosi iš apkasų. Mūsų artilerija taip gražiai papildė kautynių triukšmą, kad atrodė, jog šimtas baterijų šaudė. Sunku aprašyti karių nuotaiką ir entuziazmą, kada jau iš džiaugsmo viens kito nemato. Kada kiekvienam atrodo, kad jis vienas gali pereiti ugnį ir vandenį. Jeigu kuris krito sužeistas, tai vietoje pagelbos šaukė: „Vyrai, pirmyn, vyrai, šiandien Rykantai turi būti mūsų...“

Žuvusiųjų toks šauksmas uždegė draugų kraują taip, kad pasidarė nenugalimi. Kada priešas jau taip pakriko, kad plačiais laukais pasipylė gausios jų eilės, mūsų kulkosvaidžių serijos taip pailgėjo, jog kaleno, rodos, visai be pertraukos. Taip besitraukdamas priešas pasiekė mažą miškelį, o mes vėl greitai apsikasėm vietoje. Netrukus gavome žinią, kad mūsų sparnai dar šiek tiek daugiau pasislinko į priešakį. Staiga šaudymas aprimo. Po kurio laiko vėl sukaleno kažkieno kulkosvaidžiai ir iš trumpų serijų perėjo į ilgas. Pajutome, kad šaudė ne į mus. Vadinasi, kulkosvaidžiai yra mūsų. Iš miškelių nė šūvio. Kuopos vadas vėl sukomandavo pirmyn, nes lenkai esą traukiasi ir iš miškelių. Mūsų eilėse pasikartojė triukšmas ir vėl važiuojame pirmyn. Miškelį aplenkę, netrukus atsidūrėme netoli Rykantų. Taip neleisdami priešui atsikvėpti, tą dieną pavakare užėmėme ir Rykantų miestelį. Per tos dienos žygį mums atiteko nemaža karo grobio ir belaisvių.

Belaisviai papasakojo, kad jie pakriko todėl, nes manę, jog jie yra supami. Su savo kairiuoju sparnu priešas susisiekti negalėjo, nes mūsų baterijų sviediniai buvo nukirtę jų telefono kabelį. Kada mūsų kulkosvaidžiai jiems sukaleno beveik iš užnugario, tai priešas neabejojo, kad jų sparnas esąs pralaužtas ir jau baigiami supti. Tuo būdu jų dvasia tuoj buvo pralaužta ir norėdami kailį išnešti, pakriko trauktis ir traukėsi net 8 kilometrus be ilgesnio sustojimo.

Mūsų vyrams, kurie tiek daug savo pasiaukojimu prisidėjo prie šio sėkmingo žygio, vienu momentu bu-

vo gana riestai. Mat, jų kulkosvaidžiai nuostabiai gerai dirbo, kol buvo vandens. Bet kai iš vieno kulkosvaidžio vanduo išsekė iki lašo, tai likęs vienas pradėjo šaudyti už du. Antrajam žūt būt reikėjo surasti vandens, o jei ne — tai žuvę. Vandens niekur nebuvo nė lašo, o išeitį reikėjo surasti. Tada vyrai griebėsi paskutiniųjų priemonių: vietoj vandens, panaudoję savo šlapumą, paleido dar baisesnę ugnį.

Tiek visi buvome patenkinti tos dienos pasisekimu, kad net sužeistieji, vietoj aimanavimų ir dejonų, sakydavo, kad kaip medį be skiedros nenukirsi, taip savo krašto be aukų neapginsi.

A. V-vis

Brangus Tautieti

Draugijos Užsienių Lietuviams Remti (DULR) Centro Valdyba leidžia 1940 metais informacinį leidinį „Pasaulio lietuvių“, kuriame nori suregistruoti visas Lietuvos ir užsienio lietuvių visuomenines bei kultūrinės organizacijas ir stambesnes ekonomines įmones.

Leidinio tikslas — supažindinti mūsų brolius, svetur gyvenančius, su Lietuvos kultūrine ir ekonomine būkle, padėti užsienio lietuvių ekskursijoms ir atskiriems asmenims, atvykstantiems į Lietuvą, susirasti čia norimą kultūrinę įstaigą, laikraščio redakciją ar prekybos bei pramonės firmą. Lietuvos gi gyventojams leidinys atskleis visas užsienio lietuvių kultūrinės, visuomeninės, jaunimo, sporto, religinės ir kitas organizacijas, o taip pat ir ekonomines įmones, mokyklas, kursus, lietuviškų laikraščių redakcijas ir kitas lietuviško gyvenimo paraiškas.

Žodžiu, leidinys eis Lietuvos ir užsienio lietuvių gyvenimo vadovo pareigas, jis surinks ir sistematizuos pilną lietuviško gyvenimo vaizdą ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje. Jis apims lietuvišką kultūrą visose šalyse, neišskiriant Vilniaus ir Klaipėdos kraštų.

DULR primena visiems, kas prisidės prie šio kilnaus ir didelio darbo, kad šis leidinys leidžiamas ne koncesiniais pagrindais ir nepasipelnijimo tikslu, o tenorint juo geriau ir tikslingiau išpopuliarinti viso pasaulio lietuvių kultūrą ir suartinti svetur gyvenančius brolius su metropolijos tautiečiais.

DULR maloniai prašo Tamstą, brangus Tautieti, paremti šį leidinį savo žiniomis apie užsienio lietuvių gyvenimą, savo įstaigos ar įmonės aprašymais, skelbimais, adresais ir kita medžiaga, susijusia su užsienio lietuvių ar Lietuvos kultūrinio bei ekonominio gyvenimo reikalais. Viską prašome siųsti adresu: Draugijai Užsienių Lietuviams Remti, Kaunas, Nepriklausomybės aiškė Nr. 3. Telef. 2-47-69.

J. Itn. Juodžio pieštas paveikslas gusarų puskarininkių ramovėje

Mano kelionės įspūdžiai

(Žiūr. „Kario“ Nr. 33)

Hartfortas yra apie 160 km nuo New Yorke. Neperdidelis miestelis, gal kiek didesnis už Kauną, bet tikrai gražus miestas. Tik tuo metu, kad man teko būti Hartforte, teko ten matyti labai klaidų vaizdą, nes išvakarėse ten buvo praėjęs didelis viesulas, kuris buvo padaręs nemaža nuostolių. Pasirodo, kad Amerikoje tokių audringų gamtos įvykių dažnai pasitaiko; kada užėjusios liūtys nuneša miestų namus, išgriauna kelius, gatves, padarydamas milžiniškų nuostolių. Toks stiprus viesulas buvo užėjęs pr. metų rugsėjo mėn., man būnant New Yorke. New Yorke ir Brooklino miesto gatvėse, parkuose, kapuose buvo išrauta nemaža medžių, išvartyta stulpų, nutraukta telefono ir elektros laidų ir daug kitų nuostolių pridaryta. Tas viesulas buvo siekęs Hartforto miestą ir į jį važiuojant daugely vietų keliai buvo užversti medžiais, skersai kelio vandens buvo išnešti didžiausi grioviai, tad daugelyje vietų teko net važiuoti pakeliais per laukus. O kai privažiavome Hartforto miestą, tai galima buvo pravažiuoti tik tomis gatvėmis, kurios buvo pravažytos. Miestas atrodė, kaip miško kirtimas, nes gatvėse iš stambesnių medžių retai kuris stovėjo nepaguldytas.

Apžiūrėję miestą ir tuos jam padarytus nuostolius, nuėjome į Lietuvų parapijos salę, kur turėjo įvykti Amerikos lietuvių — legionierių metinis suvažiavimas. Tame Amerikos lietuvių karių legionierių seimo metiniame suvažiavime dalyvavo iš įvairių Amerikos miestų atstovų: per 60 vyrų ir apie 30 moterų, buvusių per Didįjį karą su Amerikos kariuomene Europoje, ir kai kurių legionierių žmonos, vėliau įstojusios į legionus. Turėjo suvažiuoti žymiai daugiau, bet įvykusioji liūtis daug kur sustabdė susisiekimą. Amerikos vyriausybė didelio dėmesio kreipia į šią buvusių karių — legionierių organizaciją ir jiems teikia visokių privilegijų. Suvažiavimą pasveikinti atvyko Hartforto miesto vicegubernatorius ir parlamento atstovas. Man nepaprasto įdomumo sukėlė suvažiavimo ceremonijų savotiškumas.

Prasidėjus suvažiavimo posėdžiui, sekretorius patikrino atstovaujančių narių skaičių ir pirmininkas su mediniu kūgiu tris kartus sudavęs į stalą paskelbė posėdį atidarytą. Jis pakvietė amžiumi vyriausią susirinkimo maršalą, per 50 metų amžiaus lietuvi, Amerikos kariuomenės viršilą. Jis, priėjęs prie stalo ir pakėlęs ranką prie kepurės, prisistatė pirmininkui. Po to pirmininkas pakvietė iš įvairių miestų atstovų 3 salės teisėjus, kurie užėmė salėje prie atskirų staliukų vietas. Užėmus tiems teisėjams vietas buvo pakviestos įnešti vėliavos. Kiekvienam tokiam veiksmui pirmininkas po tris kartus su mediniu kūgiu muša į stalą, kad publika atkreiptų dėmesį. Įnešus vėliavas, pirmininkas kvietė į prezidiumą garbės svečius. Buvo kviestas miesto vicegubernatorius, parlamento atstovas, buvau pakviestas aš, legionierių kapelionas kun. Kripas, vienas legionierių atstovas ir 1 moterų atstovė.

Taip pat įdomus ir svečių susodinimas prie prezidiumo stalo. Pirmininkas, sumušęs tris kartus į stalą, pasako kviečiamojo garbės svečio pavardę. Svečias atsistoja. Tada prieina prie svečio minėtas maršalas, paima svečių po ranka ir priveda prie stalo. Po to apsigrįžta su juo atgal į duris, vienu salės kraštu nuveda, laikydamas po ranka, ligi durų ir kitu atveda vėl atgal prie stalo, prieš pirmininką. Tada pirmininkas nurodo kurioje vietoje svečių pasodinti ir maršalas nuveda į jam skirtą vietą. Taip tokiomis ceremonijomis visus garbės svečius ir suvedžiojo. Vedant garbės svečių, visa salės publika ploja. Suvedus visus garbės svečius, kunigas angliškai paskaitė Biblijos žodžius, kuri buvo padėta prieš pirmininką ant atskiro staliuko. Bibliją skaitant visi sustojo. Baigus kunigui skaityti Biblijos žodžius, dar lietuviškai keliais žodžiais palinkėjo susirinkimui gero pasisekimo. Pirmininkas paskelbė susirinkimo dienotvarkę ir prasidėjo sveikinimai. Pirmas sveikino vicegubernatorius, antras parlamento narys, trečiam teko man ir po to sveikino iš eilės visi kiti garbės svečiai.

Pasibaigus sveikinimams ir paskelbus pusvalandžiui pertrauką, valdžios atstovai išėjo. Maniau, kad lietuvių legionierių suvažiavimas tęs savo susirinkimą lietuvių kalba, bet labai teko nusiminti, kai prasidėjo posėdis ir pradėjo savo reikalus svarstyti tik anglų kalba. Aš, sėdėdamas salėje tarp suvažiavimo dalyvių ir su jais besikalbėdamas, pradėjau stebėtis, kad ne tik pirmininkas, bet beveik visi suvažiavimo dalyviai gerai kalba lietuviškai, o čia kalbasi tik angliškai. Tada su manimi kalbėjęs lietuvis marijampolietis atsistojęs paprašė pirmininką, kad kalbėtų lietuviškai, nes ir svečiui būsią maloniau ir jiems patiems geriau. Pirmininkas atsakė, kad kas

kreipsis lietuviškai, jis atsakysias lietuviškai, bet kas su juo kalbės angliškai, jis ir atsakysias angliškai. Po tos šio lietuvių pastabos prasidėjo mišinys: vieni kalbėjo lietuviškai, kiti angliškai. Kas buvo dar būdinga, kad lietuvių karių atstovai sėdėjo tik po Amerikos vėliava; Lietuvos tautinės vėliavos neturėjo.

Po suvažiavimo įvyko vakarėlis, į kurį atsilankė gana daug lietuviškos publikos. Vakarėlis buvo pradėtas menine dalimi ir ukrainiečių mergaičių šokiais. Vakarėlis buvo gana įdomus. Kiek dieną suvažiavimo metu buvo amerikoniška atmosfera, tiek vakare, atvykus iš miesto daugiau lietuvių, pasidarė tikrai lietuviška aplinkuma.

Vakaro iškilnių programa ir gražios užbaigtuvės dienos atmosferą praskaidrino ir aš likau dėkingas, jog buvau į tą suvažiavimą pakviestas ir ats. kpt. Jurgėlos bei jo brolio adv. Jurgėlos, kaip legionierių štabo adjutanto, nusivežtas, nes turėjau progos labiau suprasti mūsų lietuvių galsoseną ir jų pažiūras į dabartinį gyvenimą. Lietuvių, kad ir tų legionierių, kurie daugumoje yra Lietuvoje gimę ir augę, o prieš karą išvažiavę į Jungtines Amerikos Valstybes, būdas ir galvosena yra šmarkiai pėsdirbusi, suamerikonėjusi. Jie jau, kad ir savo reikalus svarstydami, galvoja grynai amerikoniškai. Net ir laikysena jau nesiskiria nuo amerikonių. Pavyzdžiui, kad ir suvažiavimo metu, salėje daugumas sėdi su kepurėmis, rūko net valdžios atstovų kalbų metu. Jei kuris paprašo žodžio ir nori kalbėti, tai atsistojęs susideda rankas į kelnių kišenių ir pradeda kalbėti. Bet čia tai nėra kas nors ypatingo arba koks nesupratimas, bet tai yra to krašto būdo savybės, nes patys amerikoniai taip laisvai laikosi; taip priprato ir mūsų lietuviai.

Amerikos lietuvių legionierių grupė. Vidury — šių įspūdžių autorius mjr. Narušis

Amerikos lietuviai legionieriai apsirengė specialinėmis uniformomis, o moterys — legionierės dėvi tik uniformines kepurės. Reikia pasakyti, kad Amerikoje uniforma labai retas dalykas. Ten uniformuota tik kariuomenė, viešoji policija, na, legionieriai, kaip karinės organizacijos nariai, ir skautai. Šiaip jokių kitokių uniformų ten nematysi. Ten neturi uniformų nei muitinių valdininkai, nei paštininkai. Jie kai kas nešioja tik uniforminę kepurę. Tokias kepurės dėvi traukinių, tramvajų ir pašta išnešiojantieji tarnautojai. Ten uniformuoti orkestrų muzikantai, krautuvių bei viešbučių sargai bei pasiuntiniai ir įvairių firmų reklamų tarnautojai, o ypač gražiomis įvairiomis uniformomis reklamų nešiojotos merginos. Ten neturi uniformų nei gimnazijų mokiniai, nei aukštųjų mokyklų studentai. Kariai ir policijos valdininkai uniformą dėvi tik eidami tarnybos pareigas. Bet policija dažnai ir tarnybos pareigų metu būna be uniformos. Dažnai važinėja po miestą policijos mašinos ir jose esantieji policininkai yra civiliniais drabužiais apsirengę. Publika pažįsta policijos mašinų ženklus ir tik iš to sprendžia, jog policija važiuoja. Reikia pasakyti, kad policijos Amerikoje labai daug. Ir kas nuostabu, kad miestuose nemaža yra raitosios policijos. Juk Amerika yra mašinų kraštas. Raitoji policija daugiausia laikosi uoste, miesto pakraščiuose ir įvairiose miesto užkampiuose. Kad ir tame pačiame New Yorke dažnai tenka matyti uoste tai vienoje, tai kitoje vietoje ant arklio sėdintį policininką. Kitoje vietoje 2—3 joja dairydami, arba kokiam nors užkampyje būrys arklių sustatytų ir policininkai susirinkę prie gatvės kalbasi. Šiaip jie gatvėse judėjimo netvarko. Tik raiti tvarko automobilių judėjimą uoste prie laivų. Ypač daug raitosios policijos mačiau Filadelfijoje. (Bus daugiau) Mjr. Narušis

Mūsų laikraštinkai Hamburgo uoste

KELIONĖ APLINK VOKIETIJĄ

Nepaprasti šie metai yra ir mūsų laikraštinkams. Jie turėjo puikios progos pažinti abiejų mūsų didžiųjų kaimynų — Lenkijos ir Vokietijos — kraštus. Kraštus, kurie dabar yra didžiausiame viso pasaulio dėmesio centre.

Mūsų laikraštinkams grįžus iš kelionės Lenkijon, netrukus vienuolika redaktorių asmeniškai buvo pakviesti, kaip Trečiojo Reicho svečiai, Vokietijon. Didžioji pakviestųjų dalis buvo iš besilankiusiųjų Lenkijoje. Kaip „Kario“ redaktorius, buvau pakviestas ir šion didelėn, įdomion ir gražion kelionėn, kuri vyko 7—19 rugpiūčio dienomis.

Šią kelionę galima pavadinti kelione aplink Vokietiją. Štai jos maršrutas: Karaliaučius, Berlynas, Viena, Gmundenas, Zalcburgas, Königssee, Chiemsee, Münchenas, Stuttgart'as, Heidelbergas, Frankfurtas/Main, Viesbadenas, Koblenas, Kölnas, Duisburgas/Hambornas, Hannoveris, Hamburgas, Berlynas, Kaunas.

Visą šią didžiulę kelionę atlikome puikiausiomis oro sąlygomis, o sumaniai sutvarkyta ir numatyta malonių šeiminkų programa ir nuoširdus abiejų pusių — mūsų laikraštinkų ir vokiečių palydovų — kontaktas kelionę padarė ne varginančiu tolimu keliavimu, o smagiu, greitu ir patogiu apvažiavimu aplink visą didžiulę šiandieninę Vokietijos teritoriją, pasivažinėjimu ir apžiūrėjimu naujosios Vokietijos krašto, jos miestų, jos socialinių, ekonominių ir ūkinių darbų bei laimėjimų. Kelionėje visą laiką mus lydėjo Dr. Schlemann, Dr. Maurach ir ats. mjr. von Engelbrechten.

Rugpiūčio 7 d. rytą, nuotaikingai atsisveikinę Kauną, 9,45 val. Berlyno greituoju pasijudinome mūsų vakarų kaimyno link — pirmiausia į Karaliaučių. Puiki rugpiūčio diena, mus išlydėjusių nuotaikingi atsisveikinimai bei linkėjimai ir mūs laukianti dvejeta savaičių kelionė po Vokietijos žemę — kėlė smagią nuotaiką, malonių įdomios nežinomybės jausmu dirgino sąmonę. Tvarkydami kaip patogiau traukinyje ir nuotaikingai dalindami mūsų kelionės pirmojo žygio išpūdžiais, greitai paliekame melsvoje panemunių migloje išsitiesusį Kauną ir lekiame gražiais Suvalki-

jos laukais: Kazlų Rūda, Vilkaviškis, Virbalis. Įvažia-vus į Rytprūsius pradeda lyti. Pro skubančio traukinio langus stebime gražius šio krašto laukus, raudonuojančių trobesių grupes, besiganančių juodmargių kaimenes. Į akis krinta ištisi Rytprūsių laukai, išraizgyti spygliuotomis vielomis. Bet tai nėra kokios nors specialiai įrengtos vielų kliūtys, o tiktai ūkininkų gausių ganyklų, daržų ir net gėlių darželių spygliuotų vielų tvoros... Ar jos turi kurią nors karinę reikšmę, galėtų mums atsakyti pav. raitininkai.

Lietus nenustoja lyti per visą kelionės per Rytprūsius laiką. Visame krašte ūkininkai buvo bevalą derlių, taigi lietus negailėstingai trukdė jų darbą. Neilgai trukus priešais išvystame senojo Karaliaučiaus bokštus ir po keliolikos minučių įvažiuojame į Karaliaučiaus geležinkelio stotį. Čia mus pasitinka vienas mūsų palydovų Dr. Maurach ir vietos atstovai. Pasi-sveikinę ir susipažinę, autobusu važiuojame Karaliaučiaus gatvėmis. Miesto gyvenimas juda normaliai. Tik gatvėse gan dažnai sutinkame karinių sunkvežimių su ginkluotais kariais, šalmuotų motociklistų.

Po priešpiečių išpūdingam senosios Karaliaučiaus pilies rūsyje kiek apžiūrėjome miestą, aplankėme Emanuelio Kanto paminklą, pilies kiemą ir senąją karališkąją bažnyčią. Pagaliau skubame į Karaliaučiaus aerodromą ir tuojau pat išskrendame didžiuliu „Lufthansos“ lėktuvu į Berlyną. Kelionė, kaip paprastai lėktuvu, smagi, tiesiog žavinti. Karaliaučiaus miestas ir uostas greitai pasilieka kažkur žemai užpakalyje. Po keliolikos minučių mes jau pasikabiname virš Baltijos. Žavūs, lygiai spindinčios Baltijos vaizdai, retėją nustojusio lietaus debesys ir auksinė saulutės spindulių siena iš po tamsios debesio briaunos vakarų orizonte — šią oro kelionę tarsi gaubė kažkokio meninio paslaptingumo šydu. Skrendame gan žemai, apie 150 m. Pagaliau pasiekiamo krantą! Aukštėjame. Netrukus po mūsų kojomis ir neramusis Dancigo miestas. Neriame vis aukštyn ir tolyn į krašto gilumą. Apie kelionės vidurį pakylame iki 2.200 m. Kelionė vis žavingesnė. Padangę nužeria saulutės spindulių pluoštai. Pagaliau prieš save pamatome didingąjį Berlyną ir palengva žemėdami nusileidžiame Tempelhofo aerodrome.

(B. d.)

Kpt. Urbonas

Kaminkrėčio sūnus

Netikėtai tarp knygų randu seniai matytą mažą albumėlį iš anų gražių mokslo dienų, kada mes gyvenome linksmą nerūpestingą gyvenimą. Jame, tame albumėly, jaunučiai draugai yra prirašę įvairių linkėjimų, patarlių, dainelių, eilėraščių. Net miela matyti netobula rašysena prirašytą raštą, primenantį žalią vaikystę.

Vartau albumėlį, skaitau įdomesnes vietas, žiūrėju margus piešinėlius ir matau būrį išdykėlių, kurie šandie yra išsklidę įvairiais keliais: vieni užėmę aukštesnes, kiti žemesnes pareigas, treči pasilikę prie paprasto sunkaus darbo. Liūdna, kad čia yra rašto, kurį parašiusios rankos suterštos piktu darbu.

Atvertęs vieną puslapį, ypatingai įsižiūriu ir susimąstau. Ir susimąstęs valandėlę prarymau prie vieno sakinio. Aš jums perskaitysiu jį: „Nėra didesnės garbės, kaip kentėti ir mirti dėl Tėvynės“.

Šisai puslapėlis mane nunešė į anąsias dienas, į anąjį būrelį išdykėlių, kuriems, rodos, ne tiek mokslas berūpėjo, kiek žaidimai.

Prisipažinsiu: ir aš nebuvau be ydų, daugelį berniokų, traukusių nuo mokyklos darbo bei tvarkos. Tyčiotis iš nedrąsių mergaičių, lėtesniuosis draugus pravadžiuoti lepsiėmis, stumdytis, laiptoti po medžius, rūstinti mokytoją — mūsų akyse rodėsi vyriška, o gal net didvyriška.

Tam savo „vyriškumui“ išbandyti turėjome keletą aukų, kurių viena ypač daug nukentėdavo. Tai buvo tylus, kiek pabalęs berniukas, giliom, mėlynom akim. Iš mūsų būrio išsiskyrė tu, kad buvo labai ramus ir kiek skurdžiau apsirengęs. Ir dar labiau tu, kad visuomet stengdavosi rūpestingai parengti pamokas.

— Et, tik pataikauja mokytojui, — ne vienas numodavo ranka.

— Gal ne vieną ir apskundžia, — pridėdavo kitas.

Mūsų pasityčiojimas vargšu berniuku kartą peržengė ribas. Per pertrauką tąsyk bėgiojome po kiemą ir džiaugėmės žaliuojančiu pavasariu. Tuo tarpu gatvėj pasirodė susikuprinęs, ant ilgo koto šluota nešinas žmogus, suodinas, it koks negras. Vaikai ėmė rėkti:

— Žiūrėkite, kaminkrėtis eina!

— Tik vienos akys bematyti!

Ir visi, kai kurie net sulipę ant tvoros, nesigėdino me žiūrėti į žmogų, kuris dėl kėsnio duonos per dienas lindėdavo kaminuos ir tik grįžęs iš darbo, vėlai vakare tegalėdavo švariai nusiprausti ir baltai savo šeimai pasirodyti.

Kažin kas iš būrio dar pridėjo:

— Tai Ignuko tėvas!

Žinote, kas toks Ignukas buvo? Nagi, mūsų auka.

Ar bereikėjo geresnės progos nedorėlių žygiui? Kame tas Ignukas? Šokome ieškoti, kad galėtume pasityčioti. Matyt, vaikiūkštis iš gėdos pasislėpė kur nors kampe. Mums atrodė, iš Ignuko pusės visiškai natūralu gėdytis kaminkrėčio tėvo.

Ak, ir tas Ignukas, tas lepsiėlė, mums padarė didelę staigmeną. Jis, užuot, bijojęs mūsų patyčios, ramiausiai prieina prie tėvo ir šnekasi. Tatai mums buvo nesuprantama. Nežinoma jėga nutildė mūsų rėkavimus. Suskambus varpeliui, kuo greičiausiai šokome bėgti mokyklon, kad kuo greičiau pasislėptume nuo savo nedoro išsišokimo.

Ant laiptų sutiko mus mokytojas kažkokiu nepaprastu žvilgsniu. Ne piktu, ne bausmės reikalaujančiu, o pasigailėjimo — mums. Lyg mes būtume vargšeliai, kažkieno didžiai nuskriausti. Būtų buvę mums žymiai lengviau, jei mokytojas būtų mus baręs, klupdęs į kampaną ar net po pamokų palikęs. Tuo tarpu jis tylėjo —

... Jis, užuot bijojęs mūsų patyčios, ramiausiai prieina prie tėvo ir šnekasi...

ir mes tylėjome. Ir taip visi tyliai suėjome klasėn į savo vietas.

Ignukas įėjo kiek vėliau. Jis kažko labai nustebo. Paraudęs, it išvirtas vėžys, atsisėdo savo vieton — pirmajin suolan. Jam buvo keista, kad klasėje taip anksti dingo triukšmas, kuris kitais kartais nesiliaudavo net mokytojui įėjus ir sudraudus. Atrodė, jogei Ignukas sumišo nuo tos tylos.

Mokytojas tarė:

— Na, Ignuk, ko toks nukaitęs?

Vaikelis dar labiau sumišo ir, atsistojęs, ėmė teisintis:

— Atsiprašau, pone mokytojau... Aš truputį užsikalbėjau su tėveliu... Atleiskite, kad pavėlavau į pamoką...

— Atleisti?! — nusišypsojo mokytojas, — už ką? Tu esi vyras.

Priėjęs ir paspaudęs jam petį, pakartojo:

— Tu esi vyras!

Ignukas kaito, tarsi sėdėdamas ant žarijų. O mokytojas, vietoj bausmės, prakalbėjo:

— Aš mačiau ir girdėjau ne kartą jus tyčiojantis iš Ignuko. O šandie net iš jo tėvelio. Ir man buvo itin skaudu, kad tai daro mano mokiniai, kuriems tiek esu kalbėjęs apie brolišką sugyvenimą, apie artimo meilę. Daug jums esu pasakojęs apie Tėvynės meilę, apie karžygių pasiaukojimą dėl Tėvynės. O jūs kaip elgėtės su savo draugu? Tad kokie jūs galėtumėte būti karžygiai, kovoją dėl Tėvynės, dėl savo brolių ir seserų laimės, jeigu neturėtumėte jiems meilės. Ši kartą daug nekalbėsiu, nes šandie matėte gyvą pavyzdį, kaip reikia gerbti savo tėvelius, kokie jie bebūtų. Norėčiau tik pabrėžti, kad vaikas, kuris išdrįsta gėdintis savo

tėvų, nebus geras Tėvynės sūnus, nes jis išdrįs išsižadėti savo kalbos, savo tatuos.

Mokytojas nutilo. Kiekvienas žodis skambėjo galingu dūžiu mūsų širdysna. Ignukas sėdėjo it prikalta. Retas tąsyk jo nepamilo.

Nuo to karto mudu likome neperskiriami draugai. Ir visi stengiamės jam daryti tik gera.

Va, jo parašytas sakiny: „Nėra didesnės garbės, kaip kentėti ir mirti dėl Tėvynės“.

Aš tikiu, kad jis nuo tos garbės niekada už jokių turtus neatsisakys. Tikiu ne tuščiai. Ir ne vien todėl, kad jis dar būdamas vaikas tą sakinį parašė.

Jis šiandieną yra tas, kuris plieno sparnais raižo mūsų tėvynės padangę, kuris iš kaminkrėčio sūnaus liko vienas narsiausių Lietuvos sūnų. Tikiu, kad, reikiant, jis išdrįs pakilti virš priešo mūsų žemėje sukurtų gaisrų, kad juos užgesintų.

M. L.

ATIDAROMA 120 PRADŽIOS MOKYKLŲ KOMPLEKTŲ. Pas mus pagal gyventojų prieauglį kasmet reiktų atidaryti apie 90 pradžios mokyklų komplektų. Tačiau einant prie to, kad palaiptui galima būtų didinti šešiaklasių pradžios mokyklų tinklą, šiemet atidaroma net 120 pradž. mokyklų komplektų.

SKAUTAI BAIGIA GELEŽIES VAJŲ. Šių metų pradžioje skautų brolijos vyr. vadijos skautų skyrius paskelbė geležies vajų — talką atliekamam metalui rinkti, kuris šiomis dienomis jau baigiamas. Lietuva metalo žaliavą savajai pramonei gabena iš užsienio ir kasmet už tai išmokama per 20 mil. litų. O pas mus yra pilni užkampiai geležgalių, indų, skardos, vielos, todėl skautai ryžosi įvykdyti pirmąjį geležies vajų. Už tai yra paskirtos ir premijos. Skautas, surinkęs daugiausia naujų, gaus penkialypį piuklą. Skiltis — ietį ir 2 vilyčias. Draugovė — draugovės vaistinėlę. Tuntas — garbės gairę. Prisidėjus ir kitiems talkininkams, Lietuva už surinktą metalo atsargą galėtų sutaupyti 2—3 mil. litų, kuriuos reiktų išmokėti užsieniui.

LIETUVA

III

Ankstų rytą mes palikom
ūki pamiškėj.
Rūkas driekėse ganyklom —
saulė greit tekės.
Dar tik varsnos, ir mes būsim
laukuose kovų...
Nesuprasi, nepajusi —
kaip širdy gaivu!
Rods matai, kaip menkos jėgos,
kaip prasti ginklai,
o galingas priešas bėga,
metasi aklai.
Štai upelis, štai ir kalnas,
štai ir tie laukai.
Visa žeme, kaip ant delno,
rodai, išsakai.

Tik ateiti, tik išvysti,
tik klausyt kalbų,
ką byloja pranašystė
ateities dienų.
O atėjus į širvintus,
nusilenkti tiems,
ką Tėvynės laisvei švintant
prislėgti nakties.
— Jie nejuo laisvės laimės,
bet jie mus pajus,
jie žinos, kaip mieste, kaime
kraujas jų gajus,
kaip mes girdim kraujo balsą,
balsą kapinių.
Miręs karžygy, nekelsi, —
mums pakaks žmonių,

mums pakaks tyriausio kraujo
ir tyros širdies;
Lietuvą statysim naują,
garsas jos aidės.
Nuaidės plieninis ryžtas:
mirti ar gyvent;
priespauda tenesugrižta —
kraštas mūs akmens! —
Taip kalbėjo mūsų draugas
kapinių rimty,
mes visi draugėn suaugom,
kas palaužt bandys.
Ir jaunuoliai, ir senieji,
ir maži vaikai
su giedria viltim šnabždėjo:
„Mūs nauji laikai!“

(B. d.)

K. Donis

KARIUOMENĖS GYVENIMAS

P. L. P. KARO MOKYKLA. Rugpiūčio 12 d. grįžo iš atostogų kariūnai kandidatai, o rugpiūčio 15 d. grįžo II ir III kurso kariūnai ir vėl pradėjo savo darbą.

P. L. P. Karo Mokykloje susirūpinta nelietuviškųjų pavardžių atlietuviniu. XX laidos jau šie kariūnai atlietuvino savo pavardės: 1. kar. j. psk. Z. Budelskis į Budeliūnas, 2. kar. j. psk. J. ir V. Bukšniai-Bukšnevičiai į Bukšniai, 3. kar. psk. K. J. Eidukevičius į Eidukonis, 4. kar. j. psk. J. Jankevičius į Jankus, 5. kar. vrs. Ant. Federavičius į Kvedaras, 6. kar. psk. J. Lebedinskas į Lebedžiūnas, 7. kar. brš. St. Mikaluskas į Mikaliūnas, 8. kar. j. psk. B. Paulavičius į Paulionis, 9. kar. j. psk. Br. Petrauskis į Petrūnas, 10. kar. j. psk. Ant. Sapijanskas į Sapijonis, 11. kar. j. psk. T. Šimanauskas į Šimonis, 12. kar. Ed. Slavinskas į Slavėnas, 13. kar. vrs. J. Stelmokevičius į Stelmokas, 14. kar. j. psk. V. Valatkevičius į Valatka ir 15. kar. j. psk. T. Zygelis į Žygelis, XV aspirantų laidos, 2 asp. kuopos: 1 asp. kand. V. Kazakevičius į Kazokaitis ir 2. kand. A. Daraškevičius į Daraška. Dabar laukiama, kad pavardės iš XX kadro kariūnų laidos dar atlietuvintų tie, kurie dar atlietuvinti nespėjo ir kuriems visai reikia keisti pavardės, nes jos arba visai nelietuviškos arba sulietuvinus labai blogai skambėtų; norima, kad iki XX kadro kariūnų laidos išleistuvių, kurios įvyks rugsėjo mėn. pabaigoje, visi išleidžiamieji būtų jau lietuviškom skambiom pavardėm.

Rugpiūčio 27 d. P. L. P. Karo Mokyklos auklėtinių skaičius dar labiau padidėjo. XXII laidos kariūnai kandidatai, išlaikę nustatytus egzaminus, prisiekė ir įskaityti kariūnais. Prisiekiusiuosius pasveikino P. L. P. Karo Mokyklos viršininkas b. gen. Juodišius, pažymėdamas priesaikos reikšmę ir prisiekusio kario pareigas. Dabar prisiekusieji kariūnai yra pirmame kurse, iš kurio, išlaikę egzaminus, lapkričio 23 d. pereis į antrąjį kursą.

J. Zonys

III PD ekipos, laimėjusios daugiausia dovanų

VYTENĖNAI ĮSPŪDINGAI PAMINĖJO SAVO DVI-DEŠIMTMEČIO SUKAKTĮ. Rugpiūčio 26 d. 9. pėst. L. K. Vytenio pulkas iškilmingai ir įspūdingai paminėjo savo dvi-dešimtmečio sukaktį. Vytenėnus jų reikšmingos šventės proga pagerbė savo atsilankymu į iškilmes divizijos vadas d. gen. Adamkavičius, daug aukštų svečių iš Kauno, Marijampolės ir kt. vietų.

Diena pasitaikė labai graži. Jau iš pat rytų Marijampolė, solidarizuodama su kariais, pasipuošė tautinėmis vėliavomis, tuo pabrėždama, kad vytenėnų šventė — visų marijampoliečių šventė ir džiaugsmo diena. Apie 10 val. prieš pat kareivinės įgulos aikštėje pulko kapelionas kun. Petrauskas atlaikė iškilmingas pamaldas ir pasakė šventės progai pritaikytą pamokslą. 9. pėst. pulko dūdų orkestras pagerbti žuvusius Ne-

priklausomybės kovose ir mirusius vytenėnus užgriežė gedulo maršą, kurio metu tiek vytenėnai, tiek gausinga marijampoliečių minia, atvykusi į iškilmes, sustingo susikaupime.

Divizijos vadas d. gen. Adamkavičius sveikino vytenėnus krašto apsaugos ministro, kariuomenės vado ir savo vardu, linkėdamas jiems tokios pat garbingos ateities, kokia jų garbinga praeitis. Kalbėtojas pabrėžė, kad daugelis mūsų kariuomenės garbingų pulkų susikūrė Nepriklausomybės kovų gaisruose, bet nedaug pulkų išaugo iš mažų milicininkų būrelių, kaip 9. pėst. L. K. Vytenio pulkas.

Iškilnių maršu pro garbės tribūną pulką pravedė pulko vadas gen. št. plk. Gaušas. Buvo malonu žiūrėti, kaip senelis arkivyskupas Karevičius, kuris prieš 20 metų laimino ir šventino mūsų savnorių kariuomenę, džiaugėsi iš tribunos iškilnių maršu žygiuojančiais mūsų laisvosios Tėvynės kariais.

Vėliau iškilmės dar buvo tęsiamos bendrais pietumis įgulos parke. Vakare kariai organizuotai buvo nuvykę į kino teatrą ir iki vėlybo vakaro pulkas gyveno savo džiugios šventės nuotaikomis.

(-vd-)

ATLIETUVINTOS KARININKŲ PAVARDĖS. Plk. Vlodo Braziulevičiaus į pavardę Braziulis; 8. PP vado plk. Andriaus Butkevičiaus — į Butkūnas; mjr. Jono Lučkausko — į Lučkus; kpt. Mečiaus Brazausko — į Brazaitis; kpt. Antano Grušecko — į Grušaitis; ltn. Igno Račkausko — į Račkus; j. ltn. Aleksandro Kostkevičiaus — į Kostkus.

2. PĖST. D. L. K. ALGIRDO PULKAS. Pulke stažiuojantieji aspirantai įvykdė įdomų sumanymą: jų iniciatyva rugpiūčio 26 d. 4. kuopoj buvo suruoštas muzikinis-literatūrinis pobūvis. Nors visa programa buvo atlikta be pasirėngimo, bet pabūvis pasisekė. Ypač patiko atsilankiusiems svečiams, kitų kuopų kareiviams. Literatūrinę dalį atliko asp. kandidatai: Labenskas, Spiridavičius, Stočkus; muzikinę — Kačanauskas, Šuika, Vaitkevičius. Aspirantų chorą vedė Kačanauskas.

Aspirantų būrys iki grįžimo Karo Mokyklon pulko kariais, kaip girdėt, žada suruošti dar vieną stambesnio masto meninį vakarą.

E-s

1. PĖST. D. L. K. GEDIMINO PULKAS. Rugpiūčio 24 — 25 d. 1. PP kukliai šventė savo metinę šventę. Šventė pradėta VIII. 24. prieš 20 m. Zarasų kautynėse žuvusio karužo Jurgio Sidaravičiaus garbei parapijos bažnyčioje atlaikytomis gedulingomis pamaldomis ir prie karinių trobesių iškeltomis juodais kaspinais perrištomis vėliavomis.

Rugpiūčio 25 d. 10,30 val. pulko sporto aikštėje kapel. kun. Keblaitis atlaikė iškilmingas pamaldas ir pasakė pamokslą. Po pamaldų pulko vadas priėmė paradą. 12,30 val. kareivinėse, dalyvaujant vietos įstaigų viršininkams, visuomenės atstovams, karininkų ir puskarininkų šeimoms, surengti kareiviams bendri pietūs. Pietų metu visuomenės, savivaldybininkų ir policijos vardu gediminėnus pasveikino apskrities viršininkas p. Jurgelys. Pulko vadas, padėkodamas už sveikinimus, pasidžiaugė visuomenės dideliu pulko rėmimu ginklais, sveikinimais ir gediminėnų vardu pažadėjo, kad kariai visuomenės dedamų vilčių neapvils. Pietų metu svečius linksmo pulko orkestras ir karių dainos.

Šventės proga 38 darbščiausi ir drausmingiausi pulko grandiniai pakelti į jaun. psk. laipsnį.

Vakare kareiviai nemokamai buvo vedami į kiną, o karininkų ir puskarininkų ramovėse suruošti minėjimai. Likti-niams puskarininkiams ir jų šeimoms skaitė paskaitas: j. ltn. Trilupaitis „Zarasų kautynės“ ir psk. Ant. Umbrasas „Kar-ininkas Jurgis Sidaravičius“.

Ta proga vrs. J. Stelioniui, be pertraukos išstarnavusiam pulke 20 m., valdybos pirmininkas kpt. Šukys ramovės vardu įteikė dailų adresą. Vrs. Stelionis yra savanoris kūrėjas, Vyčio kryžiaus kavalierius ir labai daug pasidarbavęs pulko psk. ramovei.

Psk. Umbrasas

VANDENS SPORTO ŠVENTĖ KĖDAINIŲ ĮGULOJE. Rugpiūčio 19 d., vietos Jūros savaitėi ruošti komiteto inicia-tyva, Kėdainių įguloje buvo surengta pirmoji vandens sporto

šventė, kuri įvyko šaulių vandens baseine, neseniai įrengtame Nevėžio upėje. Šioje šventėje aktyviais varžovais dalyvavo labai daug vietos organizacijų sportininkų, kurių tarpe nemaža buvo ir įgulos karių. Be daugelio trečiųjų vietų, pirmąsias bei antrąsias vietas iš įgulos karių laimėjo: asp. kand. Šapkauskas — šokime nuo tramplyno, j. krv. Bazevičius — plaukime 100 m krūtine ir pėst. pulko ekipa — estafetėje 3×100 m. Varžybų laimėtojams įteikta nemaža dovanų, kurias suaukojo vietos įmonės bei paskiri asmenys.

St. Narijauskas

GEDIMININKAI MINĖJO KARININKĄ JURGĮ SIDARAVIČIŲ. Ukmergės įguloje rugpiūčio 24 d., vakare, karininkų ramovėje buvo paskaita apie Zarasų kautynes, kurių pradžioje žuvo karin. Sidaravičius. Ats. mjr. Zabulionis, tų kautynių dalyvis, papasakojo smulkiau karin. Sidaravičiaus žuvimo aplinkybes.

Rugpiūčio 27 d. pulko delegacija su orkestru vyko į Daugailius, kur karin. Sidaravičius palaidotas. Čia, bažnyčioje, buvo gedulingos pamaldos. Po pamaldų eisena nuvyko į kapines prie karin. Sidaravičiaus kapo. Čia buvo trumpos pamaldos, dalyvių kalbos ir vainikų uždėjimas. Iškilnėse gausiai dalyvavo Daugailiškių organizuota ir neorganizuota visuomenė. Po iškilnių Daugailiuose pulko delegacija ir dalis daugailiškių vyko į Balčių dv. laukus, netoli Baltriškių, į karin. Sidaravičiaus žuvimo vietą. Čia, Baltriškių šaulių būrio ir visuomenės rūpesčiu, materialiai prisidedant ir 1. PP karininkams, pastatytas kuklus paminklas. Įvyko paminklo pašventinimas, kalbos ir vietos šaulių būriui vėliavos įteikimas.

4. PĖST. L. K. MINDAUGO PULKAS. Rugpiūčio 27 d. asp. kandidatų ir kareivių kolektyvas surengė linksmavakari gražioje lankoje prie Juostos. Pulko orkestras sugriežė daug gražių dalykų (marsų, klasiškų kūrinių) ir tt. Asp. kand. oktetas, asp. kand. Zagarevičiaus vadovaujamas, sudainavo: „Gaudžia trimitai“, „Ei, Lietuvos kareivėliai“, „Rieda skuba Neries bangos“, „Žygio daina“ ir „Mindaugėnų maršas“. Meniška akordeonu keletą labai gražių dalykų sugriežė eil. Chaitas.

Toliau buvo suvaidintas farsas „Bite, duok man medaus“, kuris sukėlė malonaus jūmoro (ypač eil. Petrausko vaidyba). Be to, asp. kand. Pranckūnas ir Zagarevičius padeklamavo, suvaidino trumpų vaidinimėlių: „Ar nematei mano tėvo skrybėlės“, „Deklamatoriai“.

Pabaigoj kariūnų asp. ir asp. kandidatų kolektyvas sudainavo kariūnišką dainą „Kariūno dienos“. Linksmavakari globojo šviet. vadovas kapel. kun. Vaišnora. Linksmavakari parengė ir pravedė kar. asp. Eug. Matuzevičius.

Į linksmavakari buvo atsilankęs pulko vadas gen. št. plk. Žadeika, daug karininkų, puskarininkų ir kareivių.

J. Vilutis

KĖDAINIŲ ĮGULA. Rugpiūčio 26 d. kėdainiškiai susilaukė nepaprastų svečių. Apie 14,30 val. atvyko Vilniaus krašto lietuvių mokytojų gausi ekskursija. Jų sutikime, kuris įvyko prie įgulos karių (šv. Jurgio parap.) bažnyčios, dalyvavo nepaprastai daug vietos visuomenės, šaulių, bei paskirų visų laipsnių karių su savo šeimomis. Sutikime taip pat dalyvavo pėst. dūdų orkestras. Įgulos karininkų ramovėje prie bendro vėžių stalo organizacijų bei visuomenės atstovai pasidalino su vilniečiais įvairiais išpūdžiais ir, be to, visi bendrai sudainavo.

Rugpiūčio 20 d. vietos įgulos karių sporto aikštėje įvyko draugiškos futbolo rungtynės tarp pėstininkų pulko ir Kėdainių „Hapoel“ komandų. Rungtynės baigėsi karių laimėjimu 8:1 (5:0).

St. Narijauskas

5. PĖST D. L. K. KĖSTUČIO PULKAS. Pulko vadui atletuvinus savo pavardę, taip pat atletuvinos ir kiti pulko karininkai. Pulke teliko vos pora karininkų, kurių pavardės dar neatlietuvintos, bet ir jie daro žygių, kad greičiau būtų tai padaryta. Liktiniai puskarininkiai irgi neatsilieka nuo karininkų ir atletuvinos savo pavardės.

s. v. ž.

ALYTAUS ĮGULA. Rugpiūčio 20 d. į Alytų atvyko Vilniaus lietuvių mokytojų ekskursija, kurią prie karininko A. Juozapavičiaus tilto sutiko pulko orkestras, karininkai ir gausi Alytaus visuomenė. Ant tilto buvo pastatyti sutikimo varčiai už užrašų „Sveiki, broliai vilniečiai“. Vilniečiai, apžiūrėję žymesnes Alytaus vietas, aplankė ir vietinį pulką. Kariai vilniečiams pagriežė ir padainavo. Šaulių namuose buvo suirušta bendra arbatėlė, kurioje dalyvavo ir pulko karininkai su šeimomis.

J. Figūrinas

VARNIŲ ĮGULA. Rugpiūčio 21 d. į Varnius atvyko Vilniaus lietuvių mokytojų ekskursija, kuri aplankė įgulą, apžiūrėjo bažnyčią ir kitas idomėsnės vietas. Vilniečiai buvo nuširdžiai priimti: pasakyta gražių kalbų, apdovanoti didžiausio-

mis gėlių puokštėmis, pasitikti su dviem (dūdų ir stygų) orkestrais; užkandžių metu kariūnai palinksmo gražiomis dainomis. Vėliau buvo priimti likt. puskarininkų ramovėje, kur pavaišinti lietuvišku alučiu ir sūriu. Senesnieji bei žymesnieji svečiai vyskupo Valančiaus sodelio į autobusus buvo nunešti ant rankų.

Rugpiūčio 20 d. Tverų šaulių būrys turėjo didelę šventę, nes tą dieną jam buvo įteikta vėliava. Į tą tveriškių šaulių šventę buvo pakviesti ir Varnių įgulos krepšininkai, kurie turėjo su šaulių k-da „Šaulys“ draugiškas krepšinio rungtynes. Rungtynės baigėsi 26:13 (19:6) Varnių įgulos naudai.

San. psk. M. Grinius

RINKTINĖS VADAS DARBO TALKOJE. Trakų apskrities komendantas ir šaulių rinktinės vadas plk. ltn. V. Žutautas dalį savo atostogų praleido Darbo Talkos trečioje pamainoje. Tai gražus vado pavyzdys šauliams, kaip bent iš dalies prisidėti prie bendro valstybės stiprinimo.

R. K.

UKMERGĖS ĮGULA. Rugpiūčio 20 d. apie 19 val. Ukmergėje pradėjo degti Krikūno ir Orvino malūnas. Pastebėję gaisrą tuojau atvažiavo Ukmergės miesto ugniagesiai. Netrukus į gaisro vietą atskubėjo ir pėst. pulko kariai. Vieni tuojau puolė padėti gesinti gaisrą, kiti pradėjo nešti iš liepsnų apimto malūno miltus, tretį padėjo netoli gyvenantiems žmonėms iš gresiančių užsidegti namų išgabenti drabužius ir baldus. Kadangi apie gaisro vietą buvo susirinkusi didelė žmonių minia, tat kariams teko atlikti ir tvarkytojų pareigas. Žodžiu, kiekvienas karys troško pagelbėti nelaimės ištiktiesiems.

Gaisrą pavyko užgesinti tik po kelių sunkaus darbo valandų. Visas malūnas sudegė, tačiau pavyko apsaugoti šalia stovinčią lentpiuvę. Be to, išgelbėtas ir mažas kiekis miltų.

Tičius

KAUNO MIESTO IR ĮGULOS UGNIAGESIAI. Šiuo laiku Kauno mieste veikia 20 ugniagesių komandų, iš jų 10 civilių (miesto) ir 10 karinių (įgulos). Visose komandose yra 795 ugniagesiai — rikiiai, be to, dar 307 rėmėjai. Komandos turi 15 automobilių ir 24 arklių vėžimus, 3 autosiurblius, 18 motorinių siurblių, 1 garinį siurbli, 19 rankinių siurblių, 31 paprastą ir 4 putų tryškynes, 1 automatinė, 2 mechaninės ir 66 kitas kopėčias, 3 priešdujinius aparatus, 118 cheminių gesintuvų, 4 oro putų švirkslius, 1 gelbėjimo skraistę ir 11.452 m žarnų.

CIVILIŲ KOMANDŲ SUKAKTUVĖS. Šiomet sukanka 50 metų Kėdainių ir Tauragės savanorių ugniagesių draugijoms. 40 metų — Vilkaviškio savanorių ugniagesių draugijai, 35 metai — Radviliškio savanorių ugniagesių draugijai ir 20 metų Alytaus ir Ukmergės miesto savivaldybės ugniagesių komandai.

KARO MOKYKLA — TURNYRO NUGALĖTOJAS. Rugpiūčio 22—24 d. Kaune buvo įvykdytas Kauno vasaros krepšinio turnyras. Turnyre dalyvavo 6 komandos. Pirmuose susitikimuose nugalėtojais liko: ŠŠ Kovas įveikė Darbo Sporto ekipą 34:18 (14:11). Grandis po įtemptos kovos įveikė LFLS 28:26 (10:9). Ir Karo Mokykla po audringos kovos įveikė LGSF 23:22 (9:12). Pusfinaliuose nugalėtojais liko ir į finalą pateko: Grandis, įveikusi ŠŠ Kovą 47:13 (26:4) ir Karo Mokykla, nugalėjusi Taurą 33:16 (17:8). Idomiiausio turnyro rungtynės buvo finalinės tarp Grandies ir Karo Mokyklos. Šios dvi ekipos parodė tikrąją krepšinio kovą, buvo ryški krepšinio klasė, gera sparta, puikus deriniai. Pergalės buvo vertos abi ekipos, bet laimėjo Karo Mokykla 24:21 (10:11). Dėl trečios vietos rungėsi ŠŠ Kovas ir Tauras. Po geros kovos laimėjo ŠŠ Kovas 26:19 (11:9).

Po rungtynių Kamuolio Žaidimo Sąjungos atstovas Čerėkas turnyro nugalėtojui Karo Mokyklai įteikė dovaną — taurę.

RUDENS KREPŠINIO TURNYRAS. Tradicinis Kauno taurės rudens krepšinio turnyras prasidės rugsėjo 10 d. Turnyre galės dalyvauti tik po vieną vyrų ir moterų ekipą iš kiek-

Pašaukti karo pratimams atsarginiai

Pagal karinės prievolės įstatymą atsargos karininkai ir kareiviai šaukiami karo pratimams atlikti. Kadangi atsargoje yra didelis karių skaičius ir iš karto tiek mokymo, tiek sutalpinimo atžvilgiais negalėtų būti pašaukti vienu metu, todėl karo pratimams jie šaukiami dalimis, kai patogesnės mokymo ir lauko pratimų sąlygos.

Šio mėnesio pabaigoje tenka atlikti eilinis atsargos karių šaukimas pratimams, kuris kaip tik sutampa ir su įtempta tarptautine politine būkle.

Be to, turint galvoje šį neramų momentą, krašto saugumo sumetimais, mūsų ginkluotoms pajėgoms sustiprinti pašaukta papildomai atsarginių ir iš anksto nepaskelbta tvarka.

vieno klubo ar gimnazijos. Norintieji dalyvauti turi įsiregistruoti iki rugsėjo 6 d.

LIETUVOS LENGVOSIOS ATLETIKOS PIRMENYBIŲ NUGALĖTOJAI ŠAULIŲ SAJUNGA IR JSO. Rugpiūčio 25—27 d. Kaune buvo įvykdytos Lietuvos lengvosios atletikos pirmenybės.

Pirmenybių rungtynės praėjo dideliu susidomėjimu, nes jos buvo vykdomos atskirai vyrų, moterų ir jaunių grupėse. Kiekvienoje grupėje atskirai išvestas nugalėtojas.

Laike šiu rungtynių buvo pasiekti 3 nauji Lietuvos rekordai: 1) 10.000 m vyrams Vietrinas (LGSF) prabėgo per 32:41,3 min. (senas buvo 32:45,8 min.), 2) 1.500 m jauniams Šleževičius (ISO) prabėgo per 4:25,8 min. (senas buvo 4:27,5 min.) ir 3) švedų estafete jauniams JSO ekipa prabėgo per 2:10,8 min. (senas buvo 2:11,6 min.).

Vyrų grupėje nugalėtoiu didele tašku persvara liko Šaulių Sąjunga, surinkusi 212 taškų, II vietoje JSO gavo tik 62 taškus ir III v. LGSF su 35 t. Moterų grupėje nugalėtoiu liko JSO, surinkusi 51 tašką, II v. Šaulių Sąjunga su 41 tašku. Ir jaunių grupėje nugalėtojas JSO, surinkęs 74 t. II v. Šaulių Sąjunga su 51 t.

LIETUVOS DVIRAČIU PIRMENYBĖS. Rugpiūčio 27 d. Žemaičių plente buvo įvykdytos Lietuvos ilgų atstumų dviračių pirmenybės. A kl. 100 km ir B kl. 50 km. A kl. nugalėtoju liko St. Severinas (JSO), 100 km nuvažiavęs per 3:15:47,2 val. Antruoju Paršaitis (Kipras), nuvažiavęs per 3:15:49,6 val. B kl. nugalėtoju liko Komaras (JSO), 50 km nuvažiavęs per 1:41:59 val., antruoju Povilaitis — per 1:42:09 val.

LIETUVA — ESTIJA 1:0 (0:0). Rugpiūčio 27 d. Taline buvo sužaistos 27 tarptautinės futbolo rungtynės Lietuva — Estija, kurios pasibaigė 1:0 Lietuvos laimėjimu. Mūsų rinktinė sukovėjo labai gerai ir rungtynes laimėjo.

NAUJAS PASAULIO ĖJIMO REKORDAS. Rygoje per buvusias tarptautines ėjimo rungtynes Latvija — Švedija, kuriu metu švedas Kōlssonas pasiekė naują pasaulio rekordą, nuėdamas 20 km per 1:33,54 val. Senas buvo latvio Dalinio 1:33:26 val.

LIETUVA PRIIMTA Į TARPTAUTINĮ OLIMPINĮ KOMITETĄ. K. K. Rūmai prieš kuri laiką kreipėsi į tarptautinį olimpinį komitetą, prašydami priimti nariu ir Lietuvą. Po to buvo gautas tarptautinio komiteto pirmininko grafo de Baillet Lattour raštas, kuriuo praneša, kad Lietuvos Tautinis Olimpinis Komitetas yra priimtas į tarptautinį olimpinį komitetą.

Lietuva, kol nebuvo tarptautinio olimpinio komiteto nariu, negalėjo dalyvauti pasaulinėse olimpiadose. Dabar tik ką priėmus Lietuvą tarptautinio olimpinio komiteto nariu, tuojau gauti du pakvietimai dalyvauti olimpiadose. Helsinkio olimpiados komitetas atsiuntė raštą, kuriuo kviečiama Lietuva dalyvauti Helsinkio olimpiadoje. Taip pat gautas ir iš Vokietijos kvietimas dalyvauti 1940 m. vasario 2—11 d. Garmish Partachkirchene įvykstančioje žiemos sporto olimpiadoje.

KAS NAUJA LIETUVOJE

BUVUSIŲ VEIVERIŲ MOKYTOJŲ SEMINARIJOS AUKLĖTINIŲ SUVAŽIAVIMAS. Rugpiūčio 27 d. pasibaigė dvi dienas užtrukęs buv. Veiverių mokytojų seminarijos auklėtinių suvažiavimas. Į jį buvo atsilankę per 200 veiveriečių. Buvo auklėtinių net ir iš Lenkijos. Per suvažiavimą buvo perskaityti keli referatai, prisiminta seminarijos auklėtinių nuopelnai Lietuvai, draugiškai pasikalbėta, pasitarta ir

pareikštas pageidavimas atgaivinti Veiveriuose mokytojų seminariją.

JŪRŲ SKAUTŲ VEIKIMAS ŠVENTOSIOS UOSTE. Netekus Klaipėdos, buriavimo centru liko Šventoji. Ten ir buvo perkeltos visos iš vokiečių atgautos jachtos. Dabar Šventojoje yra 12 jachtų ir 2 jolės, kurios priklauso Jachtklubui, L. Skautų Sąjungai ir Santarai.

Skautai, pasinaudodami atgautosiomis jachtomis, šiemet Šventojoje buvo dviem pamainom surengę buriavimo kursus — stovyklas. Pirmieji kursai tesėsi VII. 15 — VII. 25 d., o antrieji VIII. 5. iki VIII. 15 d. Iš viso abiejus kursus baigė apie 50 jūrų skautų. Kursus baigusiems skautams buvo surengtos dvi tolimesnės kelionės. Pirmosios pamainos dalyviai aplankė Liepoją, o antrosios: Liepoją, Slitehamen ir Vizby (Gotlande). Kelionė į Gotlandą užtruko 6 dienas.

Plačiau apie šias keliones bus parašyta kitam nr.

STATYS MARMELADO FABRIKĄ. Akcinė b-vė „Verslas“ numato netrukus pradėti statyti marmelado fabriką. Fabrikui vietos ieškoma Kaune.

VALSTYBĖS TEATRAS PAKEITĖ BILJETŲ KAINAS. Pagal naujas Valstybės Teatro taisykles, šeštadieniais ir sekmadieniais visai panaikinami abonentiniai bilietai. Kitomis dienomis abonentiniai bilietai bus: sezoniniai su 40% nuolaida, 3 mėnesiams su 30% nuol. ir vienam mėn su 20% nuolaida. Sezoninius bilietus bus galima užsisakyti teatro raštinėje ir kasoje nuo rugsėjo 1 d. iki 10 d.; trimėnesiniai ir mėn. iki rugsėjo 15 d. Bilietų kainos paliekamos beveik tokios pat, kaip praėjusį sezoną. Tik parterio vidurys bus brangesnis, negu jo pakraščiai. Moksleiviams ir kareiviams, išskyrus parterį ir pirmąją aukštą, bus duodama 50% nuolaida. 33½% gaus mokyklų mokytojai, žurnalistai, rašytojai, dailininkai, muzikai ir 10 asmenų ekskursijos.

GELEŽINKELIŲ PAREIGŪNAI BAUS VIETOJ UŽ NUSIŽENGIMUS. Pagal susisiekimo ministro paskelbtas vietoje bausti nusižengusiems geležinkelių tvarkai taisyklės, nusižengimo vietoje baus ir baudas ims budintieji policininkai, atskirų stovyklų policininkai, tie geležinkelių policijos pareigūnai, kuriems geležinkelių policijos viršininkas paveda ir kiti geležinkelių pareigūnai, ne žemesni kaip nuovados viršininkai; stočių viršininkai, budėtojai, traukinys vyriausieji konduktoriai, kelio ir statybos ruožo viršininkai ir jų padėjėjai ir kelio meisteriai. Baus už tuos nusikaltimus, kuriuos jie patys pastebės. Apie tai turės pranešti nusižengusiajam ir nurodys kokią bausia jis turi mokėti. Jei kas su savim neturės pinigų, tai pagal dokumentus jo vardu parašys kvita, kuri turės laike 72 valandų nurodytoje vietoje išsipirkti. Jei su tuo nesutiks, bus surašytas protokolas ir tada nusižengęs bus baudžiamas pagal geležinkelių įstatymo nustatytą tvarką. Minėti geležinkelių ir geležinkelių policijos pareigūnai gali vietoje bausti ir imti bausia po 10, 5 ir 2 litus. Baudų normos taikomos pagal nusižengimo dydį ir pareigūnų, turinčių teisę bausti, nuožūrą.

KAUNE STEIGIAMAS JAPONIJOS KONSULATAS. Patirta, kad Japonijos vyriausybė Kaune steigia generalinį konsulatą. Konsulu skiriamas Sūehara.

ATIDARYTA DIDELĖ SPAUDOS PARODA ŠIAULIUOSE. Lietuvių spaudos kolekcionierius P. Gasiūnas Šiauliuose atidarė spaudos parodą, kuri tesis iki rugsėjo 12 d. Parodoje yra išstatyta knygos, plakatai, atsišaukimai, įvairūs dokumentai net iš 1620 metų. Yra senų ir retų knygų, siekiančių 1775 m. Parodoj yra per 4000 viso pasaulio lietuviškos spaudos eksponatų.

TVERIA LAISVOSIOS ZONOS TVORA. Iš Klaipėdos pranešama, kad vokiečiai pradėjo aptverti Lietuvai skiriamą laisvąją zoną. Tvorą būsianti baigta ligi rugsėjo 1 d., o laisvoji zona taip pat pradėsianti veikti rugsėjo mėnesį.

BAIGIAMA STATYTI NAUJOJI LIETUVOS RADIO STOTIS. Netoli Kauno auga nauji radijo stoties rūmai, kurie tuoj bus baigti ir pradėtas statyti 240 metrų aukščio bokštas — antena, kuris svers 56 tonas. Naujoji radijo stotis bus 120 kw. galingumo. Ji turės 2 vidutinių bangų (480) ir 2 trumpų bangų (16, 19, 25, 31, 50 m) siųstuvus. Jėgos šaltinis bus 2 dizeliniai motorai po 455 arklio jėgas ir 1 — 22 a. j., kurių sukamos dinamo mašinos gamins a. 2.500 amperų srovės. Stoties darbo įtampa — 14.000 voltų. Lempų vėsinimui bus du vandens rezervuarai po 21.000 litrų talpos. Radijo rūmai atseis 510.000 lt., elektrinė — 68.000 lt.

STATYS RADIO FABRIKĄ. Olandų „Philipso“ firma Lietuvoje savo atstovybe tvarko, kaip akcinę bendrovę. Rugsėjo 18 d. Kaune įvyks šios b-vės akcininkų susirinkimas, kuris patvirtins valdybos nutarimą statyti Lietuvoje radijo aparatų fabriką. Tą fabriką norėjo statyti viena stambi lietuvių bendrovė.

PRAŠO NEVYKTI Į UŽSIENIUS. Vidaus reikalų ministro įsakymu sustabdytas užsienio pasų ir vizų išdavimas Lietuvos piliečiams. Kompetetingos įstaigos nurodo, kad Lietuvos piliečiai, kurie nemano emigruoti, dabar susilaikytų laikinai nuo išvykimo į užsienius ir netrukdytų savo prašymais pasų išdavimo, valiutų komisijos ir kit. įstaigų.

KAIMUOSE PLINTA TELEFONAI. Paskutiniaisiais metais kaimuose pradėjo plisti telefonai. Ypač daugelis Raseinių aps. turtingesniųjų ūkininkų įsiveda telefonus.

VAISTAŽOLIŲ PLANTACIJA. Vienas Pašaltonio km., Raseinių aps., mažžemis ūkininkas turi užveisęs įvairių vaistažolių plantaciją, iš kurios gaunas gerų pajamų.

PLEČIAMĖ PREKYBOS SANTYKIAI SU NORVEGIJA. Kaune viešėjo Norvegijos Užsienio R. M. patarėjas Sigurd Johanessen, su kuriuo tartasi dėl Lietuvos — Norvegijos prekybos santykių plėtimo.

PASKUTINIŲ DIENŲ ĮVYKIAI. Ši paskutinioji savaitė ypač pasižymėjo įtempta politine būsena, kokios dar nebūta nuo Didžiojo karo pabaigos. Nors dar niekas tikrai negali pasakyti, kuo visa tai baigsis — karu ar taika, tačiau visose Europos valstybėse jaučiamas didelis nervų įtempimas. Ši nuotaika prasiveržia ir į kitus kontinentus.

Sovietų Sąjungos ir Vokietijos vyriausybės pasirašius nepuolimo paktą, kai kurios valstybės į tai atkreipė ypatingą dėmesį. Japonija panorė net savo užsienių politiką keisti ir pradeda kalbėti apie nepriklausomą politiką. Japonų sluoksniuose kilo pasipiktinimas prieš Vokietiją ir atoslūgis anglų atžvilgiu. Vokietijai pasirašius su Sovietų Sąjunga susitarimą, atpuolęs prieškomunistinis paktas, kurio dalyviai buvę Vokietija, Italija ir Japonija. Japonų užimtose kinų srityse jau buvę nemalonių įvykių prieš vokiečius gyventojus. Japonijoje atsistatydino senoji vyriausybė ir sudaroma nauja. Japonijos piliečiai paraginti greičiau išvažiuoti iš Vokietijos. Kalbama, kad japonai maną pradėti derybas su kinų vadu Čiangkaišekų karui baigti. Šie žygiai esą daromi per anglus. Prancūzijoje sustabdyti komunistų laikraščiai.

Sovietų Sąjungos ir Vokietijos nepuolimo paktas sudarytas 10 metų. Jį pasirašius, iš Maskvos išvyko anglų ir prancūzų karinės misijos nariai. Atsisveikinimo audiencijoje Vorosilovas pareiškęs jiems, kad sudarius Sovietų Sąjungos ir Vokietijos susitarimą, Sovietų vyriausybė yra nuomonės, kad su Prancūzija ir Anglija pradėtos derybos jau nebeturi tikslo.

Vokiečių, o taip pat ir Sovietų politiniai sluoksniai paneigia užsieny pasirodžiusius gandus, kad Sovietų Sąjungos ir Vokietijos susitarimas yra grėsmė Baltijos ir Skandinavijos valstybėms. Pabrėžiama, kad esą kaip tik atvirkščiai. Nesant priešingumų ir karo pavojaus tarp šių dviejų didžiųjų valstybių, tuo pat išnyksta pavojus ir šioms mažosioms valstybėms.

Įtemptai būsenai besiplečiant, pasirašytas Anglijos ir Lenkijos savitarpio pagalbos paktas, susidedas iš 8 straipsnių, kuriuose nurodoma, kuriomis aplinkybėmis susitariančios šalys turi viena kitai padėti. Svarbiausia, vieną valstybę puolus, kita tuojau ateina į pagalbą, ir be to, abi šalys apsiima nesudaryti paliaubų arba taikos sutarties, tarp savęs nesusitarus. Šis susitarimas ypačiai sustiprina Lenkijos padėtį, atsižvelgiant į šių dienų jos būklę.

Kaip pranešama, Lenkija jau yra mobilizavusi apie 2.200.000 kareivių, kurie sutraukti į pasienius. Miestuose, ypač Vokietijos pasieniuose, kariai apgyvendinti viešbučiuose ir kitose viešose būstinėse. Mokslo metai, prasidedantieji rugsėjo mėn. pradžioje, atidedami vėlesniam laikui. Varšuvoje ir kituose miestuose kasami apkasai ir slėptuvės gyventojams apsisaugoti nuo oro puolimų. Taip pat gyventojų saugumo priemonių imamasi Vokietijoje, Anglijoje ir Prancūzijoje. Gyventojai uoliai perkasi dujokaukes ir imamasi priemonių žiburiams gesinti. Lenkijoje pritrūko smulkių metalinių pinigų ir jiems papildyti išleista tokių pat popierinių.

Rašoma, kad Dancige šeiminkaują vien vokiečiai. Net lenkų traukiniuose kontrolę darą jau vokiečiai — dancigiečiai. Tačiau lenkai teigia, kad Dancigo būklės, kaip laisvo miesto, Lenkija be karo nesutiks pakeisti. Lenkijos susisiekimas su Vakarų valstybėmis per Vokietiją nutrauktas ir tarp Varšuvos ir Berlyno nutraukta korespondencija. Normalus Lenkijos susisiekimas liko tik su Vengrija, Rumunija, Lietuva, Latvija ir Sovietų Sąjunga. Iš Dancigo neišleidžiami į Len-

kiją prekiniai traukiniai. Paskutinėmis dienomis ir Kaune buvo pastebėta, kad į Kauną atėdavo traukiniai tik iš Karaliaučiaus, o tolimesniųjų, einančių per lenkų koridorių, nebuvo. Lenkijos ir Vokietijos pasieniuose dažnai pasitaiko smulkių susišaudymų, net su aukomis. Lenkijos vadovybė įsakė apšaudyti svetimus lėktuvus, pasirodančius lenkų teritorijoje. Kaip vokiečių spauda skelbia, keletą vokiečių lėktuvų jau buvę apšaudyti.

Į Slovakiją įžengė vokiečių kariuomenės daliniai. Slovakų vyriausybės ministras pirmininkas Tiso paskelbė atsisaukimą, kviesdamas slovakų gyventojus sutikti vokiečių karius kaip draugus ir suteikti jiems visišką paramą. Prieš tai Slovakijoje buvo įvykę demonstracijų prieš lenkus, kurių metu reikalavę grąžinti jiems kai kurias sritis, prijungtas prie Lenkijos teritorijos Čekoslovakijos suskaldymo metu.

Tarp Hitlerio ir prancūzų bei anglų ministrų pirmininkų buvo pasikeista laiškais šių dienų įtemptos būsenos klausimu. Jų atsakymo laukiant, valandėlę buvo jaučiama lūkesčio viltis, lyg mažas atoslūgis, nors jų metu abiejų pusių karinis pasirengimas aktingai buvo vykdomas. Pranešama, kad Vokietijoje jau įvestos maisto kortelės.

Amerikos prezidentas Ruzveltas kreipėsi į Vokietijos kanclerį Hitlerį, Italijos karalių ir Lenkijos prezidentą taikos gelbėjimo reikalu. Tuo pat reikalu buvo ir popiežiaus pareiškimas ir Belgijos karaliaus atsisaukimas. Amerikos vyriausybė patarė savo turistams tuoj išvykti iš Sovietų Rusijos per Skandinaviją, vengiant Vokietijos ir Lenkijos. Taip pat patarė išvykti ir iš Prancūzijos. Apie 75% amerikiečių reiškia nuomonę, kad Jungtinės Amerikos Valstybės bus įtrauktos į galintį kilti pasaulinį karą.

Anglų parlamentas bei lordų rūmai vieningai (tik 4 nariams priešinant) priėmė skubos keliu įstatymą, kuriuo suteikiama vyriausybei ypatingi įgaliojimai krašto saugumui patikrinti. Anglai iš visų šalių skuba grįžti į savo kraštą. Visas anglų laivynas aliarmo būvyje. Žvejų laivai iš Šiaurės jūros skubiai atsaukti atgal. Paskelbtas visos eilės gimimo metų vyrų šaukimas kariuomenėn. Viduržemio jūroje laikinai draudžiama plaukioti anglų prekybos laivams. Taip pat įsakyta anglų prekybos laivams išplaukti ir iš Baltijos jūros. Taip pat uždraudė prekybos laivams vartoti radijo siųstuvus Anglijos ir Šiaurės Airijos vandenyse, o anglų ir kitų šalių prekybos laivams paslėpti savo žiburius, plaukiant Anglijos vandenyse.

Prancūzijos geležinkeliai perėjo kariuomenės žinybon, kaip kad yra tikrojo karo metu. Uždaryta siena tarp Prancūzijos ir Vokietijos prie Reino. Į Paryžiaus rytų ir šiaurės stotis neateina jokie traukiniai iš Vokietijos. Taip pat nutrauktas keleivinių ir prekių traukinių susisiekimas per Vokietijos ir Jugoslavijos sieną.

Mobilizacijos vyksta ne tik valstybėse, kurios gali įsitraukti į karą, bet ir neutraliose. Paskelbtos mobilizacijos Šveicarijoje, Olandijoje, Danijoje ir kt. Olandijoje net visuotinė. Ispanija ir Vengrija skelbiasi būsiančios neutralios, jeigu kartais kiltų karas.

Lenkų spauda rašo, kad Italija nenorinti imtis atsakomybės už būsimą karą. Tuo tikslu italų spauda susilaiko ir nepuola prancūzų.

Italijoje nuo rugsėjo 3 d. uždraudžiamas privatių automobilių susisiekimas. Automobiliai atlikinės tik viešąją ir karinę tarnybą. Šveicarija uždarė visus mažuosius pasienio perėjimo punktus į Vokietiją ir Elzasą vežimų susisiekimui. Jie galės važiuoti tik nustatytose vietose. Šveicarijoje visi vieši pastatai ir diplomatinė atstovybių namai saugojami kariuomenės. Uždrausta lėktuvams skristi per Šveicariją. Bus išrinktas šveicarų kariuomenės vadas. Dancigo valdžios organai surekvizavo visus lenkų prekius traukinius, važiuojusius į Dancigą ar per jį. Lenkų žiniomis, rugpiūčio 29 d. Vokietija baigusi visuotinę mobilizaciją ir kariuomenės koncentraciją. Lenkijoje visuotinės mobilizacijos laukiama kas valandą. Skelbiama, kad Sovietų Sąjungos vadovybė nutarusi sustiprinti savo įgulas vakarų pasieniuose.

Rugpiūčio 29 d. Vokietijos valstybės sekretorius Weizsaeckeris priėmė Danijos ir Lietuvos ministrus pranešti, kad Vokietija gerbs šių valstybių neutralumą.

Neutralumas turi būti saugomas ir griežtai ginamas visomis priemonėmis, taigi ir ginklu.

Kaina 30 ct.

Lietuvos karluomenės savaitinis laikraštis

Kaunas, Miškų g-vė 18, „K A R Y S“ Telef. per Kar. Št. 56

Laidžia

Kar. Št. Spaudos ir Švietimo Skyrius

Redaktorius

Kapltonas Simas Urbonas

Honorarų gauti ir visais kitais reikalais redakcija ir administracija priima ketvirtadieniais, penktadieniais ir šeštadieniais. Išimtis — atvykusiems iš provincijos.

Prenumerata: puskarininkams, kareiviams ir moksleiviams metams — 5 lt., 6 mėn. — 3 lt., 3 mėn. 2 lt. Visiems kitiems metams — 6 lt., 6 mėn. — 4 lt., 3 mėn. — 2 lt., Užsienyje, be Latvijos ir Estijos, dvigubai.

Spaudžia „Spindulio“ B-vės sp. Kaune

UKRAINŲ LEGIONAS. Iš Lenkijos pranešama, kad Bratislavoje (Slovakijoje) organizuojamas ukrainų legionas, kurį sudaro pabėgę iš Lenkijos valdomų sričių ukrainų šauliai „šičininkai“, gyveną Vokietijoje, Rumunijoje, Čekijoje ir kitur. Vadovybė esanti vokiečių karininkų rankose. Legionininkai gyveną Bratislavos kareivinėse.

SVETIMŠALIŲ AVIACIJOS LEGIONAS PRANCŪZIJAJE. Anglų laikraštis „Daily Herald“ rašo, kad Prancūzijos vyriausybė nutarusi įsteigti svetimšalių aviacijos legioną. Šis naujas legionas bus sukonzentruotas šiaurės Afrikoje, tačiau karo atveju būtų perkeltas į Europą. Tokį legioną sudaryti Prancūzijos vyriausybė vertė daug įvairių tautų lakūnų ir kitokių specialybių karių prašymai. Vieni tik čekų lakūnų ir mechanikų minimame legione bus apie 700, kurie ir sudarytų jo pagrindą. Šie čekai yra pabėgę iš savo krašto į Prancūziją.

PASAULYJE YRA 35.000.000. TELEFONŲ. Kaip ir kitose srityse, Amerikos Jungtinių Valstybėms ir telefonų srityje tenka pirmoji vieta. Šiuo laiku Amerika turi 49,7% visų pasaulyje esamų telefono aparatų; vienas telefonas tenka 7 gyventojams. Tai aiškiai rodo, koks tirštas telefonų tinklas Amerikoje. Antroje vietoje tenka pastatyti Vokietiją, kuri turi 9,3% aparatų, vienas telefonas tenka 21 gyventojui. Toliau eina: D. Britanija 7,3% — 18 gyv., Prancūzija 4,1% — 29 gyv., Kanada 3,5% — 9 gyv., Sovietų Sąjunga 2,5% — 200 gyv., Danija 1,1% — 10 gyv., Belgija — 1,0% — 24 gyv., Lenkija 0,7% — 141 gyv.

GALVOSŪKIAI**GALVOSŪKIS NR. 29. (Vrt. 1 tšk.)**

Sekmadienio vakare, kada daug eskadrono kareivių buvo paleistų į miestą ir būrininkui likusiuosius nuvedus į ruošą, teko susidurti su šia kliūtimi.

Skirstant valyti kiekvienam žmogui po 2 arklius, 24 arkliai likdavo, o skirstant po 3 — trūkdavo 9 arklių.

Kad galėtų išeiti iš šios būklės ir nieko nenuskriaustų, būrininkas dar 3 žmones paleido į miestą ir arklius tarp likusiųjų paskirstė po lygiai, skirdamas kiekvienam po 3.

Kiek eskadrono tuo laiku buvo arklių ir kiek į ruošą būrininkas turėjo nuvedęs žmonių.

A. G.

GALVOSŪKIO NR 25 SPRENDIMAS

ta-n-kas, k-u-opa, -g-andai, par-a-kas, vi-l-nis, g-è-rimas, mie-s-tas, p-i-lotas, bo-m-ba, K-a-inas, Mo-r-zė, s-m-ala, š-i-auliai k-r-antas, vora-s-, mu-i-las, -m-eilė.

Pridėtosios raidės sudaro 1. gusarų d. L. kng. J. Radvilos pulko šūkį (vėliavos žod.): „Nugalėsime ar mirsim!“

Išsprendė: 1) N. Krivickaitė (Pn.), 2) psk. M. Antaniškis (4. PP), 3) psk. Zapkus (1. PP), 4) N. Šiaučiūnienė (Rz.), 5) St. Skerys (Pn.), 6) gr. Pr. Juzuitis (Pr. aps. r.), 7) J. Figūrinas (2. KP), 8) A. Gruodis (A. Pn.), 9) Ad. Kremenskas (5. PP), 10) J. Juodžbalis (iškaitytas ir Nr. 24 sprendimas), 11) psk. Z. Bačanskas (9. PP), 12) Z. Gobis (Kl.), 13) V. Armonas (Sr.).

Galvosūkio Nr. 25 sprendimu baigtas ratas. Pirmąją vietą laimėjo: psk. M. Antaniškis ir J. Zenkevičius. II — psk. J. Zapkus, St. Skerys, psk. Kelmelis ir Z. Gobis. III — J. Juodžbalis.

Nuo Nr. 26 sprendimo („Kario“ Nr. 29) prasidėjo naujas ratas.

ŠACHMATAI**BUDAPEŠTINIS GAMBITAS.**

1. d2—d4 Žg8—f6 2. c2—c4 e7—e5

Užvardinimas susietas su Budapešto miesto vardu. Jame gyveno meisteris Abonyi, kuris ir atrado tą gynimosi sistemą. Pirmasis bandymas įvyko Berlyne 1918 m. ir davė visą eilę meistriškų laimėjimų. Žemiau talpiname to turnyro dalyvių Rubinšteino — Vidmaro partiją.

1. d2—d4 Žg8—f6 2. c2—c4 e7—e5 3. d4:e5 Žf6—g4 4. Rc1—f4 Žb8—c6 5. Žg1—f3 Rf8—b4+ 6. Žb1—c3 Vd8—e7 7. Vd1—d5 Rb4:c3+ 8. b2:c3 Ve7—a3 9. Ba1—c1 f7—f6 10. e5:f6 Žg4:f6 (Baltieji atlaikė eilini, užtai juodieji įgavo labai patogią poziciją puolimui vesti). 11. Vd5—d2 d7—d6 12. Žf3—d4 0—0 13. e2—e3 Žc6:d4 14. c3:d4 Žf6—e4 15. Vd2—c2 Va3—a5+ 16. Ke1—e2 Bf8:f4 17. e3:f4 Rc8—f5 18. Vc2—b2 Ba8—e8 19. Ke2—f3 Že4—d2 20. Kf3—g3 Žd2—e4+ 21. Kg3—h4? (Geriau 21. Kf3, po to juodieji testų puolimą h7—h5). Be8—e6 22. Rf1—e2 Be6—h6+ 23. Re2—h5 Bh6:h5+ 24. Kh4:h5 Rf5—g6+ 25. Kh5—g4 Va5—h5X.

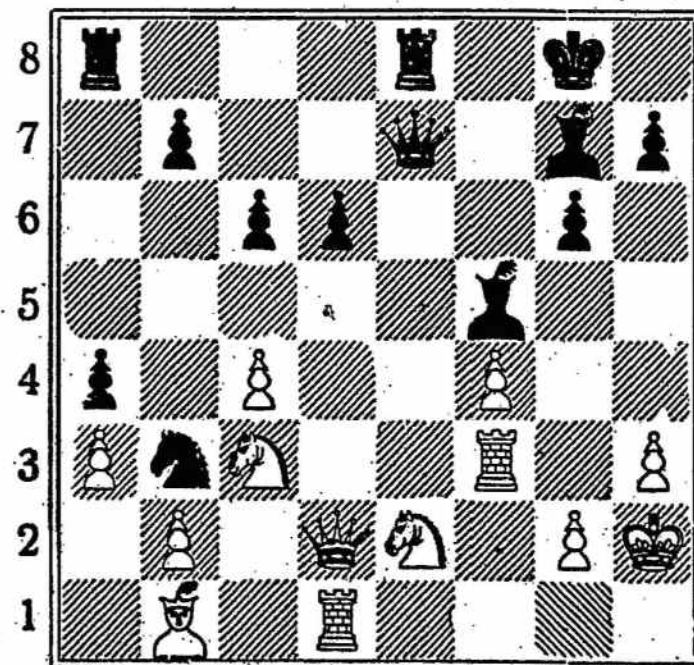
Šioji partija kaip ir eilė kitų parodė, kad baltieji privalo atsisakyti nuo eilinio atlaikymo idėjos. Čia iškiilo natūraliu keliu mintis: po 3. d4:e5 Žf6—g4 — testu normalų išsistatymą: 4. e2—e4 ir priversti žirgą g4 parodyti ką jis toliau darys. Į 4. e2—e4 juodieji privalo išsyk kirsti Žg4:e5. Dabar baltieji pakartotinai 5. f2—f4 puola žirgą. Kur trauktis žirgui? Atitraukti 5... Že5—g6—nenaudinga (dėl 6. Žg1—f3 su grąša 7. f4—f5). Dėl tos priežasties nuo budapeštinio gambito atsisakyta, bet galutinai neliko palaidotas. Vengrijos meisteriui A. Šteineriui pasisekė įrodyti paradoksinio atsitraukimo vertę. Žirgas traukiasi po 5. f2—f4 į c6: Že5—c6 ir juodųjų šaliai teikia neblogus galimumus. Tuomet valdovės žirgas išvedamas dažniausiai per d7.

Pavaizdavimui dedame sekančią partiją.

PARTIJA Nr. 20. Budapeštinis gambitas. Balti: Štaerkas — Juodi: Šteineris. 1. d2—d4 Žg8—f6 2. c2—c4 e7—e5 3. d4:e5 Žf6—g4 4. e2—e4 Žg4:e5 5. f2—f4 Že5—c6! 6. a2—a3 (Grunfeldas pataria 6. Re3 neprileisti ėjimo Rc5 rokiruotei kliudanti) d7—d6 7. Žb1—c3 g7—g6 8. Rc1—e3 Rf8—g7 9. Rf1—d3 (Taip susilpninamas laukas d4. Reikia eiti: 9. Žf3, nors ir tada Rg4 įgalina juoduosius neblogą žaidimą testu). Žc6—d4 10. Re3:d4 (Kitaip juodieji atsakys Žbc6). Rg7:d4 Žg1—e2 Rd4—g7 12. 0—0 Žb8—d7 13. Ba1—c1 0—0 14. Rd3—b1 a7—a5! (Juodieji rengdamiesi išstatyti žirgą lauke c5 iš anksto užkardo baltųjų ėjimą b2—b4) 15. h2—h3 Žd7—b6 (Į nedelsiamą 15... Žc5 vistiek sektų b2—b4. Juodieji išlėto nuosekliai parengia žirgo lauke c5 įsigalėjimą). 16. Vd1—d3 a5—a4! 17. Rb1—a2 Žb6—d7! 18. Bc1—d1 Žd7—c5 (Galų gale juodieji pasiekė numatyjamą tikslą. Partijos pabaiga, strateginiu atžvilgiu, jau nulemta. Baltųjų eiliniai silpni; juodųjų figūros gali užimti pozicijas audringam puolimui praveisti). 19. Vd3—c2 Bf8—e8 20. Bf1—f3 c7—c6 21. Kg1—h2 (Tiesiog nenaudingai būtų: 21. e4—e5 dėl Rf5! 22. Vc1 Vb6 ir grasina Žd3+). Vd8—e7 22. Ra2—b1 Rc8—e6 22. Rb1—a2 Re6—c8 24. Ra2—b1 f7—f5 25. e4:f5 Rc8:f5! 26. Vc2—d2 Žc5—b3!

(Žiūrėk diagramą. Mirtinas smūgis. Valdovė gali pasitraukti tik į lauką e1, arba kirsti eilini lauke d6, po ko nustojama figūros). 27. Žc3—d5 c6:d5 28. Vd2:d5+ Rf5—e6 29. Vd5—b5 Ve7—f7 30. Že2—c3 Re6:c4 31. Vb5—g5 Ba8—a5 32. f4—f5 Žb3—d4 33. Bd1:d4 Rg7:d4 34. f5:g6 Ba5:g5 35. g6:f7+ Rc4:f7 36. Rb1:h7+ Kg8:h7 37. Bf3:f7+ Bg5—g7 38. Bf7:g7+ Kh7:g7 ir laimi.

PARTIJA NR. 21. Budapeštinis gambitas. Balti: Alatorčev — Juodi: Liliental. 1. d2—d4 Žg8—f6 2. c2—c4 e7—e5 3. d4:e5 Žf6—g4 4. e2—e4 Žg4:e5 5. f2—f4 Že5—c6 6. Rc1—e3 Rf8—b4+ 7. Žb1—c3 Vd8—e7 8. Rf1—d3 Žb8—a6? 9. Žg1—e2 0—0 10. 0—0 Rb4—c5 11. Re3—f2 d7—d6 12. Žc3—d5 Ve7—d8 13. a2—a3 Rc5:f2+ 14. Bf1:f2 Ža6—c5 15. Rd3—c2 f7—f5 16. Že2—g3 Žc5:e4 17. Žg3—e4 f5:e4 18. Rc2:e4 Rc8—f5 19. Re4:f5 Bf8:f5 20. Vd1—g4 Bf5—f7 21. Ba1—e1 Žc6—e7! 22. Žd5—c3! Že7—g6 23. g2—g3 Vd8—c8? 24. Vg4—f3 Ba8—b8 25. Bf2—e2 Bf7—f8 26. Vf3—d5+ Kg8—h8 27. Be2—e6! Bf8—d8 28. Žc3—e4 Žg6—f8 29. Be6—e7 Žf8—g6 30. Že4—g5! h7—h6 31. Vd5—d3 Žg6—f8 32. Vd3—d4 juodieji pasidavė.

ŠŪVIS PRO ŠALIĮ

Kad karys turi būti geras šaulys, manau, kiekvienam gerai žinoma. Todėl ir aš, peržengdamas kareivinių slenkstį, nusprendžiau likti geru šauliu. Nuspręsti arba pasižadėti, taip sakant, yra lengviau kaip ištesėti. Taip atsitiko ir su manimi. O buvo taip.

Kartą, per vakarinį patikrinimą, viršila pranešė, kad už trijų dienų įvyks šaudymas. Reikės eiti kažin kur už miesto ir šaudyti jau nebe mokomaisiais, bet kovos šoviniais. Be to, dar pridūrė, kad labai gerai pataikiusieji bus kuopos vado paleisti atostogų. Patikrinimui pasibaigus, iš to džiaugsmo apsisukau net tris kartus ant kulnies.

Kitą rytą, vos prašvitus, dar lovoj gulėdamas, stverčiau šaudymo statutą. Ir kol budėtojas kėlė kuopą, viską, kas liečia taikymą, suvariau sau į galvą. Rodos, beliko tik šautuvą pridėti prie peties, o kulka tikrai suras taikinio centrą. Kai kuopą susodino klasėj švietimo pamokai ir vadas aiškino apie Vinco Kudirkos kūrybą, mano galvoje sukosi trajektorijos, taikymo taškai, taikiklis, sargas. O pietų metu kitame valgyklos gale pastebėjęs jauno kareivio Kiškio raudoną nosį, galvojau, kad tai geras taikymo taškas. Ir kol primerkęs akį vaizdavau taikymą, stalo draugai spėjo iš mano bliūdėlio iškabinti skanią bulvių košę ir nušvilpti kotletą. O kai po pietų raštininkas įteikė man laišką, galutinai nusprendžiau visus šūvius susodinti į taikinio centrą. Mat, mano jaunystės dienų draugė Danutė už kelių dienų švenčia savo gimimo dieną ir būtinai kviečia pas ją atvažiuoti. Taigi, reikia gauti atostogų. O ir proga gera besanti: tik pataikyk visus šūvius į dvyliką — ir atostogauk.

Didžiausiu nekantrumu laukiau šaudymo. Suradęs valandėlę atliekamo laiko, stropiai apžiūrinėju ir valiau savąjį šautuvą. Kad tik pasisektų. Prisdėjau šautuvą prie peties ir pradėjau ieškoti taikymo taško. Ir vėl mano akis užkliudė raudoną Kiškio nosį. Sulaukiau kvėpavimą, užtupdžiau raudonąjį nosies galą ant sargo viršūnės ir...

— Valandą su šautuvu, jaunas kareivi Deguti. — Šautuvas atsidadė prie dešinės kojos mažojo piršto, o prieš akis išaugo liekna viršilos figūra.

— Jums buvo aiškinta, taip sakant, daug kartų, kad į žmogų negalima nukreipti ginklo. Žinok, tamsta, kad įvairios išdaigos su ginklu beveik visada baigiasi nelaimingais atsitikimais. Tokiais atvejais ir neužtaisyti šautuvai iššauna. — Išdrožęs ištisą paskaitą, viršila paliko mane ramybėje. Deja, neilgam. Po vakarienes padžioviau šautuvą. Tačiau jaučiausi patenkintas. Mintis, kad visi dideli žmonės, kaip Galilėjus, Kopernikas, Stefensonas ir kiti, pradžioje buvo skaudžiai išjuokti, pridavė man pasitikėjimo.

— Nenusimink, Deguti, į laurus kelias visad erškėčiais klotas, — šnibždėjo kažin koks išvidinis balsas.

— Sakyk, kodėl visuomet iškrenta sviedinys iš krepšio?

— Neišmanėliai! Jie krepšį galėtų užrišti ir nereikėtų jiems tiek daug vargti.

Vadinasi, džiovinu šautuvą. Prieš mane balta siena. Baltame fone matau tašką, juodą tikrą tašką. Pamažu jis prapuola ir vėl palengvėle auga. „Taikymo linija eina iš šaulio akies per taikiklio išpiovą, sargo viršūnę ir taikymo tašką“, — pinasi galvoje. Prieš mane taškas ima judėti. Prispaudžiu prie peties šautuvą. Taikau...

— Degutis, žemyn! Ką tamsta išdarinėji? Ar nereikės, berneli, pasimatyti su būrio vadu? — lyg per miegą girdžiu būrininko balsą. Ir vis tas šaudymas. Vėl iš naujo tenka pradėti „valandą“.

Pagaliau sulaukiau. Jau šaudykloj. Prieš mane tik trys pamainos. Širdis tvaksi du kartus greičiau. Akys klajoja taikinyje, sukasi apie dvyliktąjį žiedą.

— Ugnies linijon žengte marš! — komanduoja būrininkas. Tvirtai spaudžiu šautuvą. Laimėsiu. Būtinai laimėsiu.

— Ugnis!

Taikau. Jau taikymo taškas sargo viršūnėje. Sulaukiau kvėpavimą. Šūvis. Iš susijaudinimo virpa visas kūnas. „Ar gerai pataikiau?“ — prieš akis auga didelis klausukas. Toks didelis, susirietęs. Rodytojas prieina prie taikinio. Raudonas rodyklės smaigalis išsiremia į taikinio centrą.

— Tamsta, kapitone, jaunas kareivis Degutis pataikiau į dvyliktą žiedą!

Seka kitas šūvis. Vėl raudonas rodyklės smaigalis rodo centrą.

— Tamsta, kapitone, kareivis Degutis pataikiau į dvyliktą žiedą, — raportuoju triumfuodamas.

— Gerai, Deguti!

— Tėvynės labui!

Paskutinis lemiamas šūvis. Užtaisau šautuvą. Spaudžiu prie peties. Tuo tarpu iš kairės ir iš dešinės sutrenkia šūviai. Mano rankos sudreba, o smilius, tas nelaimingas smilius, paspaudžia nuleidžiamąjį įtaisą. Ir dar nepradėjus taikyti įvyksta šūvis.

Rodytojas artinasi prie mano taikinio. Galva svaigsta. Akyse žalia. O tame žalume liūdnas Danutės veidelis. Ilgai rodytojas tūpinėja apie taikinį. Žiūri viršuj ir apačioj, dešinėj ir kairėj. Pagaliau tris kartus pamoja rodykle. Vadinasi, nepataikiau. Raportuoju. Balsas dreba. Galva svaigsta.

— Blogai, Deguti, lemiamas šūvis nuėjo pro šalį, — užuojautos balsu sako kapitonas.

— Pasistengsiu! — dar liūdniesniu balsu atsakau.

— Sudieu, išsvajotos atostogos! — atsidusau, o kažin koks paslaptingas balsas į ausį šnibžda:

— Nenusimink, Deguti, žinok, kad ir šaulio kelias ne rožėmis klotas.

Ką gi žmogus padarysi? Bet kitą kartą tai tikrai visus šūvius susodinsi į dvyliktąjį, o dabar stengsiuos pažaboti savo nervus, kad kitą šaudymą atlikčiau nesijaudindamas.

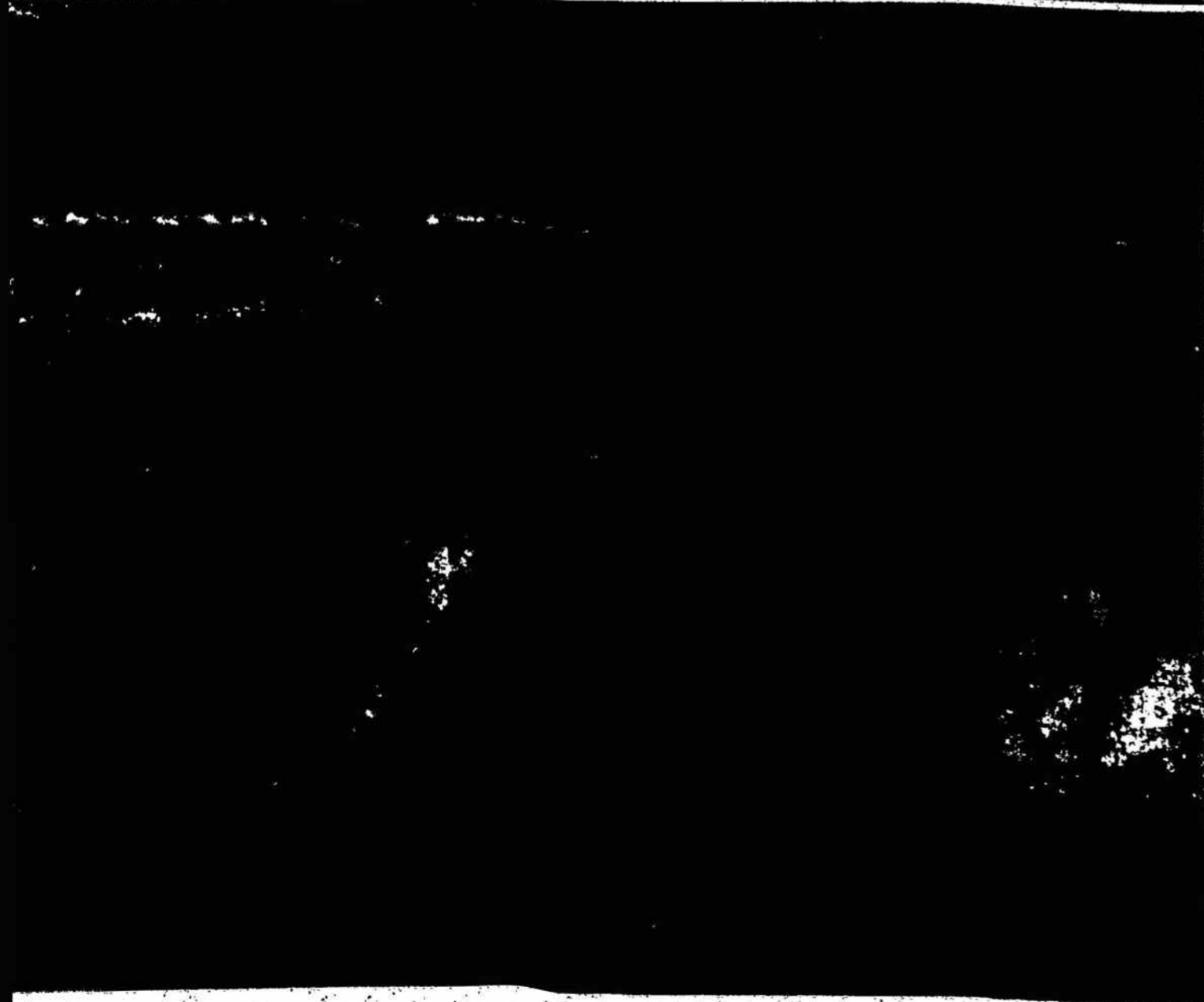
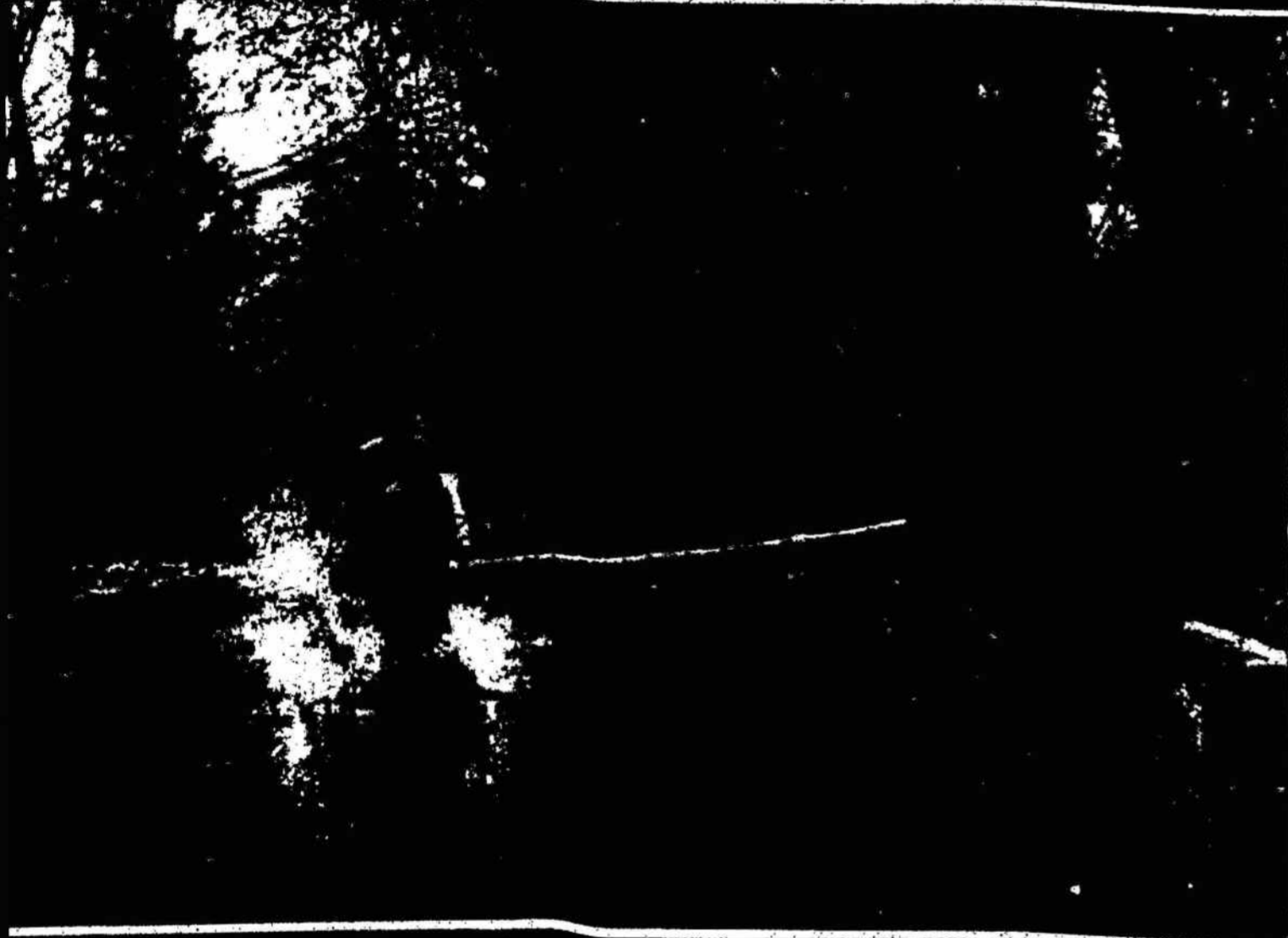
V. Radavičius

Ant turniko įgytų žinių pritaikymas gyvenime

— Palauk, Jonai, aš tave nutrauksiu. — Nieko! Nulipsiu ir pats.

NAUJIEJI LEIDINIAI

P-51. PĖSTININKŲ STATUTAS II dalis. Kautynės. 2 laida. Kar. št. Spaudos ir švietimo Skyriaus leidinys. Kaunas, 1939 m. 456 psl. Kaina: kariams, šauliams ir moksleiviams 1 lt. 20 ct.; knygynuose 1 lt. 60 ct.; mok. įst. kl. 80 ct.

Turinyje: Bendros žinios apie kautynes, Pėstininkai, Padedamosios ginklų rūšys, Pagrindiniai pėstininkų kautynių veiksniai, Pėstininkų kautynių bendras vaizdas, Kautynės ypatingose sąlygose ir tt.

Ši laida pataisyta. Kariuomenės vadas savo įsakyme tarp kitko pabrėžia, kad: „Šiame statute duodamas bendras kautynių vaizdas ir apibūdinamas pėstininkų vaidmuo šių dienų kautynėse, nuodugnai nagrinėjamos pėstininkų kautynės, aptariami pagrindiniai pėstininkų kautynių veiksmai, įvairios tų kautynių rūšys paprastose ir ypatingose sąlygose ir, pagaliau, įvairių pėstininkų vienetų kautynės“... Šis statutus privalomas ir atsargos karininkams.

KARIŪNAS, P. L. P. Karo Mokyklos kariūnų ir aspirantų iliustruotas žurnalas 3—4 (40—41) Nr. 1939 m. gegužės — rugpiūčio mėn.

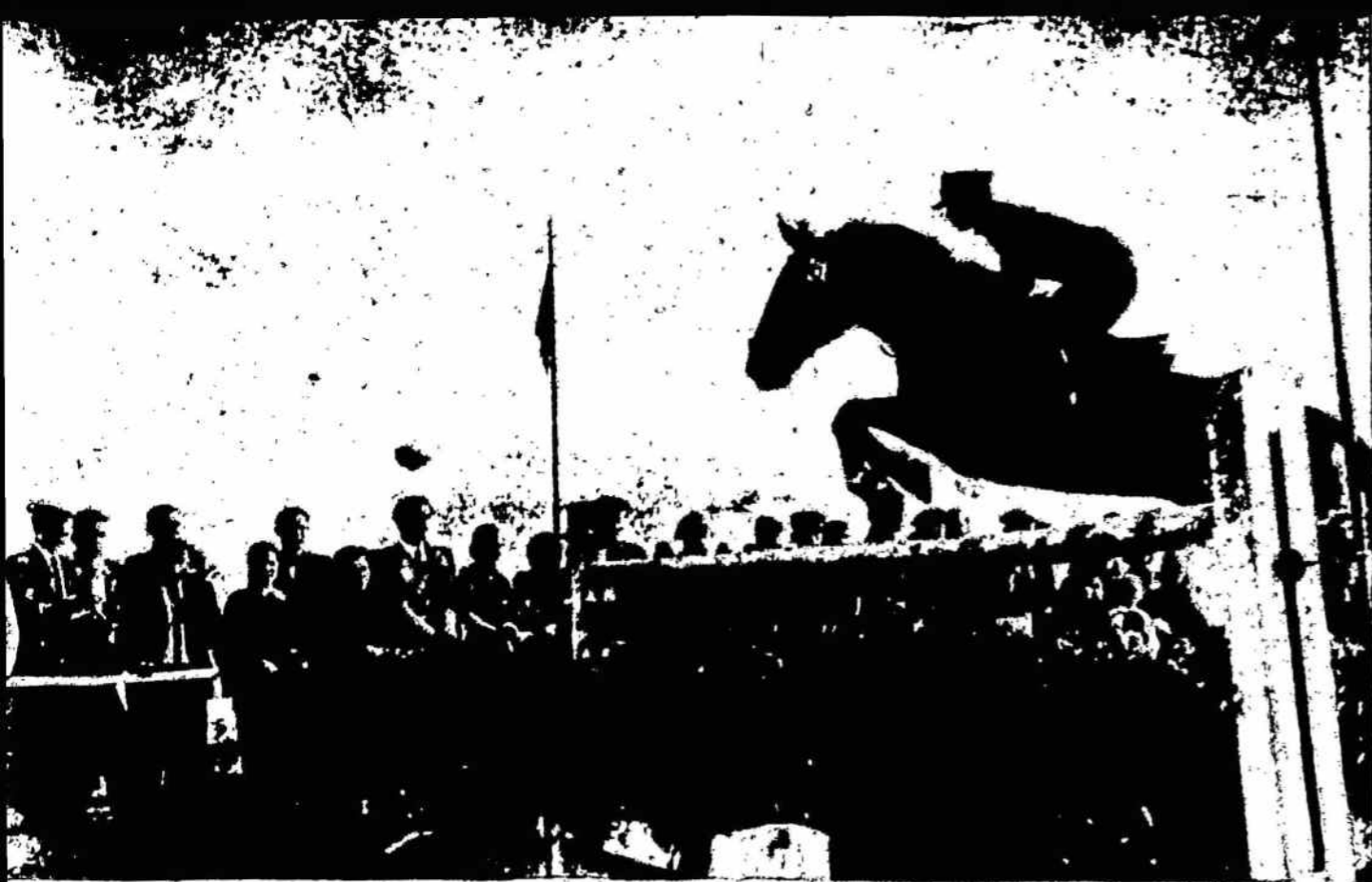
Turinys: 1. J. Senauskas — Vienybės ir darbo vėliava. 2. V. Šimaitis — Žygin (eilės). 3. Iš Alphonse Daudet — Kareivinių ilgesys. 4. Albertas Pamataitis — Lietuvos karininko tipas (to paties vardo konkurso trečioji premija). 5. Liudas Sakalinis — Karo invalido žodis (eilės). 6. J. Noreika — Patruliuojant. 7. V. Milaševičiūtė — Sužydėkite, gėlynai (eilės). 8. Liudas Sakalinis — Tu neverki (eilės). 9. Pauliaus Jurkaus eilėraštis (be vardo.) 10. Balys Gendvilas — Istorija apie mėlyną jūrą, nepaklusnų batą ir pilką kostiumą. 11. Br. Dokšas — Tau, Tėvyne! (eilės). 12. Po bendradarbiavimo vėliava. 13. Vytautas Poderys — Auklėjimo reikšmė kovotojui. 14. Mokyklos gyvenimas. 15. Mūsų sportas, 16. Nauji raštai ir 17. Šypsniš iš po šalmo.

Įdomiausias šiame numeryje Alberto Pamataičio rašinys „Lietuvos karininko tipas“. Be to, šiame numeryje ypač pažymėtinas „Po bendradarbiavimo vėliava“ skyrius, kuriame vien tik foto nuotraukomis ryškiai parodytas moksleivijos bei akademinio jaunimo bendradarbiavimas su kariuomene. Dabartiniu metu „Kariūnas“ meniškoms foto nuotraukomis, šaržais, vinjetėmis ir gausiais Karo Mokyklos plunksnos mėgėjų rašiniais yra išsigijęs tikrai menišką išvaizdą. J. Zonys

Pr. Baranauskas, LAIMĖS PASLAPTYS. Autoriaus leidinys. 176 psl. Kaina Lt 2.

Autorius, išstudijavęs daug gyvenimo pasisekimų, gerųjų pusių ir blogybių bei vargų, nutarė šia savo knyga atskleisti visiems tikrosios laimės paslaptis. Jis išvelgia racionaliam darbo sutvarkyme, savo pareigų supratime, išsiauklėjime ir tinkamam laiko sunaudojime. Tų faktorių veikiamas žmogus ir tautos suformuoja savo būdą, kurių — 10 tautų būdo charakteristikai autorius pašventė didelę savo knygos dalį. Galegi autorius iškėlė svarbiausias tikros, galimos laimės trikdymo priežastis — tinginiavimą, kitų išnaudojimą, alkoholizmą, melą, išsiblaškimą ir neteisingumą. Tam išvengti skatina visus išmokyti kokio nors amato bei susirūpinti prekyba.

Knyga parašyta daugiau pamokslinio pobūdžio. Autorius joje labai lakoniškai aprėpia teigiamas ar neigiamas laimės

Gusarų savanorių grupė 1919 m. pradžioj, pirmomis kūrimosi dienomis

paslapčių puses, neduodamas konkrečių, labiau užintriguojančių bei tvirtesnių argumentų. Šiaip knyga lengvu stiliumi parašyta, gražiai ir geru tikslu išleista, kurios būsimas pajamas autorius skiria švietimo, Kultūros ir Globos Draugijai.
St. Paulauskas

Stefan Zweig. **MAGELANAS.** Išvertė Vikt. Kamantauskas. Skaitymų biblioteka Nr. 19—20. „Žinija“. Kaunas, 1939 m. I dalis 164 pusl. II dalis 134+2 nen. psl.

Nuo savęs nieko nepridėdamas, knygą paminėsiu paties autoriaus žodžiais. XVI amžiaus pradžioje geografijos mokslas nepaprastai sparčiai patobulėjo. Liko atlikti vieną žygį — paskutini, patį gražiausiąjį, patį sunkiausiąjį: vienu laivu aplaukti žemės rutulį, įrodyti, priešingai visų praeities kosmografų ir teologų tvirtinimams, žemės rutuliškumą (I, 33 p.).

Tą uždavinį atliko ispanų subsidijuojamas portugalas Fernao de Magelhaeso, vėliau plačiai žinomas Magelano vardu. 1513 m. rugsėjo 20 d. penki laivai su 265 vyrais apleido San Lucarą ir prasidėjo drąsiausias istorijos nuotykis. 1522 m. rugsėjo 6 d. iš tosios kelionės grįžo vienas laivas tik su 18 vyrų. Toji žinia aplėkė visą Europą, sužadindama nusistebėjimą, o paskui pasigėrėjimą. Nuo Kristyno Kristupo Kolumbo kelionės laikų joks įvykis amžininkų tarpe nesukelia tokio entuziazmo. Dabar netikrumas pasibaigė. Abejojimas, tas žiaurus bet kokio žmogiško pažinimo priešas, geografijos srityje yra nugalėtas. Nuo to laiko, kaip laivas išplaukė iš Sevilijos uosto ir, plaukdamas tiesiai priešais save, grįžo į išplauktąją vietą, įrodyta, kad žemė — rutulys, kad visos jūros — viena jūra. Pralenkta graikų ir romėnų kosmografija; amžinai baigtas bažnyčios pasipriešinimas ir kvailos istorijos apie antipodus, kur žmonės vaikščioja žemyn galva. Galutinai nustatytas tikrasis žemės pavidalas ir plotas. Kiti tyrinėtojai galės dar padaryti smulkių atradimų, kurie papildys turimąjį pasaulio vaizdą, bet jos pagrindinį pavidalą yra davęs Magelanas. Nuo šiol žemė yra aiškiai užbrėžta sritis, ir žmonija yra tą sritį užsikariavusi. Per ketvirtį šimtmečio žmonija sužinojo daugiau apie save, kaip per tūkstančius prieš tai ėjusių metų (II, 121—122 p.).

Knygutėse vaizdžiai ir gyvai aprašyta Magelano kelionė, nugalėti sunkumai ir jo mirtis.
Sn.

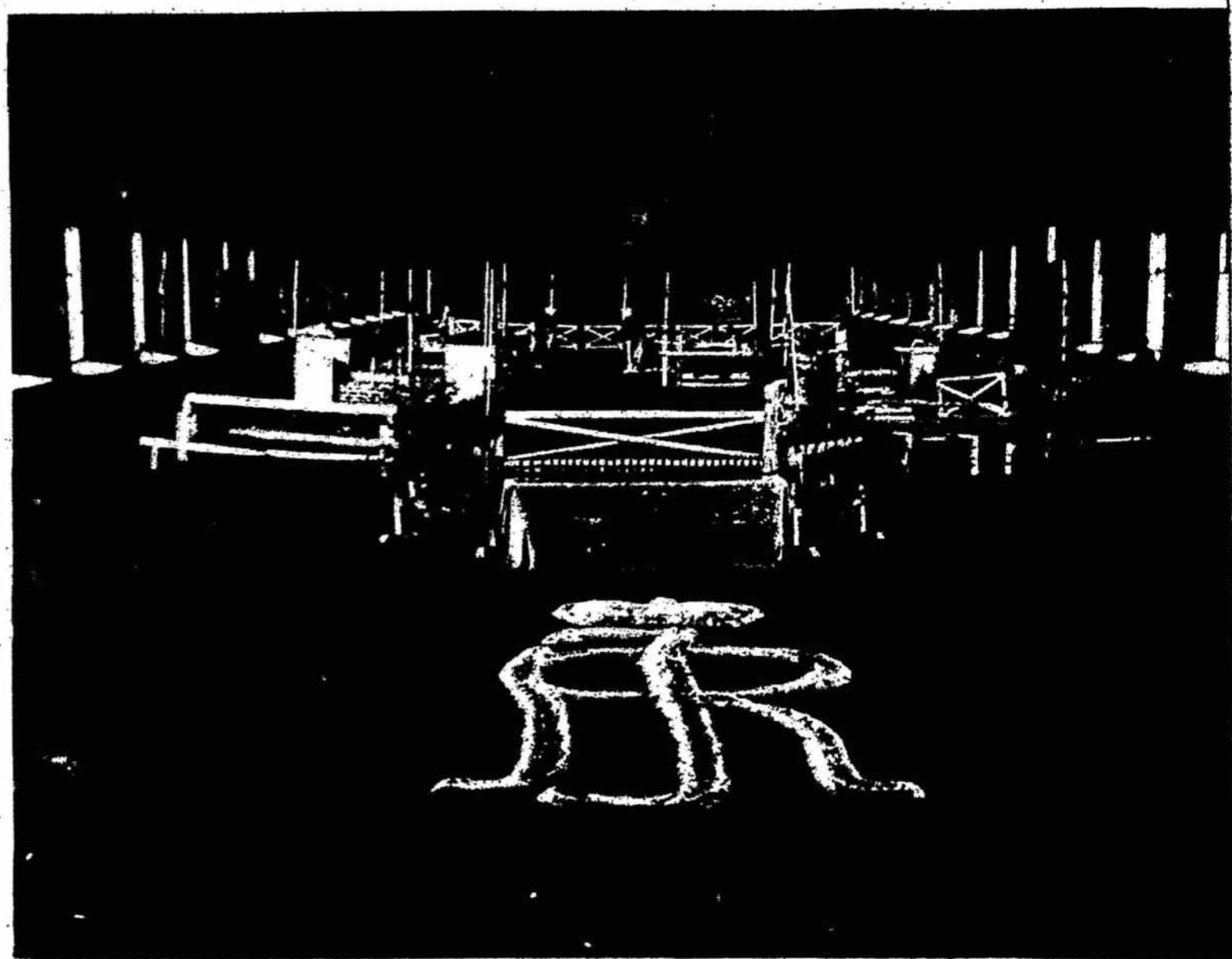
Annette Freiin V. Droste-Hülshoff. **ZYDŲ MEDIS.** Kalnuotosios Vestfalijos buities paveikslas. Vertė B. Rutkūnienė. Skaitymų biblioteka Nr. 13. „Žinija“. Kaunas 1939 m. 105 + 3 nen. pusl. Kaina Lt 2.

Iš J. Ereto įvado sužinome, jog tai yra 1797—1848 m. Vokietijoje gyvenusi rašytoja, J. Ereto tvirtinimu, vokiečiuose — iš moterų, gal pati žymiausia.

Reikėtų manyti, kad vertimui parinktas vienas josios būdingiausių kūrinių, nes tik tada galima supažindinti mus su josios raštų charakteringumu, stiliumi.

Vaizdelio turinys nesudėtingas. Aprašytas Fridricho Mergelio gan vargingas gyvenimas. Po vienu skrobliu buvo nužudytas žydas. Jo tautiečiai nupirko tą skroblią ir jame kirviu iškirto žodžius: „Jei tu prisiartinsi prie tos vietos, tau atsitiks taip, kaip tu man padarei“. Po šiuo skrobliu Mergelis rastas pakartas. Išvada, lyg Mergelis tąjį žydą nužudęs. Dar įpinta keletas epizodų, pavyzdžiui, apie nesugaunamus mėlynmarškinius miško vagius, kurių medžių vogimo būdas iš vaizdelio visai nesuprantamas. Tatai įpinta greičiausia paslaptin-

Gaižiūnų poligone

Gusarų pulko jojykla

gumui suteikti, nes ir visas vaizdelis būdingas nuotykių aprašymams. Tačiau čia tasai nuotykingumas dirbtinai sumegstas ir aplamai visas veikalėlis neįdomus skaityti, skaitytojo nuotaikos neužima ir jo dėmesio nepatraukia.

Iš šios srities vokiečių literatūroje yra labiau intriguojančių ir sumaniau parašytų dalykų. O šis vertimas vargu ar paliks gilesnio įspūdžio. Mes dar nesame tiek turtingi, kad spausdintumėm nežymesnių rašytojų vertimus. O jei norima supažindinti su autore, pakaktų tokios pat J. Ereto pastabos apie ją kuriame nors mūsų žurnale, nors ir „Židinyje“.
Sn.

